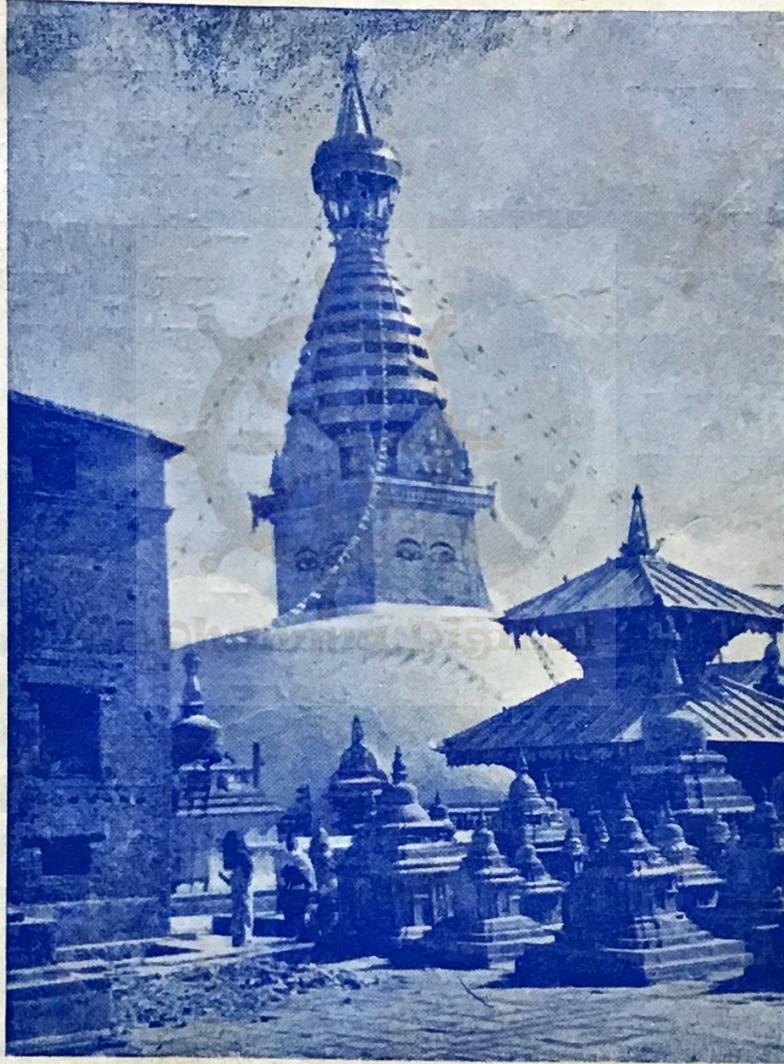

नभो वरुस भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धरुस

धम्मदय

—[नेपाल भाषाया लय्पौ]—

स्वयम्भू

पूर्ण संख्या १२२-२३-२४

वर्ष ११

कछला
थीला
पोहेला

संयुक्तांक

बुद्ध संवत् २५०१

नेपाल संवत् १०७८

थुगु अङ्कया १५०

दच्छिया चन्दा ३), ४।

धलः-पौ

विषय	पौ-ल्याः
बुद्ध वचनामृत	
बुद्ध व बुद्ध-धर्म म० भारतीय राजदूत भगवान सहाय	२
भुमुका—(कविता)—श्री आशाराम शाक्य	५
देशया जातः - डा० भीमबहादुर प्रधान एम० ए०	६
अंशभाग—कुमारी प्रकाशदेवी प्रधान	८
रोष—(कविता)—श्री चित्तधर 'हृदय'	१०
पञ्चाभूमक सुत्त—अ० भिक्षु सुबोधानन्द	११
नुगःया गथि—श्री धर्मरत्न 'यमि'	१२
स्यं क्रजात सु ?—(कविता)—श्री बैकुण्ठप्रसाद लाकौल	१३
छुमां — („)—श्री दुर्गालाल	१४
लक्ष्मीदेवीया खोपी - श्री हेमलाल जोशी बी० ए०	१५
दर्शन—(कविता)—श्री रमापतिराज शर्मा	१९
? — („)—श्री रामबहादुर कायष्ठ	२०
अन्तर राष्ट्रीय लिपि ..— श्री भगवती प्रसाद श्रेष्ठ	२१
बी लासा...—श्री विष्णुहरि श्रेष्ठ	२४
जिगु मिखाय् थेरीगाथा—श्रामणेर सुदर्शन	२७
वैख्वा मवल व—(कविता)—श्री रामबहादुर कायष्ठ	३२
भी भाषाय् प्रथम...—प्रो० सूर्यबहादुर शाक्य	३३
'हृदय'यात...—(कविता)—श्री चिनियालाल वज्राचार्य	३८
करुणा—श्री लक्ष्मीभक्त जोशी	३९
लेख मामां—श्री आदित्यप्रसाद पुरी	४०
जन्मन्हि—(कविता)—श्री फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य	४३
पौ—श्री ठाकुरमान शाक्य	४४
कातांदब—(कविता)—श्री मोहननारायण श्रेष्ठ	४५
संसारया घटिकारक...—श्री एम० पी० प्रधान	४६
सम्पादकीय	
जूगु-खँ	

“धर्मोदय”या छुं नियम

★—“धर्मोदय” धर्मोदय सभाया ख्वाः-पौ खः । थुकिया उद्देश्य धर्मोदय सभायाथें खः । तथापि थुकिया कर्म क्षेत्र उलि हे सीमित जुइ मखु । थ्व पत्रिका प्रत्येकशुक्लपक्षया प्रथम सप्ताह तक पिहाँ वइ ।

★—थुकिया दच्छिया ग्राहक चन्दा ३) खुलाया २) तथा छगू प्रतिया ।=) । न्हागु महीना निसें ग्राहक जुये फु । पवना हइगु घरी नमूनाया लागी छगू प्रति सिर्ति छ्वाया हइ ।

★—राजनैतिक खँ चाहिक मेगु धर्म, शास्त्र, कला, सभ्यता, पुरातत्व, साहित्य, इतिहास, थिति-रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय संबन्धी लेख कविता थुकी छापे जुइ । किन्तु विशेष याना बौद्ध-धर्म सम्बन्धी रचना छापे जुइ ।

★—सुंलेखक द्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तरदायी सम्पादक गुबलें जुइ मखु ।

★—सम्पादकयात लेख छ्वाया हयेगु बखते थःगु पूरा नां व ठिकाना च्वाया हयेमाः । नां व ठिकाना बांलाक च्वाया महल धाःसा लेख व कविता छापे जुइ मखु । लेख लच्छि न्ह्यः हे सम्पादकयाथाय् थ्यनेमाः ।

★—लेख छखे पाखे जक च्वाया हयेमाः । भाँया देपा व जःपाखे सि खालि याना, आखःगवः स्पष्ट व खँया त्वाः सीदयेक च्वाया हयेमाः ।

★—लेख अथवा कविता प्रकाशित यायेगु व मयायेगु, हनेगु ककायेगु अथवा संशोधन यायेगुया पूरा अधिकार सम्पादकयात दु । प्रत्येक लेखकतयेत थःथःगु लेख व कविता छापे जूगु अङ्क छगू बिया हइ ।

★—अप्रकाशित रचना लित छ्वाया हये फइ मखु । उकिं लिसःया लागी वा अप्रकाशित रचना लित छ्वाया हयेत टिकट तया हया दिये मत्य । थःगु रचनाया प्रतिलिपि छगू थःके तया तइ दिसँ ।

★—नीदँ थुखेयागु सुयागुं रचनाया अनुवाद याना छ्वाया हया दीबले नापं मूल लेखकयागु अनुमति पत्र दुसा जक छापे याना बिये फइ । नीदँ उखेयागु रचनाया अनुवाद छ्वाया हया दीबले सुयागु रचना गनं कया अनुवाद याना दियागु थ्व नं च्वाया हया दियेमाः । —सम्पादक 'धर्मोदय'

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक

भिक्षु महानाम “कोविद”

सहायक-सम्पादक :

श्रामणेर सुदर्शन फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

वर्ष ११

कलकत्ता

कार्तिक, मार्गशीर्ष, पौष वि० सं० २०१४
नवम्बर, दिसम्बर, जनवरी ई० सं० १९५७-५८

अङ्क १-२-३

बुद्ध-वचनामृत

निर्वाणं लु खः ?

छगू समये आयुष्मान् सारिपुत्र मगधया नालक ग्रामे विहार याना च्वन । अले जम्बुखादक परिब्राजक गन आयुष्मान् सारिपुत्र दु अन वया कुशल क्षेम न्यना छसिलिक्क फेतुत । छसिलिक्क फेतुना जम्बुखादक परिब्राजकं आयुष्मान् सारिपुत्रयात धाल, “आवुस सारिपुत्र, मनूतयसं निर्वाण, निर्वाण, निर्वाण, धया च्वन । आवुस ! निर्वाण धयागु लु ?

आवुस ! गुगु राग-क्षय, द्वेष-क्षय व मोह-क्षय खः, थुकियाव हे निर्वाण धाइ ।

आवुस सारिपुत्र ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेगु मार्ग दु ला ?

दु आवुस ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेगु मार्ग दु ?

आवुस ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेगु गजागु मार्ग ?

आवुस ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेगु ध्व आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग दु । गुगु सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वचन, सम्यक् कर्मान्त, सम्यक् आजीव, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति, सम्यक् समाधि । आवुस ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेया नितिं ध्व हे आर्य अष्टांगिक मार्ग दु । आवुस ! निर्वाणया साक्षात्कार यायेया नितिं वास्तवे ध्व तसकं बांलागु मार्ग खः । आवुस ! प्रमाद याये मज्जू ।
—संयुत्त निकाय

बुद्ध व बुद्ध-धर्म

[शील, समाधि, प्रज्ञा]

[वंगु बुद्ध-जयन्ती धर्मोदय समां बुद्ध-सप्ताह माने याना आकर्षक, अभूतपूर्व लाभप्रद, प्रेरणात्मक रूपं यात । बुद्ध-सप्ताहे हाकुगुं दुनेया गां-गामे, शहर-शहरे भ्रमण याना प्रवचन द्वारा बुद्ध-धर्मया प्रचार यात । अले स्वांया-पुन्ही खुनु फुकक गां-गामं, शहर-शहरं जात्राया आयोजना यात । थ्व हे सिलसिलाय् बुद्ध-सप्ताहया खुनु खुनुगु दिने नकबहिली, यले छगू विशाल आमसभा जुल । प्रस्तुत प्रवचन, थ्व हे सभाय् महामहीम भारतीय राजदूत श्री भगवान सहायं याना दीगु प्रवचनया अनुवाद खः ।]—सम्पादक

श्रीमान सभापति महोदय तथा बुद्ध-प्रेमी दाजु-किजा तता-केहेपिं,

थौं भगवान बुद्धया महापरिनिर्वाणया २५०१ गू दँ धनिगु दिं खः । कन्हे निसै भगवान बुद्धया आविर्भावया २०५२ गू दँ क्यनि । थ्व दिने तर्धंगु पुण्यया, संसार कल्याणया, प्राणीमात्रया मंगलया न्हापांगु संकल्प घोषित याःगु खः । गुलिखे सलंसः दँ बिते जुया वन, तर थ्व भिहगःतिनियागु खँथे च्वं । उकिं थ्व थ्व खँया प्रमाण खः कि सत्य गबले बुलुइ मखु, प्रेम गबले बुलुइ मखु । थ्वया परंपरा अमर जुइ, थ्वया प्रभाव म्हुनां म्हुइ फइ मखुगु जुइ ।

जित थ्व खँ विचाः याना तसकं आनन्द जू, हानं अभिमान नं जू कि भगवान बुद्धया जन्म थ्व हे पुण्यभूमी जुल । थौं नं थनया कण कणे वसपोलयागु साधनाया सः थ्वया च्वंगु दु । कन्हे स्वांया-पुन्ही-खुनु छिकपिसं वसपोलया जन्म व निर्वाणया तिथि नाप नापं माने याना दी । मानों जन्म व मृत्युया एकीकरणे भगवान बुद्धया प्रतीत्य-समुत्पादया प्रतिष्ठा याना दी । बुद्धयात योगीतये चक्रवर्ती धया तःगु दु । निला लिपा आषाढ़-पुन्ही खुनु भगवान बुद्धं सारनाथे धर्मचक्र-प्रवर्तन याना बिज्यागु खः । धर्मया चक्रया थ्व थुजागु प्रवर्तन, गुगु सूर्य व चन्द्रमार्थे सृष्टिया अंत तकं प्रवर्तित

जुया हे च्वनी । गबले जिं वंगु निद्रः व न्यासः दँया इतिहासे मिखाब्बये अबले जित थौंया संसारयात थ्व धर्मया गुलि आवश्यकता दु, उलि न्हापा गबले मदुथे च्वं । न्हापा वैदिक यज्ञ आदी स्याइपिं निरीह पशुतयेगु हत्या खना ग्याना वसपोलं अहिंसाया उद्घोष याना बिज्यात, थौं व स्वया तःसकं पशु बलिया थासे नर-बलिया युद्ध-योजनात खनेव अनायास हे भीत वसपोल लुमंसि वइ । थौं संसारयात छगू थुजागु वाणीया आवश्यकता दु, गुकिं फुकसित भयं मुक्त याना बी, थवं थवे दुगु अविश्वास मदयेका बी, अले क्कम्ह मेम्ह नाप प्रेमे आवद्ध याना विश्व-शान्ति व सौहार्दया संदेश न्यंके फइ । थौं एटम् बम व हाइड्रोजन बम व न्यूक्लर अस्त्रया युगे मतिचा असावधानी जुइव हे छु जुइफु छु जुइ फु ! उपदेश ला आपालं जुइ धुंकल, आः आचरणया आवश्यकता दु । थुलिमछि शताब्दि लिपा नं जिगु न्हेपने बारबार भगवान बुद्धया थ्व सः थ्वया च्वंगु दुः—

न तावता धम्मधरो यावता बहु भासति यो च अप्पम्पि सुत्वान धम्मं कायेन पस्सति स वे धम्मधरो होति यो धम्मं नप्पमज्जति ॥

अर्थात् : आपालं खँ जक ल्हाये सयां धर्मधर धाये फइ मखु, मतिचा न्यनाःसां सुनां न्यनागु अनुसारं आचरण याइ हानं धर्म पालने असावधानी याइ मखु व हे धर्मधर खः ।

थौं जित अपो खँ ल्हायेगु इच्छा मदु । भगवान बुद्धया सिद्धान्तया व्याख्या यायेत ला अश्वघोष, असंग, नागार्जुन व धर्मकीर्तिये जापि विद्वानपि माः । जिं ला मोटामिटिं बुद्धया सिद्धान्त मध्ये स्वंगू स्कंध शील, समाधि व प्रज्ञाय् हे छुं धायेगु मती तथा । धाथे धाःसा थ्व स्वंगू विन्दुइ स्वंगू कालया सागर नं दुथ्याः वये फु । शील मानव आचारया दकसिबे तःधंगु शस्त्र खः मनूया आचरण थ्व हे थासाय् थाना मेपिन्त प्रभावित याइ । थ्व मदयेकं ततःधंगु सिद्धान्तया खँ ल्हायेगु ढोंग जक खः । शीले नम्रता वा विनयया भाव ला लाना हे च्वंगु दइ नापं करपिनिगु दृष्टिकोणयात थ्वीकेगु व करपिनिगु सिद्धान्तया प्रति सहिष्णुताया भाव नं दु । थःत म्हीसं गुलि उदारताया आशा याइ, मेपिन्त नं म्हीसं उलि हे उदारता व सहानुभूति पूर्ण व्यवहार याये फत धासा आपालं समस्या हल जुया वनी । थ्व सिद्धान्ते रूढिग्रस्तता वा जड़ता मवेमा धका मध्यममार्ग वा मध्यम-प्रतिपदायात थः नालेगुली भगवानं जोर बिया बिज्यात, थुकिं बुद्धि अथवा अहंयात अतिक्रमण याइगु आपत्ति वइ मखु । थौं गुगु पञ्चशीलया चर्चा प्यखेरं ताय् दइच्चवन, उकिया मूल भगवान् बुद्धया शीलया हे व्यंजना खः । २५०० दँ न्ह्यो भगवानं व्यक्तिया साधनाया लागी गुगु शीलया आविर्भाव याना बिज्यागु खः, थौं व समाजया वा राष्ट्रया साधनाया विषय जूवन । बुद्ध-धर्मया दकसिबे तःधंगु देन जिं थ्व माने याना कि वसपोलं मानवया आत्म-विश्वासयात धर्मया रूढीया भारे दबे याके मब्यू । ईश्वर, आत्मा व ईश्वरं दयेकूगु सफूया विवादे मकुंसे वसपोलं मनुष्ययात थःगु बुद्धि व अनुभवे विश्वास यायेगु स्यना बिज्यात । उकिं वसपोलं थ्व स्पष्ट धया बिज्यात कि गुगुं खँयात भगवानं धया वंगु धका थःगु बुद्धि व अनुभवया कसी मचुसे क्कलं माने यायेमत्य, जाँचे यायेबले यदि सिद्ध खत धासा स्वीकार या नत्र यायेमत्य । अनुभव व ज्ञानया सत्यता परीक्षा यायेत वसपोलं हानं मेगु क्कू कसि नं तयार याना बिज्यात । न्ह्यागुं भिगु वा मभिगु खँ जाँचे याना थ्वीकेगु कसि थ्व खः—बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय । यदि उकिं

सम्पूर्ण सृष्टिया कल्याण याइगु जूसा व भिगु खः, अन्यथा उकियात तोते माः । थौंया परिस्थिती नं म्हीसं म्ही न्ह्यागु ज्यायात नं थ्व हे कसी चुला स्वयेमाः, मखुसा शान्ति, अहिंसा व विश्व बन्धुत्वया सपना सपना हे जक जुया च्वनी ।

समाधि

समाधिया धार्मिक अर्थ ला मेगु हे दु, परन्तु जिं मोटा-मोटि रूपं उकिया अर्थ न्ह्यागु विषये नं पूर्वाग्रह रहित जुया दुने दुजोक विचार यायेगु हे खः थें ताः । मुख्यतः ध्यान प्यंगू माने याना तःगु दु—प्रथम, द्वितीय, तृतीय व चतुर्थ । ध्यानया अर्थ मनया एकाग्रता खः । प्रथम ध्याने मने वितर्क उत्पन्न जुइ । द्वितीय ध्याने वितर्क मदया वनी, दुने शान्तिया अनुभव जुइ । थ्व स्थिति प्रीति व सुख प्रदान याइ । तृतीय ध्याने चित्त प्रीतिपाखें नं विरक्त व उपेक्षक जुइ, तथापि उकिया स्मृति दया च्वनी, अनुभूति नष्ट जुइ मखु । चतुर्थ ध्याने मन सुख व दुःखं विमुक्त जुइ, उल्लास व संतापं परित्यक्त जुइ । थौं मनूतये नुगले तःधंगु अस्तव्यस्तता वया च्वंगु दु । वंगु ततःधंगु लड़ाइं वया सारा मान्यतायात स्यंका बिल । अस्तु थौं विचार व भावनाया लागी थुजागु समाधिया आवश्यकता दु गुकिं मनुष्ययात थःथमं आस्थावान् याना बीगु याइ । वया तने धुंकुगु विचार हानं लुइका बी । म्हीसं थःगु नं विश्वास याये व मेपिनिगु नं । शंका व सन्देहया गनं अन्त मदु । मनु मनु जुइ फयेमा थ्वसिबे तःधंगु निधि मेगु म्हीत छु माः ?

प्रज्ञा

प्रज्ञाया अर्थ दर्शन वा गम्भीर ज्ञान खः । बुद्धया दार्शनिक सिद्धान्तया निचोड प्रतीत्य-समुत्पाद व मध्यमा प्रतिपदा खः । प्रतीत्य-समुत्पाद चिर परिवर्तन शीलताय् आधारित जुया च्वन । थ्वया हे मेगु नां अनित्यवाद व क्षणिकवाद खः । लिपायापिं आचार्यपिसं थ्वयात हे 'यत् सत् तत् क्षणिकं' धका थुइकल । थुकिया वास्तविकता थुल कि गुगुं वस्तु प्रति नं दुःखी जुइगु भाव नष्ट जुइ, चाहे व मयोहनाप हुने मालिगु जुइमा वा चाहे योम्ह नाप हे बाये मालेमा । व ला क्कन्हु

जु हे जुइ व जुया हानं व नं ता च्वनी मखु । अस्थिर वस्तुया
 लागीं छाया शोक सन्ताप यायेगु ? मेगु नापं हे परिवर्तन-
 शीलतां मानवया अनुकूल परिवर्तनया सम्भावना सी दइ व
 उकिया निर्दि उद्योग यायेगु इच्छा नं जुइ । प्रतीत्य-समुत्पा-
 दया अर्थं छगूया प्रतीत्य वा नष्ट जुइव मेगु उत्पाद वा उत्पत्ति
 जुइगु खः । कारणं कार्ययात जन्म याइ, हानं कारण नं नष्ट
 जुया वनी । कार्य हानं मेगु कार्यया कारण जू वइ लिपा व नं
 नष्ट जुइ । थुगु हे किसिमं जीवनया अविच्छिन्न परम्परा न्ह्योने
 न्ह्यां वना च्वनी । भगवान बुद्धया धापूकथं जीवनं छगू अवि-
 च्छिन्न रेखा मखु परन्तु छगू कोटानकोटि बिन्दुया समूह
 खः हरेक बिन्दु हरेक क्षणया जीवनया प्रतिनिधि खः थ्व हे
 जीवन प्रवाहयात थ्व शरीरं लिपा नं भिंगु वा मभिंगु कर्मफलया
 अनुसार जुइगु माने याइ । कर्मया फल बीह्व मेपिं सु नं
 मडु, सुनां छु यात वया फल नं वहे थै जू वनी । उकिं प्रत्येक
 मनुष्य थःथःगु भिंगु मभिंगु कर्मया अनुसार भिं मभिंगु फल
 भागी नं जुइ । थुकथं बुद्धं आत्मवादयात ला माने मया किन्तु
 कर्मया संस्कारयात माने याइ । फलया इच्छायात तोता कर्म
 यायेत थुकिं आपालं बल बी । १९ सौं शताब्दी गुगु खँ
 हेगेलं धाल व स्वया भिस्वंगू शताब्दि न्हापा धर्मकीर्ति धया
 थके धुंकल । थुकिं भगवान् बुद्धया प्रगतिशील दृष्टिकोण-
 या नं पता लगे जू । थौंया युगे द्वन्द्वात्मक भौतिकवाद धाइ-
 गुया बीज बौद्ध दर्शने बांलाक हे खने दु ।

मध्यमा प्रतिपदा ला मनुष्यया सारा चिन्तन सन्तुलित
 याना तयेगु ताःचा खः । भगवान बुद्धं कर्म व चिन्तन निता-
 यूसं मध्यम मार्ग अर्थात् दथुया लँपु स्वीकार याना बिज्यात ।
 वसपोलं न शरीरयात कष्ट बिया योगिक क्रियाया कठोरता-
 यात हे यो ताल न त शरीरयात हे फुकं खः धका समझे

जुया भोग विलासे रत जुया च्वनेगु हे भिं ताल । छखें
 वसपोलं आत्मवादयात माने मया व मेखें जइवादयात नं
 स्वीकार मया । थुगु प्रकारं वसपोलं विचार व क्रियाया समन्वये
 हे अपो जोड़ बिया बिज्यात । वसपोलया वाणीया उद्घोष
 थ्व हे कि 'छ स्वावलम्बी जु' 'अत्तदीपा भवथ अत्त सरणा'
 तथा 'छ थः हे थःह्व मालिक जु' अत्ता हि अत्तनो नाथो ।

दकसिबे तःधंगु खँ ला थ्व खः कि बौद्ध-धर्म खालि
 धर्म व दर्शने जक आधारित मजू परन्तु जीवनया व्यवहार
 व आचारे आधारित जू धर्मया सिद्धान्त पक्षयात तोता नं
 मनू संयम, नियम व शीलं बौद्ध जुइ फु । गुकी तःधं चीधं,
 उच्च नीचया छुं भेद भाव मडु । गुगुली मनुष्यया मनुष्यत्वया
 प्रतिष्ठा दु ।

थौं बुद्ध जयन्तिया दिने छि जि सकसिनं भीगु दुने
 नुगले वाला स्वयेमागु दु । भीसं गुह्ये सिया जयन्ती माने याना
 च्वना, वसपोलयात भीसंगुलि तक ह्यस्यू व गन तक वसपोलया
 शिक्षाया अनुकरण याना च्वना । शान्ति, अहिंसा, प्रेम,
 सहिष्णुता, क्षमा, दया व विश्वासया व वाणी भीथासं गन
 बिस्तु वन । भीत उकिं छाया मथिल ? यदि भगवान बुद्धया
 भावनायात भीसं थ्वीकेगु जूसा व वसपोलयात प्रेम यायेगु
 जूसा भी सकसिगु थ्व कर्तव्य जुइ कि वसपोलया आदर्शयात
 सारासंसारे प्रतिष्ठित यायेगु व बहु जनहिताय, बहु जनसुखाय-
 या लागीं थःगु सम्पूर्ण जीवन समर्पण याये । भगवानया जन्म
 दिनया थ्व पुण्य बेलाय् भी सकसिगुं थ्व हे सामूहिक प्रार्थना
 जुइमाः

सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः,
 सर्वे भद्राणि पश्यन्तु माकश्चित् दुःख भागं भवेत् ।

ख्यंगु चाया हृदय थ्वेक सुं गनं ख्वै च्वंगु जिं
तागुथें जिगु मन हथासं छाया थपाय्चः जूगु थें ?

स्वप्न भवया सैर याना जव न्यना अन वाँसुरि
जिं न्ह्यलं चाय्का स्वया नं न्हाय्पने अथ्य थ्वै च्वन ।
छाय् धका जिं च्वे स्वया नं निम्ह चखुंचा पेप्पुना
च्वंगु खन्यवं जिगु मनं तः हाय्क झसुका थां वल ।

सूर्य वल च्वे नील नभसं फय् वया च्वन तीसकं
न्हाय्पने तर साप थ्वैच्वन सुं छल्लेस्या क्रन्दन,
नयन निगलं वःगु ख्वविधाः नाप नापं वैच्वन
हीक नुगलं हृदय हे पिच्याय्क झसुका थां वल ।

सूर्य वन, वल पूर्वपाखें मय्जु तम तं जक क्यना
पंछि सकलें सुंक च्वन, तर न्हाय्पने जिगु थ्व च्वन,
सुं छल्लेस्या ख्वगु सः अति ख्वेक जिगु हे हृदय नं
वल अले झसुका जिंके नं थ्वेक झीगु थ्व विश्व नं ।

देशया जातः

डा० भीमबहादुर प्रधान, एम. बी. डी. पी. एच.

संसारया विभिन्न देशयागु प्रगति खनाः वा न्यनाः नेपालया सकल नेपामितय् भीगु देशे नं याकनं उन्नति याय् माल धैगु मती तथा च्वंगु दु । गनं प्यम्ह मनु मुन धायव भीगु देशयात थथे याय्माल अथे याय्माल धका सल्लाह जुइ । गनं जुया च्वनि अमेरिकाया प्रगतिया बयान गनं स्विट्जर्लैण्डया सा गनं बिलायत वा जापानया । सिनेमा खः वंसा दकसिबे न्हापालाक खनि भारते जुया च्वंगु प्रगतिया दृश्य । व फुक्क न्यनी खनी बले भीगु देश गबले जक अथे जुइ धैगु मती तथा थः थः छँ ल्याहाँ वनि । मेगु छुं खँ तो मपूतले जक व खँ लुमना च्वनि, तर सांसारिक व्यवहारं व फुक्क विचार यात नुना छ्वइ । थ्व फुक्क काय अर्थे तुं मने हे तना वन ? थुकिया मुख्य कारण खः भीसं भीगु देशयात आतकं ह्य मस्युनि व भीगु समस्या छु छु खः धैगु भीसं आतकं सीके मफुनि । उकै भीगु देशयात उन्नति यायेत दकसिबे न्हापां भीगु समस्या छु छु खः वनीं सीके माल । अले व समस्या हल यायेत सामग्री चूलाके माल । छु छु भीथाय् प्रस्तुत दु व नं सीके माल । अथे जुल धाःसा तिनि भीसं याना यानागु ज्याया फल प्राप्त जुइ । थ्व फुक्क सीकेत दकसिबे न्हापालाक भीगु देशया स्टाटीस्टीक्स अथवा ल्याःज्या दयेके माल । प्रश्न उथे जुइ फु थुकै भीत गथे मद्दत जुइ धका । छुं छगू ज्या यायेत छु छु भीथाय दु गुलि गुलि दु धैगु मसीकं गथे याना भीसं भीत थुकियो निमित्तं थुलि थुलि चीज माल धका अन्दाज याय फइ ? उकै न्हापालाक भीगु समस्या छु धैगु सीकेत गुगु चीजया समस्या हल याये माःगु खः उकेयागु ल्याःज्या याये माल । अनं लिपा व समस्या हल यायत छगू हान अथवा योजना दयेके माल । ल्याः ज्यां गन गन योजनाया गुलि गुलि भाग ज्या जुल धैगु क्यना च्वनि । अले उकै लिपा ल्याः ज्यां तुं योजना चालु यानागुया प्रभाव गुलि जुल व

योजना चालु मजू थाय् छु जुया च्वन धैगु फरक क्यनि । थ्व ल्याःज्यां भीथाय् देशे गुलि मनु दु वा गुलि मिसा गुलि भिजं त दु जक क्यनिमखु । थुकै भीत जुया च्वंगु समस्या उकिया लिप्स भीसं याय् माःगु योजना उकै लिपा भीसं यानागु ज्या व दकसिबे लिपा भीसं यानागु ज्याया प्रभाव अथवा फल क्यनि । थ्व ल्याःज्या भीगु विभिन्न क्षेत्रयात विभिन्न किसिमयागु ल्याःज्या याय्माः । भीसं छुं दिन न्हापा तिनि भीगु देशे करिव ८४,३०,००० मनु त दु धैगु सिल । उकिया न्हापा खालि मनुतेगु हाःहाःले जक भीसं विश्वास याना च्वने माल । गुम्हेसिनं १ करोड़ गुम्हेसिनं ७० लाख दु धया च्वन । तर ल्याःज्यां भीगु जनसंख्याया यथार्थता क्यना बिल । थ्व ल्याःज्या मेमेगु देशे नं भिदँया ककः जू भीथाय नं जुया तुं च्वंगु दु । तर थुकियात अपुकेत थ्वैत हरबखत चालुयाना तय्माः । भिदँय् कको ल्याः ख्यात धाःसा अपो समय काइ (गथे कि जनसंख्या विभागयात थ्व हाल प्रकाश जूगू जन संख्या काय्त् निदँ माल) थ्व ज्या अथवा थ्व संख्या गथे हरबखत कयातुं च्वनेगु धैगु सीकेत न्हापां भीगु देशया भौगोलिक विभाजन तथा लोकाचार सीके माल । थ्व लेखया मुख्य मतलब ल्याःज्या गथे याय्गु मखु उकै थुकिया विषये थन हे दी ।

आः थ्व ल्याःज्यां भीगु स्वास्थ्य सुधारया लागी गथे मद्दत जुइ धैगु जिगु मने ल्हुगु खँ च्वय् त्यनी । दके न्हापां भीगु देशे गुलि मनु दु धैगु वंगु ल्याःज्यां भीत क्यन । थ्व ज्यायात हरबखत चालु याना तल धाःसा भीगु देशया जन्म मरणया संख्या भीसं सी । अले छुकिं याना (छु छु रोगं) गुलि गुलि मनुत सिना च्वन धैगु नं भीसं सीके फँ, व गुगु उमेरे मनुत अपो सिना च्वन धैगु भीसं थुइके फँ । थुकिं भीत जुया च्वंगु समस्या क्यना बी व देशया गुगु भागे

छुयाय् माल धैगु नं म्नीसं सीके फया वइ । थुकें म्नीगु आयू गुलि तक दु धैगु नं क्यना च्वनि । गुलि गुलि स्वास्थ्य सुधार-या ज्या अपो जुल उलि हे म्नीगु आयु नं वृद्धि जुया वनि म्नीगु देशया गुगु भागे गुलि मनु छु रोगं व छु बयसे सिना, च्वन धैगु ल्याःज्या जुया च्वन धाःसा व हरेक थासे जुया च्वंगु समस्या हल याय्त म्नीसं योजना दय्के फइ । नत्र देशया सर्व भागे छकलं हरेक किसिमयागु योजना याय्गु अःपुगु खँ मखु ।

थ्व ल्याः ज्यां स्वास्थ्य सुधार याय्त माःगु छु छु क्यना च्वनि धैगुया वर्णन याय् त्यना । प्रथमतः म्नीगु देशे सृष्टि जुइ धुंकुपि, तर निभाःया जः मखंनिपिं मस्तेगु संख्या क्यनि । अनं लिपा क्यनि गुबले गुबले थुपिं बुल । अले थुपिं मध्ये गुलिसिनं न्हूगु दँ स्वय् दत धैगु क्यनि । गुलिसिनं आखः ब्वने सल अथवा न्यागः योमदी कोखाल धैगु नं थुकें क्यना बी । अथे हे गुम्हं गुलि तक म्वाय् फत धैगु नं थुकें म्नीसं सीके फइ ।

संसारया विभिन्न देशे सच्छिम्हे गुलि गुलि उमेरया मनूत गुलि गुलि दु धैगुया विवरण—

उमेर वर्ष	हिन्दुस्थान	यू. एस्. ए.	बिलायत	स्वेडेन
०-१५	३९.८	२५.१	२१.८	२०.८
१६-५०	५०.६	५४.६	५३.६	५५.०
५०-	९.६	२.०३	२४.६	२४.२

थ्व फुक्क म्नीसं सीके फत धायेव तिनि छुछु कारणं गुलि-सिया माःगु उमेर तक म्वाय् मफत धैगु म्नीसं थुइके फइ । व कारण सिल धायेव तिनि, इमित म्वाकेत माःगु योजना म्नीसं याये फइ । अले म्नीथाय् मरण संख्या कम जुजुं वनि ।

थ्व ल्याःज्यां म्नीसं यानागु स्वास्थ्य सुधारया निमित्तं माःगु योजना चालु यानाया फल थथे क्यना च्वनि । मरण-या संख्या सिबे जन्मया संख्याया वृद्धि जुया वइ, मतलब जन्म संख्या अपो जुइ वइ मखु । बुढा पाकाया संख्या बढेजुया वइ निरोगीपिं मनूत अपो खने दया वइ । विदेशं वासः वया

देश	मिजं	मिसा
हिन्दुस्थान	३३	३२
जापान	५९	६३
फ्रान्स	६२	६७
यू० एस्० ए०	६५	७१
बिलायत	६६	७१
नर्वे	६८	७२
स्वेडेन	६९	७३

संसारया विभिन्न देशे मचाबुलकि व मचा

या आयु गुलि वर्ष जुइ धैगु अनुमान

देशया सम्पत्ति विदेशे न्ह्याना वना च्वंगुयात बुलुहुं पनाबी । म्नीपिं अपोदँ तक म्वाय् नं फइ । रोग कम जुल धायेव देशे श्रमदान अपोजुया वइ गुकिं याना देशया शक्तियात न्ह्योने च्वाना यनि । देशया हरेक ज्याया विकाश खने दया वइ ।

तर थ्व ल्याःज्या धैगु अःपुगु ज्या मखु । थय्क स्वये-बले मनू नीगु हे मखा धैथे च्वं । फुक्कं छथाय् मुना च्वंसा ला छह निह्य याना निह भिक्कःधाःसां नी फइ । थुकि-यात हरेक नेपाभिया सहयोग दत धाःसा तिनि थ्व ज्या-यात म्नीसं सफलतापूर्वक याय् फइ । थौं तकं म्नीगु छिमेकी मुलुक भारते जन्म मरणया संख्या काय्गुली सच्छिम्हे न्हय्म्ह सिबे काय् मफुनि । संसारे दके बांलाक थ्व ज्या जुया च्वंगु स्वेडेने नं थ्व ज्याय् पूरा सफलता प्राप्त मजुनि ।

गथे कि सुं छह्येसिया मचा बुल कि ज्योतिषयाथाय् वना व मचाया जन्म पत्रिका (जातः) च्वकइ गुगु जातले कि व मचाया बुसें निसें सीबलेतक ग्रह नक्षत्रयागु वयात जुइगु फल च्वया तइ, गुके व मचाया भविष्य क्यना च्वनि, अथे हे, ल्याःज्या धैगु नं छगू देशया जातः खः । थ्व देशया छह्ये मनूया जक भविष्य क्यनिगु जातः मखु । थुकिं देशवासी सकलया भविष्य क्यना च्वनि । गुलि गुलि देशे सुधार जुजुं वनि उलि उलि हे बांलागु जातः व देशे दया च्वनि । मचा बुइगु घडी पला गुलि तक ज्योतिषयात मद्रकं कनेफइ उलि हे ज्योतिषं मद्रकं वया जातः दय्के फइ । अथे हे देशया ल्याःज्या गुलि मद्रकं म्नीसं काय्फइ उलि हे म्नीगु भविष्य ठीक नकसां म्नीसं थुइके फइ ।

अंशभाग

कुमारी प्रकाशदेवी प्रधान, तानसेन

मंसीरया महीना, सूर्ययात सुपाचं गबलें तोपुइथें तोपुइथें याइगु । मनूतयेसं विशेषतः मिसातयेसं ज्यूगु तक ज्या ला निभाले च्वना हे याइगु । सुशीलाया ज्या ला भं आनन्दप्रद ज्या वा न्हिइ थायेगु ज्या । गबलें स्वीटर थाइ, गबलें मस्तेत लं सुइ, गबलें रुमाले बुट्टा भरे याइ । उकिं वया निति कःसी च्वने मळिगु, लाङ्गी फले च्वने मळिगु ज्या हे मडु । गबलें कःसी, गबलें लाङ्गी फले च्वना थः ज्या याना च्वनी । निदँ दुम्ह म्हाय्मचा न्होने च्वना वात्सल्य-रस, प्रेम-रस त्वंका च्वनी । गबलें का कया बीगु, गबलें मांम्हसिनं थाना च्वंगु जित धया लाका काः वनीगु । सुशीलां नं थव थाय् धुंका नानीयात बी धाधां काइ । गबले सुया च्वनागु लं ज्वन कि 'बांला, बांला, बांला' धाधां लं छुटे याना काइ । गबलें गबलें ज्या-जी तोता प्रेमं चुप्पा नइ । बुया काइ ।

मचायात सकसिनं कल्पना धका सःतीगु । व्यापारी जुया नं साहित्ये अभिरुचि दुम्ह मानदेवं दके न्हापां थः म्हाय्यात 'कल्पना' धका सःतूगु । थव सम्बोधने मानदेवया छु भाव व्यक्त जू, थव खँ कल्पना प्वाथे तिनिबले भावी सन्तानया सुख-कल्पना कनीगु-न्यना प्रसन्नतां स्वर्ग त्वमनीम्ह सुशीलां मथूगु मखु । गुखुनु मानदेवं थः म्हाय्यात, गुम्हसिया जातःया नां देवमाया खः, कल्पना धका सःतल, उखुनु निसें थमं नं कल्पना धका हे न्वायेगु यात, सःतेगु यात, 'मचाया नां छु' धका न्यनीपित 'कल्पना' धका कनेगु नं यात । मानदेवया 'कल्पना' धात्थें सार्थक जू । पसले च्वं च्वं मनूत भति गाःवः मंत कि पसले कोटाः तथा छँ वइ । माँ-म्हाय्या बिच्चे च्वंगु आनन्दया उपभोग याइ । बालक्रिडा खना मन्त्र मुग्ध जुइ । कल्पनां मानदेव खनेवं ब्वां वना 'पापा' 'पापा' धाइ । मानदेवं चाकलेट क्कू ल्हाते प्वःचिकी । कल्पना क्खे वनी । अले सुशीलायात धाइ, 'थव मचा काय् जुया ब्यूगुसा गुलि ज्यू

धका पारी छँ च्वंम्ह अजिं धया च्वंगु । तर जिं ला भं छुं भेद हे मखं' । थथे धाइबले सुशीलां भति मने सुख मदयेकी । शायद थव सूक्ष्म प्रकारया पुत्राभिलाषाया महत्ती भावया प्रेरणा जुइ । मानदेवं गबलें धाइ, 'मिसातयेसं नं उन्नति याःसा मजुइ धयागु छु दु ? वं डाक्टरया ज्या, अध्यापिकाया ज्या, अड्डाया ज्या, मेगु ला मेगु पुलिस व सिपाहीया ज्या नं याये फु । थौं कन्हे ला आखः ब्वनेगु चलन दये धुंकल । देश देशे आपालं कानूनी नारी अधिकार नं दये धुंकल । म्हाय्यामचायात ख्वयेकेगु वा म्हाय्यामचा धका थः दुःख तायेगु दुग थव मखुत । सुशीलां लिसले ख्वाः क्को स्वइ । मुसुं न्हिली । वं विचाः याइ, थव मानदेवं थःगु मनयात बोध याना च्वंगु खः कि जित उपदेश बिया च्वंगु खः । गबले गबलें ला थव प्रसंग सुशीलायात हे हीके माली । वं न्यनी, 'सदां फुसत मडुम्ह मनूया थौं गथे थपाय्हाकः खँ ल्हाये दत ?' लिसः बी, 'कल्पना व छंत स्वयेत जित गबले फुसत मडु ?' अले सुशीलायात क्को प्रेमं फुरंग याइ । च्या त्वनी । पसले तुं वनी ।

पूष क्यंक्यं वःलिसे व्यापारीतये स्वभाव अनुसारं मानदेव-यात फुसत मदया वन । निन्दु स्वन्हु निसें ला मिर्खा हे कने लिमलाः पसले हूल । न टायमे नयेत दना वये फु, न घनेत इले छँ वये फु । ह्यूपाः सुं दुगु मखु । अय् धका मानदेव याकः मनू मखु । किजा कृष्णदेव दु । तर व ज्या याना नइम्ह मखु धका मानदेवं वास्ता हे मतः, व पसले गबलें मच्चं । चाहिलेगु, नयेगु वया ज्या । इले नये, त्वने, घने मखना गबलें कपाः स्याइगु, गबलें म्हाइयातुइगु । तर छु याये पसः तिना गय् च्वने ? जुजुं जुजुं छन्हु तसकं असक्त याना बिल । छँ वया गो हे तू वल । न्हापां ला सारेडनं जीगु धका हेपे याःगु रोग, लिपा रोगे रोग प्यप्यपुना सुशीलां हिचःति हायेके

माःगु रोग जुया पिहाँ वल । वासः याः लिसे अःखः जुइधें मज्जिया वन । व जू थ्व जू धका हे मानदेवं धाये मफुत । सुशीला थारान्हुल । डाक्टरया इन्जेक्शन बियां फायदा मखन । प्राणेश्वर वासः त्वंका च्वने माल । अले मानदेवया मने अनेक तर्कना जुल । भ्रमं रोग तच्चः जुल, भ्रमं तर्कना बढे जुल—‘आः सुशीलां गय् जीवन हनी ? कल्पनाया भविष्य गय् जुइ ? पसः सुनां चले याइ ? कृष्णदेवं छु याइ ?’ गबलें थथे तर्कना बढे जुजुं वनी सुशीलाया खाः त्वलहँ स्वया च्वनी । सुशीलायात छुं वयागु मनया भावं कइ, गबलें खाः स्वइ, गबले क्वछुना बिचाः याइ, ‘आः गय् जुइगु, छु याःसा जी, गय् याःसा जी !’ बिचाः यायां ख्वये मास्ते वइ । सह यानां सह याये मफुत कि दना वनी । ह्याँय् ह्याँय् ख्वइ ।

तर ख्वयां छु याये ? ख्वबिं त्वहँथें छाःगु नुगः नायेके फु खः, घृणाय् प्रेमया विजय हये फु खः, अभिशापयात आशीर्वादया रूप बी फु खः तर रोग ला लायेके फइ मखु ? रोगीं डाक्टर, बैद्य, सःस्यूपिं थःथिति, कृष्णदेव, सुशीलाया न्ह्योने हे मिखा तिसित । मानदेवं संसार तोतल ।

सुशीलाया गःपते च्वंगु पोते चःबुत, लहाते च्वंगु ह्याउँगु चुरि तःज्यात, छ्यले च्वंगु सिन्हः म्हुत, जीवनया सहारा तन । व मूर्छित जुल, गोतुल, शोकी परिवारं मानदेवया अन्तिम संस्कार यात, क्रिया कर्म सिधल । मेमेपित क्रिया-कर्म सिधःया नाप नापं मानदेव नं ल्वमना वन । तर सुशीला-यात ? —वं गय् ल्वर्मकी ? वं ला गन गन वन अन हे मानदेवयात जक खं । मिखां खने मदया नुगले थथे खने दःलिसे प्रेमया थाय् वेदनां काल । संसारया छुं सुखे वयात वास्ता मदुथें जुल ।

थ्व हे सुशीलाया वेदनाया लच्छि लत्याया दुने मानदे-वया कमाइ कृष्णदेवयागु जुल । हानं सुशीलां गबले थ्व खं थुल, अबले निसैं ल्वापु जुल । थूलिसे भ्रमं ल्वापु नं अपो जुल । अन्ते सुशीलां अलग च्वनेगु भिं खन । तर अंश ?—

कल्पना काय् मचा मखु, बुइवं अंश कानूनी कायेत । थःगु उमेर पूरा मजू, कानूनं विश्वास याना तःगु उमेरे थः मथ्यंनि, अन्यथा भातया अंश थःत काये धायेत । नापं च्वना नये, तर गय् च्वनेगु ? प्रेमं जाःगु संसार तोता कलहँ भय् ब्यूगु छें गय् सुशीला च्वने फइ ? सुशीलां वाः चाल ‘काय् व म्हाय् छुं पाःथें मताः’ धयागु वाक्य मानदेवया प्रेम आधा-रितगु खः, कानूनी आधारितगु मखु ।

‘कल्पना, कल्पना काय् बुइका भात सीवं अलग प्याखं ल्हुयो नया च्वनेमाःभ्हेसिया ? —जिं बी फइ मखु, उमेरया पीतयात अलग च्वना नयेत जिमि अबुया सबें !’ धका कृष्णदेवं धाःबले भातं ‘म्हाय्मचायात ख्वयेकेगु, म्हाय्मचा धका थः दुःख तायेगु युग थ्व मखुत’ धाःगुया मूल्य मखन ।

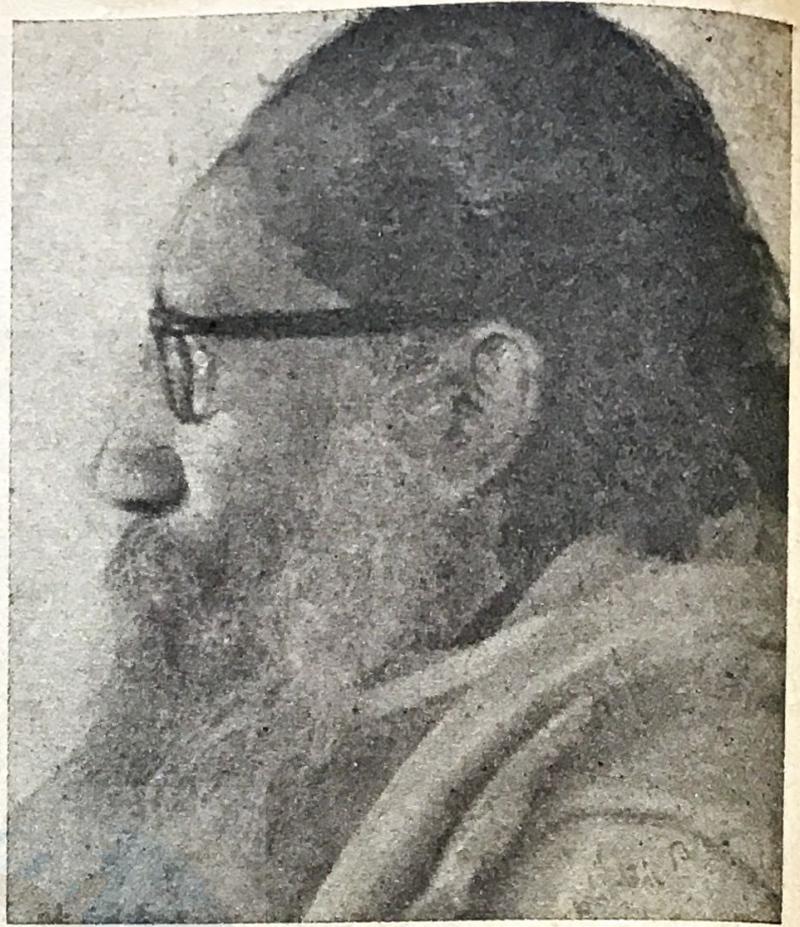
जुजुं जुजुं कृष्णया कठोर व्यवहारं नुगः चुँचुँ दयेका, कानूनी अनाधिकारया खं हीमही चाया थः स्वर्गीय भातया प्रेम-स्मृती आनन्द जीवन हनेगु इच्छां कन्हु बहनी सुशीला कल्पना बुया क्खा पुलांगु छें च्वं वन । अले क्खे वयागु थ्व सः भ्रमं थिना वना च्वन, मिसातयेत समानाधिकार दु धाःगु बकवाद खः । जिम्ह कल्पना काय् जूसा वयात अधिकार दु हँ ! छु म्हाय् मनू मखु ला ? वयात थःछें अंश दुसा वा भातपिंथाय् अंश ब्यूसा छु मिज्या संसार थपाय्सकं गरीब जुया वनी ला संसार हे स्यनी ?’ मेखें वं थःगु तुतिं चुइगु निंति सु-ज्या ज्वनेगु यात । धाथेंला सु-ज्या वयागु आत्म-निर्भरताया प्रतीक खःसा मेखें विद्रोहया मुलुं समाजया मान्यता, देशया कानूनया कापते सुत्तु सुइगु मनोभावया प्रति-विम्ब नं मखु धका धाये मछि । अयनं गुलिसिनं धया च्वनी, सुशीलां अंशभाग मकासे क्खे च्वना सु-ज्या याना नल । गुलिसिनं धया च्वनी, कृष्णदेव नाप हना नये मफुत । थुकथं हे गुलिसिनं छु धया च्वनी, गुलिसिनं छु धया च्वनी ! तर आश्चर्य थ्व हे जक खः, सुनानं थय् क्सः हे धाः मदुः— ‘सुशीलाया दुःखं, आत्म-पीडां, वया प्रति जूगु अन्यायं याकनं उचित अंश व्यवस्था कानूनी रूपं याकनं याना बोगु माग याना च्वन !’

रोष :

चवसापासा

१०००

—श्री चितधर 'हृदय'

तज्ज्याः भाडा ह्वन्य, स्वय् ज्युसा
कुम्हाःयात ज्या दइगु मखु,
खुसि-सि निगूयां छगू ज्वीफुसा
खुसिया नां हे ल्यनिगु मखु ।

बुद्ध व ईसा, कन्फूसीयस्
वय् धुंका नं ल्वापु छुया ?
गान्धीयागु खँ न्यंसा मनुखं
'स्तान' निगू गय् ज्वीगु धया ?

अयनं ताय्दनि सःस्यूपिनि सः
माःहँ मिलेज्वी थुगु जगते,
क्काःसां क्काका ख्याःसां ख्याका
च्वन्यगु मखाः'ज्वी अमिसं स्वय् !

सह नं उलि हे याय् फइ मनुखं
सह याय् फइ गुलि जिवं मनं
मियागु क्काः नं सह याना च्वनि
हृदय मनाःतलय जक नं नं ।

सह यानां सह याय मफय्वं
थः हे नायाः मि स्याय् त्यनि,
गय् फुट्वाले फय् अप्वेवं
ध्वांक मुयाः नं रोष क्यनि !

पञ्चाभूमक सूत्र

अनुवादक : भिक्षु सुबोधानन्द स्थविर

कृगू समये भगवान् नालन्दाय् पावारिक आम्रवने विहार
याना बिज्याना च्वन ।

अबले असिबन्धक पुत्र ग्रामणी गन भगवान् बुद्ध
बिज्याना च्वंगु ख; अन वन । क्वे फेतुना असिबन्धक पुत्र
ग्रामणी भगवान्याके प्रार्थना यात— भन्ते भगवान् ! ब्राह्मण
कमण्डलु ज्वना जुइपिं, श्याउया मां हिना जुइपिं सुथे सन्ध्याय्
लखे च्वनिपिं, अग्रिया सेवा याइपिं, सीपिं सःतइपिं, स्वर्गे
छ्वया बीपिं खः । भन्ते भगवान् ! क्वलपोल अर्हत सम्यक
सम्बुद्ध खः । छु क्वलपोलं अथे याना सीधुंकुपिं सकल लोकयात
नं स्वर्गे उत्पन्न याना सुगति प्राप्त याका बिज्याय् फु ला ?

ग्रामणी ! अयू जूसा जिं छंके हे न्यने, गथे छंगु विचार
खः अथे हे लिसः व्यु ।

ग्रामणी ! सुं पुरुष जीव हिंसा याइह्म, परवस्तु खुया
काइह्म, व्यभिचार याइह्म, फत्ता खँ ल्हाइह्म, चुगलि याना
जुइह्म, लोम याना जुइह्म, नीचह्म व मिथ्या-दृष्टिह्म जुल धासा
वयात छं छु समझे जुइगु ? वया थाय् आपालं मनूत वया
वयागु प्रशंसा यात, ल्हाः बिन्ति यात, सी धुंका स्वर्गे उत्पन्न
जुइमा धका आशिका यात धासा व मनू स्वर्गे उत्पन्न जुया
सुगति प्राप्त याय् फइ ला कि फइ मखु ?

फइ मखु, भन्ते !

ग्रामणी ! गथे सुं पुरुष आपालं लः दुगु गाः वंगु जला-
शये क्वगः तःगोगु त्वहँ कुरके छ्वइ । अले आपालं मनूत वया
उकियागु प्रशंसा याना ल्हाः बिन्ति याना हे लोहँ ! भूमी च्वे
थहाँ वा च्वे थहाँ हँ धका हाल धासा छु व लोहँ भूमी च्वे
थहाँ वये फइ ला ?

फइ मखु, भन्ते !

ग्रामणी ! अथे हे गुह्य मनू जीव हिंसा आदि याइह्म
जुइ, वयात आपालं मनूत वया न्हाक निवेदन यासा नं व
मनू नरके हे जक उत्पन्न जुइ, सुगति प्राप्त याय् फइ मखु ।

ग्रामणी ! सुं मनू जीव हिंसा मयाह्म, खुया मकाइह्म,
व्यभिचार मयाइह्म, झूठ खँ मल्हाइह्म जुइ, वयात आपालं
मनूत वया न्हाक हाल धासां व मनू नरके उत्पन्न जुया
दुर्गति प्राप्त जुइ ला कि जुइ मखु ?

जुइ मखु, भन्ते !

ग्रामणी ! गथे सुं व्यक्ति आपालं लः दुगु गाः वंगु जला-
शये ध्यो वा चिकंया घः डुब्रे याना तछ्याना बी । अले
उकी दुगु त्वहँ आदि कसर कसिना वनि, गुगु ध्यो वा चिकं
जक फुकं च्वे त्यहँ पुया न्यना च्वनि । उथाय् आपालं मनूतसें
निवेदन थ या—हे ध्यो ! हे चिकं ! क्व लखे दुने हे कसिना
च्वँ, क्व कहाँ हँ । ग्रामणी ! अथे धाइबले व ध्यो वा चिकं छु
लखे को हे कसिइ ला ? हानं कहाँ वनि ला !

वनि मखु, भन्ते !

ग्रामणी ! अथे हे गुह्य मनू जीव हिंसा याय्गु आदिपाखें
बचे जुया च्वनि, वयात आपालं मनूत वया न्हाक निवेदन
यात धासा नं व मनू स्वर्गे हे उत्पन्न जुइ, व वयात सुगति
प्राप्त जुइ ।

थथे धया बिज्यागु बखते असिबन्धक पुत्र ग्रामणी
भगवान्याके बिन्ति यात— भन्ते भगवान् ! क्वलपोलया धर्मो-
पदेशं जिगु मनया दक्क शंका निवारण जुल । कृपापूर्वक जित
क्वलपोलया उपासक स्वीकार याना बिज्याहुँ ।

नुगःया गथि

श्री धर्मरत्न यमि

तिँव्वया ल्यूनेसं दुरु लोहँयागु फःचा ङ्गू दु । न्होनेसं च्वंगु केरामाया हः फिरिफिरि फिरिफिरि सना च्वंगु सलं जक अन छुं दु थें जुया च्वन । अज्या थाय् लाक च्वाँय्क सः वेक मोटर ङ्गः थ्यंकः वल । प्यता थाना घरिं नकतिनि त्यानु लंकल । अबले हे तिमिला मैँ तिँव्वया ल्यूनें सुत्त वया व दुरु लोहँया फले च्वापुगुँपाखे मिखा व्वया फेतुत । मोटरं प्याहाँ वया शेकसपीयरयागु 'ओथेलो' धयागु ड्रामा फुत्त फुत्त यकुंधाला मिहते थें मिहतु मिहतुं वल । सिंगुँपाखे स्वया व हे फले फेतुत । निह्न निह्न सासः ल्हाइपिं ल्यासे ल्याय्ह चोँ वल नं अन व हे केरामाया हः सना च्वंगु फिरिफिरि सः सिबे छुं छां हे मदुगु मसंगु थें च्वंक शान्त ।

च्वापुगुँया मुले हाकु गुँया दथ्वी पलेस्वां हले मोति थें च्वंगु थ्व यँया ङ्कूचा थाय्या क्यबे दुने थ्व स्वस्वं स्वे मगागु पौमायात स्वया न्यासिं हिसियात ख्यालि सलं धया च्वनः—थिपिं निम्हं ङ्गू हे त्वायापिं मचांनिसें ला व छुसि थें च्वंच्वंपि खः । आ ल्यासे ल्याय्मह जुयावोलिसे तापापां आ ला थिथि ख्वा स्वे हे मङ्गालीपिं जुइ धुंकल । वया च्वंगु बाधौ ति जाय् धुंकल वं वयात वं वयात नत्वी जक हे छागु मखु । स्वस्वं निह्नेस्यां न्यता च्यात, न्हाय्पं कात, छ्योँ कछुत । ल्यासेम्हेस्या पालि पचिं बँय् जक कुति कुति सना च्वन । ल्याय्मह्हेस्या ल्हा पचिं त्वाका च्वन । वेगु ह्य ला सीह्मस्यागु थें हे च्वं । नुगःपाय् न्हाय्पं दिका न्यंसा नुगःचु संगु व न्हासे न्यंसा सासः दुहाँ पिहाँ जगु सिबे छुं सिइ मखु । नुगले खँ धौ बजि वा थें वाला च्वन, न्ह्यवी बुद्धि कःनि मू थें मुया च्वन । कथुया दुने खँ पिहाँ वेत स्वया च्वन । गुलि गुलि खँ पिहाँ वेत कुतः यात उलि उलि नुगःया गथि भनभन कातुतु वन । गुलि गुलि नुगःया गथि कातुत उलि उलि निम्हं सीक थें जुया वना च्वन । निह्नेसितं बल

व साहसं थाय् तोता वना च्वन । सिरिसिरि फसं निह्नेसिगुँ सँ संका केरामाया हः नाप तेसिं कि मेसिं याना च्वन । थ्व स्थिती गनं गथें छुं जुइगु संभावना खने दइगु लक्षण नं मदु ।

व वाउँसे, सिचुसे व हइ हइ कइ कइ न्यने मदुगु थाय्यात स्यंकेत थें अथवा प्राण मदु थाय् प्राण तयूत वः थें च्वंक दँय्चा ङ्कम्ह न्हिपं तितिं स्वाकु स्वाकुं तितिं न्हुया प्याखं हुँ मे न्यंकः वल । निह्नेस्यां मिखा व दय्चापाखे व्वात । हानं कछुत । न्हाय्पं जक दँय्चिया सले व्वात । सिरिसिरि फसं थःगु पहः तःचो यात । निभा मि ग्वा थें ग्वाग्वां गुँपाखे सुलेत क्हाँ क्हाँ वना च्वन । ल्यासेया रेशमी पतासिया जवगु चोयात फसं प्यारा प्यारा संका सासां ताहा जुजुं ल्याय्महया फले चुया च्वंगु जवगु ल्हाते थ्यंका बिल । तप्यंक धाय् धासा व रेशमी पतासि चोलं ल्याय्महया ल्हाते दाल । उलि ज्वीवं ल्याय्महया कक्कु ङ्कथुं उसुउसु सन । अले ल्यासेपाखे ह्य फहीकल व मिखा नं वयापाखे हे व्वल । ल्यासेया नं मिखा उखे हे ला वन । निह्नेस्यां मिखा त्वात । पालाकक निह्नेस्यां मिखा कछुत । च्याना च्वंगु न्हाय्पं व न्यता ग्वात । हिनु हिनुली न्हून्हूगु हि व्वात । गोगो तुला च्वंगु चिमिसँ धःधः खात । म्हुतुसि थर थर खात । मिखा फरफर सन । निह्नेस्यां वाकु छिना छुं धाय्त् स्वत । नुगःया गथि भन चित । का का जाया वःगु निह्नेसिगुँ ह्य ख्वाउँया प्यासुया वन । निभा सिंगु ल्यूनेया ग्वाँ लुकुं बित । भंगःत थःथःगु यइपुगु मे न्यंकु न्यंकुं सिमा कचापत्तिं बासं चोँ वल । केरामाया ल्यूनें निम्ह बावैसपिं मिसा मिजंत वया उमिगु म्हगस अथवा न्होयात चाय्का बिल । निम्हं भसंग वन । थःथःगु लज्ज्यां चिना तःगु तुतिया नेवः चब्बुत, पला जक न्ह्यात । नुगःया गथि गथे खः अथे नं मयाक बल्लाक कस्सिका थःथःगु लँ लिना वनेत ला निम्हं निखे हे वन ।

स्यं कजात सु ?

श्री वैकुण्ठप्रसाद लाकौल

[नेपाल भाषा समितिया आयोजनाय् जूगु साहित्य सम्मेलने पाठ जूगु ।] —सम्पादक

थिति चिना विधि व्यवहार अःपु तः मपा,
भी समाज मात्र कातु न्ह्यैपु भी नेपा,
देवता दु थाय् थासे अन दु लाक्क पा,
जात पंक्ति भेद भाव उल्लित छुं मपा,
थःगु चलन थुल कि सिल कि, ज्यू मज्यूगु छु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

त्वाजन, लुसि थीह, नाय्, देवला, अचा,
ज्योतिषी, पुहित, गुरुजु, थव च्याह्मखलक-चा,
भोत कर्म खंकिपिं समाजया पिवा,
च्याह्मखलक जयमान ब्याक्क खः नेवा,
थिति भवा दु थिति तयेत ज्यू मज्यूगु छु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

थी मज्यू नयेत धाम्ह नाय नं हला ?
ल्या मतल उनागु थ्यूगु भोय् बले' त ला,
दक जातयात मी गज्यागु दुरु हया,
स्यू स्युतां मस्यू छुना सुमुक कया नया,
थीन थीन धाय्त न्वाय्त ज्यू मज्यूगु छु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

बाबुचां मसीक फुक कबीक्य ज्यू धया,
ओ चतांमहि समय् ज्वलं पुजा तया,
देवलां सतीक थीह दो पुज्याय् सिधइ,
चाकलं मुना तुचा इना नयेत थइ,
सी मदय्क धो दुयेव ज्यू मज्यू छु दु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

घातु घाःगु इहि मुने ज्यू न्हाह नं च्वना,
वे लितय् ज्यू, पाचुके ज्यू, यः मयः हना,
भात सीमह पू मताल म्येल वल तु सा,
ब्या जुया कुले च्वने ज्यू, अबुजु तोतुसा,
लिलि चिलेत थिति हिलेत, ज्यू मज्यूगु छु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

च्वापु-गुं उखेर थ्यंक सँय्तयेगु छेँ,
सँय् समीलिसैं छुस्वां नया वयालि छेँ,
निइसि भ्या भचा पू तय्व मवन जात नां,
ज्या कथं छुना तया मस्यं नया त्वनां,
सुं तःहं चीहं मताय्व ज्यू मज्यूगु छु ?
गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

स्यं कजात सु ?]

[

भी यँद्या पुन्ही वयेव सु जक मथ्यन धा,

ध्वात्तु ध्वां हुले फयेत हाथ हाःगु धाः,

यायूत जात वर्गया समान भावना,

थायूपति थिति चिना, तथा थकल खना,

नाति-कुति मती तयव, ज्यू मज्यूगु छु ?

गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

पाँ चहे वयेव थाइ त्वाल त्वालसं,

नायूखि छुस्याल फक्क थक्क खुब रसं,

हईबले खते पुजा-भु अन्तिया सुरे,

भ्वा तिनीबले समय् क्खां मखा सुरे,

बारबार थुगु प्रकार ज्यू मज्यूगु छु ?

गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

वैष्णवैगु भोग, बौद्धतयूगु सम्यक,

शैव शाक्ततयूगु चक्र स्वे थ्व कचायूक,

देश काल पात्र ल्वेक ग्वःगु भी नखः,

नीति धागु म्हुतुस जक थिति जगनाथ खः,

दूने थ्वंक खत कि खन्य दु, ज्यू मज्यूगु छु ?

गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

अवसर अधिकार फुक्कसित, जिल मजिल,

थ्व नयपाल संस्कृति उथे इना बिल,

भिं विचार भिं चरित्र भिं दुसा नियम,

खः मनुष्य जुक्क थन समानतां सम,

सदुपयोग जुल कि चलन, ज्यू मज्यूगु छु ?

गुलि अनुपम भीगु रीत, स्यं कजात सु ?

छुमां

न्हिया ख्वाल थौं ख्यूस्य गपायूचो निभा सुपाचं पत्तुपना
ख्वाया पलेस्वां च्वंगु उकिं ज्वी मिलन बिचे बैसि जूमह खना

वैगु स्वयूत ख्वा चा लिस्य ल्वाल्वां
वल रवि व्वां व्वां तिमिर खिना
अयूनं छायूथ शोक मता वं
मनं तुनाथे जू मखना ।

भति-भति याना प्याँवल मुजद्यो सुपायूत अन्त्ये छख्यर खिना
न्हिला निम्हेस्यां वं वैत स्वत प्रणय-खिपःअल्य गठः चिना

अले मनू छम्ह अचानकं दन
न्ह्यलं चाम्हेथे इमित खना ।

श्री दुर्गालाल 'ख्वबिलु'

लक्ष्मीदेवीया खोपी

[ऐतिहासिक एकांकी नाटक]

श्री हेमलाल जोशी बी० ए०

['मि याःसा मि जुइ'—थ्व उक्ति खः ; उपदेशया, प्रेरणाया आधार भूमि खः । तर गबलें गबलें थ्व उक्ति विपरीत रूपं संसारे चरितार्थ मजूसं कम-से-कम भिम्ह मनूया जीवनं खंक ला चरितार्थ जु । महाराजाधिराज राजेन्द्रया बड़ामहारानी पाखें निम्ह, कांछी महारानी लक्ष्मीदेवी पाखें निम्ह प्यम्ह काय् मध्ये युवराज सुरेन्द्र आपालं अस्स्यो जुल । थ्व अस्स्योपहः मांम्ह मदुसेलि म्फन बढे जुल । कांछी महारानी युवराज सुरेन्द्रयात छुवे लाका रणेन्द्रयात उत्तराधिकारी यायेगु अभिलाषा याइ । लाहोरे वना च्वंम्ह माथवरसियात अनेक नक्सां ह्येका हया ने० सं० १६३ स प्रधानमंत्री याइ । तर सत्यया पक्ष कया, निस्वार्थ नियते च्वना देश सेवा याःम्ह माथवरसि ! व खना सकलें लयूताः, सिवाय लक्ष्मीदेवी ! —नैराश्यया मि पूम्ह लक्ष्मीदेवीं थःगु आसन सम्म नं स्थिर जुइगु मखन । अले स्व-स्वार्थ, थःगु कुत्सित इच्छा पूर्ति यायेत सुरे जुल ! —गगनसिं पासा यात । वयागु विशेष पत्यार गगनसिंहयात बिल । थ्व हे लघु-स्वार्थ व महान-स्वार्थ, अर्थात् व्यक्तिया स्वार्थ व देशवासीया स्वार्थ निगूया बिच्चे संघर्ष जुल । संघर्षे विजय सुया जुइ माःगु खः वया मजू, सुया मजूइ माःगु खः वया विजय जुल । अले निर्दोषी माथवरसिया छु गति जल थन स्वया दिसं :]

स्थान : हनुमान धवाखा दरवार

लक्ष्मीदेवीया अन्तःपुर

समय : ने० सं० १६६५ कछला गा, बहनी १०-३० बजे

पात्रतः :—

१. महाराजाधिराज राजेन्द्र विक्रमशाह	५. अंगरक्षक जंगबहादुर राणा
२. कांछी महारानी लक्ष्मीदेवी	६. काजी कुलमान थापा
३. प्रधान मंत्री माथवरसि थापा	७. खोपी मैँचा सेती
४. काजी गगनसिं	८. मेम्ह जुजुया अंगरक्षक

[पलंग कसं लासापें च्वना खःगु ल्हाःया च्वला पचिनं नेताले थिका जःगु ल्हातं छम्हूचागु जँतिया लक्ष्मीदेवी विचार मग्न जुयाच्वनी । सेती अर्थे इवातां दना च्वनी । गगनसिं चुलंचू भतिपाक फेतुना च्वनी । पलंगया ल्यूने पर्दा साला तइ । उकिं खोपीया शृंगार छुं खने मदु । खालि जःखः अंगः लिक्क तःप्वागु त्वादेवा मत च्याका तल । खाया तःगु म्फारे सिताचा यक्क च्याका तल । पौयागु निगू मेच उखे थुखे कुने तया तइ ।]

लक्ष्मीदेवी—(केल्हेँ मिखा कना गगनसिंहयागु रुवाः स्वया तुं) सेती ! जुजुया थाय् सु सु नाप छु छु खँ जुया च्वं पां थुइक सुनानं मखंक छको फुक्क खँ न्यना जित थर्थे कंवा ! जुजु विज्याइगु ईव्यः मदु थौंकन्हे !

(सेती सुंक वनी । लिफः स्वया गगनसियात छको स्वइ ।)

गगनसिं !

गगनसि—(लहाः बिन्ति याना)—सर्कार, आज्ञा !

लक्ष्मीदेवी—थुखे भासँ रे ! सलंजा ताय दु ला ? (गगनसि भति लिक्क वनी) धाये हे धुन, थुगु ज्या जुल कि प्रधान मंत्रीयागु शीपेंच पुइकेगु जुल । थौंसा थौं, कन्हेंसा कन्हे ! (नकेस चाः फुंगतःलं पिकया) छथु म्हितेलाःनि, आः छु ब्यलि याना दी म्वागु जा खःनि । सेतिचा वल कि भासँ रे ! जुजु बिज्याइगु लाःनि !

गगनसि—छथु हे, दाउ लगे मजू, सर्कार—छु म्हितेगु ?

लक्ष्मीदेवी—थुखे ला भासँ—दाउ धयागु छु अर्थेलाः वइगु ला ? लाकेगु स्वयेमाः । दाउ लाकेत अनेक दाउ म्हितेमाः । भाग्य-जोग्यं लाके धका वाकाः नं तयेम्वाः—छ जक तःप्यं खना दिया ? बूभ याना चालबाज थुइका म्हितीम्हया स्वफुति जक थ्यंगु छाय् मजुइमा, फिखुफुति थ्यंने त्यंम्हयात नं वाथावाथा कंका हुकुम लोभे लाका त्यांग्रा पुइका बीगु मखं ला ? जल प्याखने तरवार द्यवं बी त्यनीगु नागीयात, लाकीगु सूत्र बीजं थथे मखा ? —छूक छको स्वये मास्ते वल, थुखे दिसँ रे !

गगनसि—तांन्वया सर्कारं गा-गी नापं वांछ्वया बिज्यात, जिगु म्हया रापं भन जक.....

लक्ष्मीदेवी—बाह, गुलि हीका खँ लहाये सःगु ? छि म्हया राप ? मने च्वंगु तापं गुलि हप्पहप्प मिका चःति नाःनाः वयेकी, उलि तापलाया तापं वयेके फइ ला ? जिगु ताप ! मनया चिन्ता ! थ्व म्हुइत सुं हे मखन । आः ला छि हे जिगु छगू जक आश भरोसा जुसँलि थुगु घडी छि श्रीखण्ड माँ का । थथे म्हिता-म्हाता च्वंतले छुं मच्चं, याकः-बाकः अर्थे पुत्तुपुइक च्वने माल कि व हे कर्म-चण्डाल माथवरचां कयेका ब्यूगु पुथं मने हगंकीगु । मंत्र जक सःसा थथे वना ककुतिया वाँ वाँ खायका सास्ती मयाःसा ! (लहार्ति ककुतिया भाय

याइबले नकस पँ स्यनी । वां छ्वइ ।) वं धका दाइ लाकूगु । चुल्या ज्वज्वं कक्कु जवं वःगु ! जिगु गुण जा लुमंके माः ला ! जि काय रणेन्द्र-यात ध्वँलाना व हे धुंधकारी सुरेन्द्रयात चासु वया जुइम्ह हेकासिं माथे !

गगनसि—लहिना भाय् सीका तयाम्ह खिचां हे न्यासँलि छु लगे जू, सर्कार ! देशे दुकाये साथ पण्डित छम्ह छम्हसित वे चाया थाथामथा याना न्यात, सुं छम्ह बःलाम्ह खन कि तुति माला कःथइगु । थपवासे सुरेन्द्रयात छ्वया जुजुं घोषणा याकाः फुक अधिकार बीकल, व छु नां स्यंगु नःबेर याना ब्याक अधिकार थमं काःगु मखु ला ? वयाके मन्यंसे क्रःन्ये वन धका सर्वे काल मखा फत्तेजंगयागु !

लक्ष्मीदेवी—फत्तेजंग ला जिथाय् सलाह याना वंगु खः—

गगनसि—सर्कार ला अधिकार म्दुम्ह जुलनि—वयाके—

लक्ष्मीदेवी—(वाकु छिना)—थुलि तक जुल, ए ! जुजुं नं जित छुं सुचं मबिल ! वं याना जा खः, फुक ज्या भताभंग याइगु—आः छु यायेगु हँ ? —फौजया प्रजाया श्रद्धा भक्ति हे माथवरयाके जुल हँ ! वर्थे लोकं ह्वाका जूम्ह प्रधानमंत्री आः तक म्दुनि धयागु बय् बय् न्यने दु ।

गगन—हानं सर्कार थःगु सुरक्षाया नितिं स्वंगू पल्टन न्हूगु खाके धुंकल । जित सुनां छु याये फु धयाथे म्वाल का वया तेँ-फुइँ !

लक्ष्मीदेवी—गगन । जित फुकीगु जुल । जकरबन्दी लाकी वं । प्रजातयेत आपालं सुख बिया पुइका काये धुंकल ।

(नुगः मछिका ख्वबि हुइ ।)

गगन—सर्कार ! जि म्दु ला ? थौं हे तिनि अंग्रेज राजदूत-लिसे नाप लाना वया । व नं व खना त्राही-त्राही जुया च्वंगु खँया धारं सीका—ती जक सर्कारया अभिप्राय छुना बिया छु खको ल्वंब्बाना जिगु

लहाः साः वल । थुखें प्रजा हा दना वइगु घडी
माको मदद बीगु जुल धका पाफ्यकल ।

लक्ष्मीदेवी—(जुरुष्क दना पाचिना)—श्याबास गगन,
श्याबास ! छिथें जाःम्ह जि हितेच्छु सुं हे मडु ।
जिगु मती च्वंगु खँ गथे थुइका ज्या जुल, वथें
छिगु मती च्वंगु पुरे मयाये मखु—अयसा क्वाय्
छि लिपा लाके थौं हे गथे ?

गगन—माथवर छें वने धुंका जा सर्कारया थाय् सेवाय् वयागु ।

लक्ष्मीदेवी—व नं छु ? सतिके छ्वये थथें जंगे छ्वया । वया
मिंचा मखुला व ? मुल्याहाम्ह गंधकी ववबाःसां
मसीम्ह, धरहरां व्वयो वइम्ह—

(सेती वइ ।)

सेती—सर्कार, महाराज बिज्याइन ।

लक्ष्मीदेवी—जंगे दनि ला, सेति ?

सेती—जुजुया ल्यूल्यू भाःगु डु ।

(न्हाय्पने लिष्क वना छुं खँ धाइ ।)

लक्ष्मीदेवी—हाई ? जुजुं आज्ञा जूगु खः ला ? (निहला)

गगन, आः हानं जिं क्थु चुकूताये जुजुयात । जंगें
लाखे कंस पाजु मखा धका बिन्ति यात हँ मखुला
सेती ? गगन, छिगु बुद्धिमत्तायात प्रशंसा याना,
छिगु विभूति जिं शिले छाया । ए ! जुजु
बिज्यातथें—

(गगनसिं लुखाक्वसं दँ वनी । लक्ष्मीदेवी फाटा-
फाटा अथेसं थथेसं मदयेक सनी ।)

—आययया.....उहुहुहु.....सित, सित, सित
बा बा सित ।

(अंगरक्षक व जंगबहादुर नाप जुजु राजेन्द्रया प्रवेश ।)

राजेन्द्र—(भस्के जुया)—ए छु जूगु ? गगनसिं, छिमि
महारानीया छु जूगु ? गबले निसें ? जित सुनानं
छुं धाः नं मडु ।

गगन—प्वाथे शूल थाहाँ वल—न्हाचः छको ग्याना बिज्यात,
उकिं हे ला गय् गय्.....।

लक्ष्मीदेवी—उहुहुहु ...स्यात बाबा, स्यात, अय्या....मय्ल
मय्ल न्यने नं मय्ल....सुयागुं ख्वाः नं स्वये
मय्ल । जि क्कम्ह उइथें हायेका आसे आसे जक
याना—थौं चा ला न्हि ला, नयेसू ला—त्वनेसू
ला । जि छुया महारानी ? कन्हे ला पंजले
स्वथनीगु जुल ।

राजेन्द्र—सुनां छु यात ?

लक्ष्मीदेवी—गुम्हया नामं थःम्हं फुक्क अधिकार लाकल व हे
प्रधानमंत्री, प्रधान सेनापति, प्रजापालक, देश
चालक, हुहुहु, स्यात.....।

गगन—जि थन दर्शन याना बिदा जुइ धका वयाबले हे अथे
जक आज्ञा जुया बिज्यात । अले जा प्वाथे दित ।

लक्ष्मीदेवी—महाराज, जि थौं ल्यनी मखुत, थुथाय् सोचाय्
धुंकल थ्व रोगया मूहा, चायेगु सुयां तागत मडु ।

राजेन्द्र—छु माथवरसिं ला ? बाकि तये मखु, थथें सःतिके
छ्वये वयात, खँ जुइ धुंकल खला जंगे ? हँ छं
न्हाथे यानासां वयात व्वना महये मत्य—व
मवयेकं कोलाइगु मखुगु जुल धाः छिमि
महारानिया । (जंगबहादुर वने ल्यनी ।)

लक्ष्मीदेवी—आसे जंगबहादुर ! क्क मखु । क्क व गगनसिं थन
हे मानि । कुलमानसिं थापाकाजी छ्वये हेकेसः
व्वना महइ मखु ।

(मिखां इशारा यायेवं गगनसिं वनी ।
राजेन्द्र पलंगे ग्वारातुला विचाः याइ ।)

जंगबहादुर, माथवरसिं चानचुनम्ह मखु । सिखतयेथाय्
बुला वःम्ह, देश ननं ख्वं जूम्ह, वं गुलि थःगु आशन
बलाकल उकें सकलें त्राही त्राही ।

राजेन्द्र—अँ फु ला कि मफु ? माथवरसिंह जा ग्यानपु ।
मखंला शिकारे धुंयात गःपते न्याक ज्वना पुलिं
नोकाजा स्याइम्ह ।

लक्ष्मीदेवी—क्वाय मफु ? जंगबहादुर जक कमम्ह ला ? प्यक्वे
वने किसी लाना जुइ धुंक्कम्ह मखु ला ?

जंगबहादुर—सर्कारिया कृपा दृष्टी लातले मखा बलाइ ? गन
कुदष्टि लात वया तेज सी, व ला संकल्प याना
मूहायेकाम्ह दुगु जुल मखा ? न्हागुसां सर्कारिया
आज्ञाया पालने ज्यान तक बी मासां तयार !
ज्यू धन सर्कारियागु हे मखु ला ?

लक्ष्मीदेवी—श्याबास ! कासा गुकथं खँ ठीक जू, जंगबहादुर
छ मोलाहिजां पाजुया मायां श्यातुक छुँ खँ ल्हाःगु
जूसा न्हापा हे छंगुनि पाः जुइगु, अले
पाजुमहसियागु ।

गगन—न्हाचतु छ्वये धुन कुलमान—सलया सः वः । वल
जुइमाः । फय्थें वये माल धयाव्यु ।

लक्ष्मीदेवी—गगन, छं जंगया ल्यूने च्वना वयात त्यवा बीगु ।
छुं गथे जुया चुके जूसा छंगु तुपतं कयेकेगु ।
छिपिं निम्ह थन पर्दा ल्यूने सुला च्वं वा ।

(कुलमानया प्रवेश)

कुलमान—सर्कार प्रधान मंत्री माथवरसि याकःचा जक हे
व्वना वये धुन । कायमह रणोज्वल शाहं
आथपहरिया छ्वया हःगु । प्रधान मंत्री म्वाः हूँ
धया लिछवल ।

लक्ष्मीदेवी—पलख खँय् भुले याना ति ! दकमनं खापा खिपा
तिना चुकू बलाकि ! अले सेती छ्वया हये । छ
स्वाहने तुं च्वं । दुहाँ वये मत्य ।

(कुलमान वनी)

जंगबहादुर—(पर्दाल्यूने च्वना)—थन ह छकू खने ।
छमह लुखाय् दने माल—(गगनसि दँ वनी
अले ताक याना) ठीक जुल का, लुखाय् वय
साथ तोतेगु मखा ! फेतू वये लात कि ला ...

गगनसि—लुखाय् दना आज्ञा कया च्वंसा ला भीत यक्व
फुर्सत दत मखु ला ?

लक्ष्मीदेवी—ठीक जुल मखु ला ? हूँ सेती छ न्यूस्वाः
यानाहूँ, व्वना इति ! अले झाःसा न्हापा तुं
जिथाय् च्वं वा मझाःसा म्वाल । (जंगबहादुर

व गगनसि थुरर खाइ । धव खना सेती
वनी । सूर बीगु सले) छुं हे हथाय् चायेम्वाः
झाय् मफइ ? वा थ्वया तःम्ह धुँ नाप छु (होश
चार याना बीथें याना) स्व, बांलाक....का
वल, स्वाहने सः दत ।

(नेपथ्ये दुने भासँ, दुने)

आया या, उहूहू ! ग्व जि विश्वासी
प्रधान मंत्री वल ला सेती ।

(माथवरसिया प्रवेश)

माथवरसि—हाजीर जुयागु दु, सर्कार ! न्हाचः सन्ध्याइले
तक छुं म्वाःगु स्वया वनागु—आः छु जूगु त्याः !

(द्वांग द्वांग तुपतं कयेकूगु सः वइ)

आथ्या ! छाती....सर्कार....जिगु द्रं-बद्रं
छुं महुथें च्वं....(धेचे चुया छाती हि वःगु
वयेका जुजुया लिक्वे महारानीया थाय
वया भोसुइ) जि काय्, कलाः रक्षा...

आथपहरिया—(तलवार पिकया)—खबरदार !—
(तलवार म्हुइ ! माथवरसि भाराक
गोतुली । भोखाय् व्वइ । त्वादेवा-तिदेवा
ग्वः-गी तुली । जुजु राजेन्द्र हथासं दनि ।
माथवरसि वाथा वाथा सना कुछि कुछि
म्ह छमहं लह्वंवाणा च्वन । प्राण पिहां
वने मफया च्वनी ! हिं म्ह छमहं बुला
तःथें जुइ हिया बाः न्हाइ ।)

राजेन्द्र—(दना वया)—हरामी, बैगुनी, राज-द्रोही
छु याः वल थौं इमिसं ?

(भ्वाः भ्वाः लाकमं प्यंकी । अले
माथवरसि जुजुया तुतिया स्पर्श मिखा
तिस्सिना भक्ति वचनी । गुलि गुलिसिया
थःत थःत कीगु हि हुइत सना जुइ । पर्दा
कुतुं वइ)

त्रसापासा

१०००

श्री रमापतिराज शर्मा

[नेपाल भाषा समिति द्वारा आयोजित सम्मेलने पाठ जूगु ।]—सं०

उबले मानवतय् पशुतय्थे जीवन यापन जुइ हँ
उथाय् ज्ञान छुं अमिके मदुनि हँ दः नैसर्गिक ज्ञान
गुफाय् यनी निर्वस्त्रं चाहुलि फलफुल कचिला नइ हँ
अमिसं छुं ज्या याय मसःनि हँ फुक जंगलि आचरण ।

त्याफित ल्वाका गिहत्बले छन्दु प्वालाक पिहाँवल हँ
घाय्मो लपते लाना चीज व हुनुनुनु च्यानावल हँ
छुसुस्य च्वंगु जब उबले चाल हँ थिया स्वलं तर पुत हँ
उबले ग्याना बिसे वंबले ला छ्कू अन तोफित हँ ।

मि मदय् धुंका लापाय् काया नै स्वत तर अति सा हँ
थुगु घटनां अले मिपिकाय सय्कल पाक ज्ञान नं दत हँ
हनं सिमाफल हाया वंथाय् इलिलि बुया वल गुलि मा
लिनास्वलं उगु फलया पुं हे पिहाँ वोगुनं खन मा ।

अनंलि थःमं मेमेगु पु नं पिना स्वया गुलि जुल हँ
क्यव वारी व बुं अमिसं सकतां थुकथं दयका हल हँ
अनंलि अमिके आश्चर्य मयी-जगया खँ थ्व सीकेत
उत्सुकताया वृद्धि जुयावल सीका नं वल गुलि खँ ।

ज्ञान थथे भन दःलिसे दकले दैवल यक मथू खँ
उबले गुलि सत्तीम्ह व सूर्यो थौं तापाना वन हँ
सूर्य चन्द्रया संसृति गय्जुल वाफय् थन वइ छु जुया
मनूत बुइ हानं सिइ थ्व छु गय् दत थुगु विधि जगया ।

पर्वत जंगल गुलि चाहू जुल हा जुल थुकिया खोजं
गनं गनं हे सीके मफया कूनल मनू समाजं
असाध्य ग्यानापुम्ह छ्म्ह उबले सपनाय् अमिसं खन हँ
जगया रचना पालन नाशन याइगु धाल हँ देवं ।

इहलोक अले परलोकया गुलि यात हँ वं व्याख्या
दैवाधीने सकलै च्वँ धका बिल हँ उथाय् वं दीक्षा
शास्त्रत थुकिया अले च्वया हल अनेक धर्म पिचाल
ईश्वर अर्चन ईश्वर चिन्तन यायत मनू न्ह्यज्यात ।

भक्ति भावनां प्रीति कामनां सूर्ययात बिल अर्घ
 तर उगु लः मस्यु गय् थें छु जुया तुरुुरु बयँ तुं हाल
 गुलि मृत मांन्वापिनिगु श्राद्ध जुल तर्पण गुलि जुल हानं
 पिण्ड खुशी वाय् यंगु किंतु सोलाना कावल पोलं ।

प्रबुद्ध मानवतयगु चतुरता सुन्दर मन्दिर मूर्ति
 अनेक निर्मित जुल उख्ये हानं यायत ईश्वर प्रीति
 भक्त व पूजार्थीपिनि पुचलं मन्दिर गुञ्जित जुइका
 धूप दीप नैवेद्य बिया अन स्तुतियाना च्वन व्यंका ।

मुसुक छकोनं छाय् थें उबले अय्सां मन्दिरया द्यो
 हिला मब्यू नोवाना महल स्व नत फैबिल नैवेद्य
 उबले पशुबलि अम्ह नखलि हे बिया उथाय जुल पूजा
 अयनं छतिनं प्रशन्न मजुया चकित जुया च्वन आज्ञा ।

छुजुया खें मस्यु उबले लाका पूजक छम्ह वें चाल
 कष्ट वा न्हयया उम्ह द्योयात स्व बोबिल अप्पां कयकल
 उबले हे नं द्योनं छाय् थें धया महः अय्यानं
 खना प्रहारक तं नं व ममो सुकं च्वंच्वन मौनं ।

मनू समाजय् खलवल उबले उप्पो हे दैवल हँ
 उख्य शुख्य अमि विश्वास सुपाँय शंका पवनं पुल हँ
 सत्य प्रदर्शक सूर्य लुया वल उथाय बिचाराकाशय्
 पाषाणे पाषाण न्यना बिल बांलाक वया विकाशय् ।

अले अनीश्वरता हे जक थन भौतिक जगतय् खंकल
 म्हगसय्या खँय् बःकाय्गु ज्या बिलकुल द्वंगु खँ थवीकल
 पूजा यायगु स्यनेगु प्रणाली मनुखं मानवयात
 न्हू परंपरां स्वंका जगतय् न्ह्यावल न्हू मानवत ।

?

श्री रामबहादुर कायष्ठ

हुलि हुलि गूगु थ्व जिगु वस्त्र खना
 लाछि खिचां नं उत्तु उत्त,
 परं छु याय् गुलि ख्वाय्त सना जि
 अःखः वं हे न्याय्त स्वत ।

वल नि मनू छम्ह मेह्ल धयां भन
 हरे ! व जि खना हरं न्हिल,
 खिचा मख्या वरु अःखः भन वं
 न्याक्यत जित हे यात कुतः ।

व नं मनू खः जि नं मनू हे
 किन्तु नुगः तापा उलि हे,
 गुलि कि स्वर्गया अन्तर दइ खः
 क्सेसं च्वंछ थ्व अवनिलिस्य ।

अन्तर राष्ट्रिय लिपि प्रदर्शनी

[गुगु चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनया सिलसिलाय् जूगु विश्वया सव प्रथमगु लिपि प्रदर्शनी खः ।] -संपादक

श्री भगवती प्रसाद श्रेष्ठ

जिगु २।४ गू संकलन ज्या मध्ये छगू लिपि संकलन नं खः । थौंकन्हे जि च्वइ च्वनागु 'सामान्य ज्ञान' या सफू पाखें हे लिपि संकलन याय्गु विचारया जन्म जुया जिगु ध्यान वन । ऋतु-पौ 'नेपाल' या दँ ३ ल्याः-२ ले प्रकाशित महाकवि श्री चित्तधरजुया 'दुने-पिने' शीर्षक दुगु लेखपाखें उक्त 'सामान्य ज्ञान' च्वय्गु प्रेरणा दत । अले व सफुली तयूत हरेक खँ जितः संकलन याय्गु आवश्यक जुल, याना । सफूया विषय छगू थ्व नं जुल कि गुकिं संसारे थुलि प्रकारया लिपि दु धयागु सीक्य फयमा अले नामनामेसी सीका जुया-फलस्वरूप अबले तकं कम से कम ७०।७१ प्रकारया लिपि दु धयागु सिल ।

छन्हु जितः लिपि फुक्क संकलन याना प्रदर्शन याय्दःसा गुलि बांलाइ धयागु विचार वल । नाप नापं नेपाया नं गौरव च्वनीगु । संसारे थौंतक गुगुं राष्ट्र' नं याना मवःनिगु लिपि प्रदर्शनी म्ही नेपालं याय् फुसा गुलि बांलाइ धयागु थ्वीका लिपि संकलन याय्गु पाखे ध्यान बिया । माला वना । दँ बँद दुमदु वःबले ३० गू प्रकारया लिपि ल्हाती लात । हानं जितः बीर पुस्तकालयया श्री हेमराजजु पाखें उक्त पुस्तकालये 'भारतीय प्राचीन लिपि-माला' धाःगु वि० सं० १९७५ साले प्रकाशित जूगु रायबहादुर पं० गौरीशंकर हिराचन्द ओम्हा रचित छगू सफू स्वय्गु मौका दत । व सफुली भारतया विभिन्न लिपिया प्राचीन १४ प्रकार, वर्तमान प्रचलित १५ प्रकारया बिकास-क्रम क्यना तःगु स्वर व्यञ्जन लिपि जुया च्वन । धर्मादित्य धर्माचार्यपाखें नं २।३ गू प्रकारया लिपिया नां सिस्त्रंलि जितः विश्वास दत—'आ धाःसा नेपाले लिपि प्रदर्शन अवश्य ज्वी । छाय् धाःसा भारतया आपा धैथें, मेगु जिके ३०।३५ गू प्रकारया दय् धुंकल ।

अनं कमिटी गठन याय्गु ज्या जुल । तर 'अ. रा. लिपि

प्रदर्शनी' धाय्बले न्यनीपिं महानुभावत भचा थारान्हुइ । न्दाम्हा पासा नाप लासां जि व विषये खँल्हाय्गु मत्वःता । अन्तर राष्ट्रया लिपि गबले प्राप्त ज्वी धयागु वय्कःपिसं सम्भव मखन । असम्भव ला खः । तर अन्तर राष्ट्रीय धाय्वं फुक्क राष्ट्रयागु ला गबले प्राप्त ज्वी । उलि फुक्कं मदुसां २०।३० देशयागु दय्वं ला याय् जीमाः । संसारे. सर्वप्रथम ज्वीगु 'अ. रा. लिपि प्रदर्शनी जूगुलि आयात सारा देशया याना थुलि लिपि दु धका पक्का यायूत नं फैं मखु । इलाहवादे नं 'अन्तरराष्ट्रीय पुस्तक जिल्द प्रदर्शनी' लगभग २५ देशं जक भाग काःगु खन्य दु । बरु प्रदर्शनी सम्बन्धी मेमेगु प्रदर्शित बस्तु नं तय् फय्क्यमाः । जितः धाःसा नेपोलियनं धाःगु खँ लुमन—'असम्भव धयागु खँ मूर्खतय्गु शब्दकोषय् जक दइ ।'

अले जि सहयोगी पासापिं माला वं च्वना । छुं दिन लिपा 'नेपाल भाषा पत्रिका' या तत्वावधाने यायूत कमिटी गठन जुल ।

अनं चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन न्ह्योने थ्यने धुंकुगुलिं व हे इले याय्गु खँ जुल । गुलिसिनं धाल-'भाय्बिलिचां त्यप घय्प्वीगु, थ्व ज्या ज्वी थाव्वी' । तर जितः विश्वास दु, थ्व ज्या याय् मफैगु छाय् ? तेज्जिङ्सेपां संसारया दकसिबे तःजागु हिमालय गल । वय्कःया व गुलि बाजिया प्रयास खः ; म्हीसं न्यना च्वनागु हे दु ।

परराष्ट्र मन्त्रालययात नं कमिटी आवेदन याना । अनं नं विभिन्न मुलुकयागु लिपि म्फिके यायूत दिल्ली स्थित नेपाली राजदूतयात च्वया छ्वय् धुन धयागु १३ आषाढ ५ गते यागु पत्र प्राप्त जुल । अले म्फन साहस वल । ज्या यानां यंका । गुलिसिनं धाल पीगूखेमञ्जि देशया बौद्ध संघया प्रतिनिधित वैगु दु । व व देशया फुक्क लिपित प्राप्त जुल ला कि

मज्जुनि ? “तर व व देशया जक वयनेगु मेगु देशया मक्यनेगु धयागु खँ मखु ; दुसा सारा देशयागु, मखुसा प्राप्त जुको जक । उकी नं निमंत्रित देश मध्ये बच्चि धैथें अप्पो देशया लिपि प्राप्त ज्वी धुंक्कूगु दु । आ हानं गुलि लिपि प्राप्त जुया च्वनी, थ्व प्रदर्शनी समय तक्कया भविष्यया त्हाते दु” ।

लिपि अनेक प्रकारयागु दु । उकीया हे संकलन थन प्रदर्शनी जुया च्वन । गथे:-चित्र-लिपि, ब्रेल-लिपि, स्वर-लिपि, संकेत-लिपि व अले थःथः देशया वर्णलिपि आदि दु । चित्र-लिपि जुल छु वस्तुया शब्द त्हाय् माल व हे वस्तुया भावना कया च्वय्गु आखः (चिन्ह) खः । थौंक्न्हे थ्व आखःया चलन गनं नं मदु धाःसां ज्यू । तर आनन्द कौसल्यायनजुं थःगु ‘जो लिखना पड़ा’ सफुली वर्तमान चीनी लिपियात चित्र-लिपि धका च्वया दीगु दु । खनं खः संसारे वथें थाकुगु लिपि मेगु मदु । क्कू वस्तुया क्कू आखः याना वर्णमालाय् जम्मा १०००० आखः दु हँ । कमसेकम ५००० आखः मसयूकं साधारण पत्र पत्रिका ब्वने फ़ै मखु । थौंक्न्हे थ्व लिपियात भाषा सुधारया लागी स्थापित जूगु क्कू कमिटिया सिफारिशं १०००० आखःया थासे ३० गः आखः जकया क्कू न्हूगु लिपिया चीनी जनवादी सरकारपाखें घोषणा यागु खः । देवनागरी लिपि म्हं चायक्यगु, विषये नं २००१ साले देवनागरी लिपि सुधार कमिटि ७०० गः आखःया थासे ११० गः आखः याय्गु सिफारिश यागु खः । तर कार्यान्वित निगूया नं मज्जुनि ।

चित्र लिपिया आविष्कार जूगु न्हापां प्राचीन सभ्य मिश्र देशपाखें धका ‘मानव समाजे’ राहुलजुं च्वया दीगु दु । हानं रूसी वैज्ञानिक ‘थूरीक्नो रो जोवं’ थौंक्न्हे अध्ययन याना च्वना दीगु मध्य अमेरीकाया वर्तमान ग्वाते माला भूमी उत्पत्ति जूगु “मायाइ-चित्रलिपि” व थौंक्न्हेया चीनी चित्रलिपी आपा पाः । चाइना चित्र लिपी छुं वस्तुया भावाकार खने दु, मायाइ चित्र लिपी वस्तुया भावाकार खने दु । राहुलजुं हानं ‘मानव समाजे’ च्वया दीगु दु—‘चीनी चित्र-लिपि नं मिश्रया चित्रलिपिपाखें हे शुरू जूगु खः ।’

संकेत-लिपि, थ्व अंग्रेजी व देवनागरी आखः निगूया नं थःथःगु संकेत लिपि दु । थ्व लिपि रेडियो खबर, भाषण आदि याकनं टिपे याय् माःगु ज्या थ्वं ब्यू । देवनागरी संकेत लिपिया चिन्ह हिन्दी उर्दूया करीब १०००० शब्द त्वाक छ्याना दय्का तल । रेखा ला गः आखःया स्वया वढ्य मजू हँ । थ्व संकेत लिपि प्रणाली न्हापां श्री ऋषिलाल अग्रवालजुं १९३८ सने पिकाःगु खः । थ्वया लिपा थ्व लिपि मेमेगु रूपया नं पिहाँ वल । अले-उकिया नां नं ‘त्वरालिपि’, ‘शीघ्रलिपि’ आदि दया वन ।

अनेक लिपिया शैली मध्ये देवनागरीयाथें नेपाल लिपि, बंगाली, मैथिली, गुजराती, पञ्जाबी (गुरुमुखी) उदिया (जगन्नाथ), मारवाडी (महाजनी) किराती आदि लिपिया स्वर व्यञ्जन अलग दु । च्वय्गु ब्वनेगु शैली नं अथे हे । आखः जक २।३ गः निसैं ५।६ गः तक अपो-म्ह जुया च्वंगु दु । विशेष याना प्रचलित नेपाल लिपिया व्यञ्जन वर्ण पञ्जाबी, गुजराती, बंगाली, मैथिली, लिपि देवनागरी नाप मिले जूथें जूथें च्वं वः ।’

सिंगापुर, फिलिपाइन, पेनाङ्गया लिपि चाइना लिपिथें च्वं । जापानया जक चाइना स्वया ७।९ भाग साधारण खने दु । तर आकार प्रकार चाइनायागु थें च्वं । जापानी आखः ब्वनेगु च्वय्गु प्रणाली निगू किसिमया दु । क्कू रोमनथें च्वय्गु ब्वनेगु, मेगु देवनागरीया ‘क का कि की...’थें ब्वनेगु तर विशेष याना चाइनाया थें च्वे के याना धस्काका ब्वनेगु च्वय्गु खः । थौंक्न्हे ला चाइनाया नं देवनागरीया थें च्वय्गु ब्वनेगु प्रणाली ज्वी धुंक्कल ।

सिरियाक्या लिपि नं उर्दू अरेबिया थें च्वं । यथोपिया व किरातीया लिपि ला सुयागुं लिपिया स्यना च्वंगु पाखें दय्का तःगु थें मच्चं । किरातीया जक २।३ गः आखः रोमनया आखःनाप गुगुं गुगुं मिले जू ।

जेकोस्लोविया, स्वीडेन, फ्रांस, अफ्रिका, रसिया, हिब्बू, जर्मन, ग्रीक, सिरिलिज, वेट्नाम, रूमानिया आदि लिपिया आकार व ब्वनेगु शैली नं उलि मपाः ए.बी.सी.डी. ...

निसें प्रारम्भ ज्वीगु खः । उकी गुगुया ४।५ गः गुगुया ७।८ गः आखः जक छगुया मेगुनाप पाः व अपो म्ह जू ।

क्यानरीज, तेलगु, लावस, उदिया, मारवाड़ी, सिलोन आदि लिपिया आकार प्रकार आपाथे मिलेजू । तामिल, थाइलैंड (स्याम) आर्मेनियन थ्व स्वता लिपिया आकार प्रकार नं छगू मेगु नाप उथे उथे च्वं ।

अनेक देशया अनेक अ. रा. प्रदर्शनी मध्ये भारतं यागु अ. रा. पुस्तक जिल्द प्रदर्शनी, कतांमरी प्रदर्शनी, अ. रा. डाक टिकट प्रदर्शनी आदिया सिलसिलाय् विश्वे सर्वप्रथम जुया च्वंगु थ्व लिपि प्रदर्शनी नं सामेल जुल । थ्वया अतिरिक्त नेपालं संसारे दकसिबे तःजागु हिमालय संसारे दकसिबे न्हापां तेज्जिङ् सेपां गया विजय यात । जुजु महेन्द्र मल्लं संसारे दकसिबे न्हापां १०० गः ध्यवाया कृतका दां याय्गु नियम १५४६ सनं निसें चलन चलती हया संसारे दकसिबे न्हापांयागु रीकई तल, गुगु दशमलव प्रणाली तोफ्यूपिसं नं हानं कया वया च्वंगु दु ।

भौगु नेपाले न्हापाया जुजुपिसं नं लिपि प्रदर्शनी यागु दु । छाय्कि—हनुमान ध्वाका न्ह्योने जःखः जुजु प्रतापमल्लं ने० सं० साल ७७४ साल श्रीपञ्चमी खुन्हु प्रतिष्ठायागु १५ ता प्रकारया लिपि च्वया तःगु शिला लेख भौसं खनागु हे दु । उकि व नं छगू किसिमया प्रदर्शन हे खः । थ्व शिला-लेखं अन्तर राष्ट्रया थः मित्र देशपिन्त सन्मान यागु धाय्माः । मित्रदेशया लिपि हया थःदेशया शिलालेखे तय्गु कम सन्मान मखु । अथे हे हिन्दुस्तान भारत माता मन्दिरे नं अनेक प्रकारया लिपि दु हँ । वर्तमान नेपालं नं थ्व लिपि प्रदर्शनी याय् दुगुलि आ भन मित्र राष्ट्रया सन्मान याय्गु कम ज्वो मखु धयागु आशा दु ।

भौगु नेपालं नं हिन्दुस्थानया सिक्काय् उर्दू, बंगाली, देव-

नागरी, रोमन व नोटय् व स्वया आपा ७-८ भाषाया लिपि हे थुलि वंगु सिक्का वा नोट धका अंकित याना तःथे नेपाली सिक्का व नोटय् नं थः देशय् प्रचुर मात्राय् दुगु जन संख्याया भाषा याने प्रान्तीय प्रचलित भाषा अज्ज व हे भाषाया लिपि अवश्य तय्माथे च्वं । थय् यात धाःसा आपाथे भाषा भाषी थ्व सिक्का थ्व नोट थुलि वंगु खः धका याकनं म्हसीके फै । मेगु थःदेशया लिपित व्यवहार याय्बले थःगु देश, स्वतन्त्रताया प्रमाणित जू । लिपि धयागु संस्कृतिया छगू अंग खः । विना संस्कृतिया सुरक्षां थःदेश, राज्य, स्वतन्त्रताय् च्वनेत थाक्ती । 'सदर मुल्कि खानाय्' उर्दू लिपि च्वया तःगु साइनबोर्ड खाया तःगु दु । व मुल्कि खानां पिहाँ वैगु ध्यवा व नोटय् जक थःदेशया आपा मात्राय् ल्हाइगु भाषा व लिपि छाय् मतय्गु । वर्तमान नेपाले प्रजातन्त्र सर्कारं याय्मागु आवश्यक कर्तव्य खः । एवं प्रजातन्त्रया ज्वलन्त उदाहरण खः ।

थ्व लिपि प्रदर्शनी ४०-४५ गू देशया प्रदर्शित लिपित ८०-८५ गू प्रकारया दु । गुकी—परराष्ट्र मंत्रालय पाखें प्राप्त जूगु—यथोपियन, जर्मनी, चाइना, रुमानिया, थाइलैंड, सिलोन, अफगानिस्तान, जेकस्लोविया, अरेबी, पोल्याण्ड, अल्जेरीया आदि खः । कमिटिं जक भिके यानागु—बृटेन, इण्डिया, नेपाल स्थित अमेरिकन लाइब्रेरी व राजदूतपिनि पाखें खः । बाकी मेगु देशयागु जिमिगु हे संकलन खः ।

अले धर्मोदय सभा 'चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन आयोजक समिति' यात नं वयकःपिसं आर्थिक सहायता व थःगु निमन्त्रणाय् भाःपिं विभिन्न देशया आमन्त्रित डेलिगेटपिन्त नं अ० रा० लिपि प्रदर्शनी ध्यान आकर्षित याकेत थःगु कार्य-क्रमय् तया व्युगुली धन्यवाद व्युब्जुं अ० रा० सम्मेलनया औसरे अ० रा० लिपि प्रदर्शनी याय् दुगुलि अन्तरराष्ट्रीय जगते नेपालया गौरव छुं अंशय् बढय् ज्वी धयागु आशा दु ।

‘...की लासा’

श्री विष्णुहरि श्रेष्ठ

‘छु जक स्वैगुथें मस्यु व जुनचिया निहनिह दुबिनं । दुबिन धैगु ला अथे हे ककः निकः स्वेत धका ले व छु दत धका लाछि मलाछि ककिथाय् छेँ भौ त्वागु नं स्वेत.....’

‘छु स्वै धका थौकन्हेयापिं त्यासेतसें व हे मिजंत पिने पिने स्वयां मगाना अज पलिं नापं स्वैगु का, आखः सः धाय्वं छु.....’

थव खँ च्वाक जिगु न्हायपने थयन । विचाः याना खनं खःथें हे च्वन । उखुनु क्वःने च्वंम्ह उमिलाचिया नं अथे हे दुबिनं स्वया प्रेम याःगु हँ । छु धेबा दुपिनि नापं ? निगः मिखां गाःथाय् खुगः मिखां यात का व ला छु जुल धका या जति याइपित ला । जिनं अले कको पली थाहाँ वना स्वया, खः जुनचा ला खूब कसे जुया दुबिनं उखें थुखें स्वया च्वन । त्वादः सँ व तःच्वः पसिं फसे फरफर ब्वया च्वन । त्वांनाः बात्वाः बात्वाः ति खने दया च्वन बराबर । निभाः-द्यो बीथे बीथे च्वनाच्वन । वं उखें थुखें चाचा हिला स्वत । कक्वला मिखा हे फुति मयासें व कखेर पट्टी हे स्वयाच्वन स्वयाच्वन— व हे उत्तर पट्टी । जि ला हिमालययागु दश्य बांलाना जकं थवे तक्क स्वया च्वंगु ला धका च्वना । गन वं ला म्येम्ह धका स्वया च्वन । भतीचा तापाः । उखेर हे पाखे क्कम्ह ठीङ्ग दना च्वंगुथें च्वन जिगु मिखाय् । जिं बराबर जुनचिगु खाः स्वयाः च्वना । व ला बराबर फिसिफिसि निहला नं हल । नाप नापं गुबलें दया लक्षिमचाथें म्हुतु नं वाका वाका संका हः । वास्तविक खँ ला अमिसं हे स्यू । भीसं स्यूगु मखु । थव हे बखते जिमि अजि वयात च्वाक न्यन—‘अय् जुन छु खने दु ला भण्डा ?’ अजिया स्वेबले स्यापिं गाडेयागु भण्डा स्वया च्वंगु धका च्वन । वं छु स्यू । जुनचां अन्त्ये बाध्य जुया जवाफ बिल— ‘‘गन खने दै धका अजि, थज्यःगु दुबिनं न्हाय् मदु खनीका ।’’

सरासर कहाँ वया । मोहनिया नखत्या ब्वना तःगु

सकलें वयाच्वने धुंकल । जिमि ज्यान निनिया खलः जुक उखुनु तिति मसं थ्वंकःवःगु धागु । सःतके छ्वःगु नं खःथें तर आ च्वना च्वंगु छें हे सीके मफुत, अथे हे ।

कन्हे खुनु । आला जितः नं दुबिनं कको स्वेगु तःधंगु विचार जुल । जि नं क्कम्ह पासायाथाय् वना वयाके च्वंगु दुबिन ककः कया हया । दुबिन नं तच्चकं हे भिगु जुया च्वन । एकदम तातापागु हे सफा नकसां खनेदु । दुबिनया खाः या power नं तःधथें च्वं । जिनं ककः थय्क चाहिला स्वया छेँखा पहाड़ इत्यादि सारा जिगु मिखा न्द्योने वया च्वन । खालि ‘नमवाइगु बाइस्कोप’ स्वेबलेथें म्हुतुम्हातु संकुगु जक खने दया च्वन, खँ-खँ छुं ताय् दुगु मखु ? थुगु हे बखते जि नं ककः जुनचां मिहगः स्वः पाखेर स्वया । क्कम्ह ल्याय्म्ह चाम्ह मिजं पली दना च्वंगु खने दत । सूसु जि म्हसीके मफुत । अले थय्क फहिला । अथे हे क्कम्ह मिसां पली जिपाखे स्वया वन । वयाके ल्हाते नं जिगुथें च्वंगु हे दुबिन दु । वं उकिं हे स्वत । अले क्कय्थें मस्यु व जिखना निहल । निहले ला मनिहले ला जितः फसाद जुल । थुखे स्वया निहलेवं जि खना हे न्द्युगु जी लासा धैथें नं मतीवल । आखिरे न्हायगुसां निहलेथें मनिहलेथें याना जि पासायात धया—‘ख, हूँ मिसा जि खना निहला हल’ । व न्द्योने खने दया च्वन, वं ताइ, भनं जिगु सः चीसः जुल । अले दुबिन नं पासायात हे बिया । पासां धाल—‘भव, जि खना ला मन्हु ?’ ‘क खना निहली ला सा, जि खना धका निहल’ धका जि थथें तुं ख्यापहः याना लिसः बिया । उखे सर्गः पट्टी धासा भुतु-मालिया संख्या आपा दया च्वन । मनूत नं न्हापालिपा स्वया भतीचा आपा खने दया च्वन—गुलिं कःसी सा गुलि पली । ‘त्वाके ला धका क्कम्ह हाला हःसा ‘चेट’ धका मेम्हसिगु सः ताय्दैगु ।

×

×

×

जि तप्यंक कलेज वना च्वना । नापं पासापिं नं दु ।
लिबागुलिं पलाः भतीचा च्वय्का वना च्वना । भोटाहिटी गल्ली
जिपिं व मुस्मांतयूगु छें न्ह्यने थ्यन । व हे कुने थय्क फः-
हिलागु ला धोदुक्क हे निम्ह स्वम्हति मिस्त नाप लात । जिगु
म्हुतुं च्वाक सरि (Sorry) धायलात । इपिं मध्ये क्कम्ह
जिगु खाः स्वया बांलाक हे न्हिल । बाकि निम्हस्यां खाः
भतीचा गखेंसे तल । स्वम्हं हे ज्वःलिं ज्वः त्यासेचा तिनि ।
सुर्वा तु स्वम्हसियां पञ्जाबी छाँट हे, कोट चाहिं क्कम्हसिया
फिना तुं तल, सँ धासा ककु जक थ्यू, ल्हाः जक बरु छु मदुथें
छु मदुथें भचा गखेंसे च्वं । प्वात्या-प्वात्या चिसा बरु जिगु हे
ल्हाःथें च्वं । व न्ह्यूम्ह पट्टी मिसाया धासां फूर्ति साथ कोट
ल्हाते पाच्छाया तःगु कुर्था व सुर्वा जोडा, सर्वत ताहाकः, नाग
हिना च्वंगुथें च्वं, बरु छुं भतीचा पयासु पहःवः । मेगु बांलाक
याद याय् मफुत । इपिं भुनु भुनु हाला वन । बरु व छु धागु-
थें मस्यु जिं मताल, लिबात, सरासर वना । पासापिसं धाल—
‘व न्ह्यूम्ह सु खः छं म्हस्यू ला ?’ जिगु पाले जिं लिसः बिया-
‘अँ जिनिं म्हमस्यू, जि ला क्किपिं खना न्ह्यूगु धका च्वना’
व हे बखते क्कम्ह पासां गिजेयाय् पहलं धाल—‘क्काय्, अपाय्-
चकं जिमिसं सीधका ग्याला ? न्हिलेत निंतिं क्क खना हे
न्ह्यूगु खः, छं नं ला न्हिलेथें यागु खः ।’

‘काका म्वाल लिबाबले मागु गन्थन ला थ्व । धाधां जिपिं
रानीपुखू सिथं सरासर वना । जितः नं अचम्म ताल व
न्ह्यूगु खना । थय्क बिचा याना । व मिसा ला म्हस्यूम्ह
ख हे मखु, बरु गनं क्कः ला खना थें च्वं । बाँलाक थन हे
धका धाय् मफुत । जिगु मने धौ-बजि वाल । क्लासे प्रोफेसर-
यागु लेक्चर बांलाक तिप्यंक थ्वीका वने मफुत । बिचा याना
ताउतक हे । व न्ह्यूगुली छुं रहस्य दै । अन्ते व मिसाला व
हे थें च्वन गुम्ह जिं उखुनु दुर्बिनं स्वयाबले न्हिला च्वन ।
अखुनु नं जि खना हे न्ह्यूगु धैगु खँ पक्का हे जुल ।

× × ×

आः ला तःको हे जुल, ए जि जक क्काय् म्हाला च्वनेगु
मिजं मचा जुया धैथें मती वल । आः नाप लात कि ला पाजि

‘...बी लासा’]

जिं हे न्हापालाक न्हिला नमतूसा । जि जक छु अथे हे चिनःम्ह
खाथें सुमुक च्वने ला, व न्ह्यूसा न्हिलेगु व मन्ह्यूसा मन्हिलेगु
छु धैगु काइदा थ्व ! जि जक छु अपाचकं ज्वय् मत्वःम्ह
मखुथें । आः ला जित नं व खना न्हिलेगु लँ दत, ए ! छु जि
आः व खना न्हिला शिष्टाचारया पिने वने माली ला, अवश्य
माली मखु । थ्व हे खँ जि थःगु मने निश्चित याना । बराबर
खने दैला धका पल्ली अथे हे दुर्बिन ज्वना स्वः वनेगु,
तर व नाप खाः चूलाकेगु अवसर मवःनि । वयागु व न्ह्यूखाः
ला खालि जुगले प्रतिरूपया रूपे लुया वया च्वन, च्वन ।
सुं मिस्तयूगु तस्वीर-तास्वीर जक खंसा नं वयागु हे खाः इवाट्ट
न्ह्यल्ल वैगु । अले वयागु खाःनाप तुलना याना च्वनेगु । गबलें
मिखा भतीचा चीगवः ला धैथें च्वना वैगु । गबले धासा न्हाय्
च्वामुथें ताइगु । आःजि वयागु हे प्रतीक्षाय् लात ।

जि थः मागु ज्याय वना तुं च्वना, नापनिप लागु मखु ।
नापलासां हानं म्हम्हि स्यूपिं दु थाय् नाप लाइ धैगु नं धन्दा
जुया च्वन । न्ह्यूथें दुनेनिसें न्ह्यूगु खःसा धका न्हिलायागु
नं छुं सार, मखुसा छु न्हि जक न्हिलेत ला न्ह्याम्ह नाप नं
न्हिला हे च्वना । दकसिबे ला न्हापां दुर्बिनं स्वयाबले हे
न्ह्यूगु धका क्कगू रहस्यमय खँ । थथे हे मती तया जि न्हिने
न्हूसडक्या पेटीपेटी वना च्वना, व ला धाय् म्वाक च्वाक खने
दइ वल । नाप लाइन । फेशन धासा न्हापाथेंन तुं बरु थौं
कोट फिना पर्सि हे सिना तःगु, भचा तःधिसे खने दु, व नाप
वया पासापिं नं दु । व धोद्वीन, जि थःगु म्हुतु म्हातु ठीक
ठाक याना नवायूत । व नाप लात, न्हिला अले व नं न्हिल ।
जि साहस याना नहेवाना—‘गन वने त्यनागु ?’ काचा
काचा न्ह्यफः लिफः स्वया, म्ह-म्हि स्यूपिं ला तै सुं मदु खनि ।
अले वं लिसः बिल—‘सिनेमा क्को स्वे धका...’ जि खल्टी
वास्या वास्या यातलें अपिं खुरु खुरु वन-वनेका धया । ज्यूका
धया जि नं तप्यंक थःगु लँ स्वया वया । अपिं उलि हठासे वंगु
खना जिगु मने भतीचा संकोच जुल । अले क्कः थःगु घडी स्वया-
तीन बजे जुइ धुंकल । अमित लिबागु खँ सी दत । अथें तुं ।

× × ×

[२५]

थौं जिमि भान्दाइपिंथाय् भव्य् । जिमि मांपिं सकलें वने धुंकल । जि क्कम्ह वने बाकि दनि, व नं थ्व हे चिट्ठी क्कू च्वया च्वनागुलिं । जि नं ठीक-ठाक याना । काचा-किचां चिट्ठी खल्टी तथा, गनं नाप लाइ ला धका । छें तालं दया, वना । लंय्-ली ला गनं नाप मलाः । सरासर भव्य् छें थाहाँ वना । लिबागुलिं कोठाय् हूल जुया च्वने धुंकल । दुने च्वने थाय् मदु । जि अर्थे लुखा खल्वीसं दना च्वना । 'दुने दुने' धका क्कम्हेस्यां मळिं मळिं दना इयाफले च्वनेन इशारा यात । जि अनसं सुमुकं च्वना ? थौं न्हिने बजि मनैगुलिला मस्यु उइले हे जिगु प्वाः गथिगथि चिना वय् धुंकल । जि क्कः फुकसिगु ख्वाः बांलाक स्वया । अबले लाक क्कम्ह बाज्यःति वंम्हस्यां 'बा,मभाः ला' धका जितः न्यन । 'बा, थन मदी' धका जि तप्यंक लिसः बिया । 'थन दीसाला न्यने हे म्वालनि भाइ' धका वं हानं न्हिले पहःयाना धाल । सकलें हररर न्हिल, जि नं फिसिहिं न्हिला धया 'तापाले' । ताउत च्वनानं सुनानं हे 'त्यल' धका धाःमवः । भव्य् थुवात थाहाँ वन, क्वहाँ वन, क्वठाय् सुनानं हे दुस्वःगु मखु । जिगु मने ला नय् धुंकूपिनिगु

बथाने ला मला ला जि धैथें मती वल । क्कः हानं जःखः च्वंपिनिगु ख्वाः स्वया । अमिगु ख्वालं बांलाक हे सोदत— मनःनि । बल्ल क्कम्ह दुजः दुस्वः वल । 'था भासाँ जिल' धाइला धका च्वनां वनं पुलु-पालु स्वया सुमुक वन । जि निराश जुल । बल्ल बल्ल अज घौ पलख लिपा धाःवल क्कम्हस्यां—थाहाँ भासाँ । सभा विसर्जन ज्वीबलेथें जिपिं सकलें नापं दना । अले भोली च्वना थाहाँ वना । जिमि मांपिं नय् धुंका खँ ल्हाना काहां वे त्यंगु ध्वः दुत ।

मामं न्यना च्वन—'क्काय् त्या करु हे 'मवसें ? थ्वंकः वःगु हे मस्यु' थयक्क स्वया, व ला व हे कोटवाल मिसा जुयाच्वन गुम्हेसिके ला जिगु संपूर्ण आशा प्वाःचिना तैगु । जि भसंग वन । व जि खना न्हिल, जि न्हिलेगु साहस याय् मफुत । अले वं मांयात लिसः बिल—'वे धका च्वनागु, अल-मल जुल, अन दाइ ला बराबर नाप हे ला । न्हापां ला दाइ म्ह हे सोके मफु, उखुनु जुलसे मामं क्यनातिनि । वं जितः न्हासं सुया क्यन । जि सिमां कुतुं वःम्ह माकःथें जुल । अकस्मात् जिगु म्हुतुं म्ये वांन्यात—'चिट्ठी बी लासा ?'

जिगु मिखाय् थेरी-गाथा

श्रामणेर सुदर्शन

मूल बौद्धवाङ्मय अर्थात् पालीवाङ्मये स्वंगू पिटक दु । थेरी-गाथा स्वंगू पिटके सूत्रपिटकया न्यागूगु निकाय खुद्दकनिकाये अन्तरगतगु गुंगूगु क्रमया सफू खः । 'थेरी-गाथा' गथे कि थ्वया नामं हे विषयया आभास प्राप्त जू, थुकी थेरीपिनिगु गाथा दु । 'थेरी', 'थेर' वा 'स्थविर' शब्दया स्त्रीलिंग खः । भिक्षु जुया न्यादँ थः उपाध्यायया छत्रज्ञायाय् च्वनेव व निस्सयं मुक्त जुइ अर्थात् स्वतन्त्र-विचरणया अधिकार दइ, भिक्षु जुया भिदँ लिपा स्थविर वा थेर जुइ । थेरी-गाथाय् च्वंगु गाथा अय् धका भिक्षुणीपिं थेरी जुइ थुंकायागु उदान रूपे, उल्लास रूपे पिक्रया वंगु जीवन-गीत अथवा जीवन-दर्शनया शब्दाभिव्यक्ति जक धयागुमदु, थेरी जुइ न्ह्योयागु जीवनया संस्मरण गुगु थेरी-गाथाय् दुथ्याःपिं थेरीपिं प्रसिद्ध प्रसिद्धपिं न्हेस्वम्ह थेरीपिं खः । थ्व नं धाये मळिं, थेरी-गाथाय् फुक बुद्धया जीवन-कालीन प्रसिद्ध थेरीपिनिगु गाथा दुथ्याःगु दु । सिद्धार्थया पत्नी थेरी यशोधराया जीवन सुयागुं जीवन स्वया कम संगीतमय मजू । अले छु यशोधराया म्हुतुं छगू वचन उल्लास रूपे पिहाँ मवः जुइ ला, संगीत रूपे अभिव्यक्त मजू जुइ ला वयागु उल्लेख थेरी-गाथाय् मजुइत ? उकिं थय् धायेगु हे जक न्याय संगत जू, थेरी-गाथाया गाथात प्रायः बुद्ध-कालीन प्रसिद्ध थेरीपिनिगु अनुभूति गाथा खः । न्हेस्वम्ह थेरीपिनिगु थ्व गाथा-संग्रहे बुद्ध-वचन, थेरीपिनिगु स्वानुभव, आनन्दाभिव्यक्ति, आत्म-कहानी मद्येकुसे धया तःगु दु । उकिं थुकी बुद्धया उपदेशया गन व्याख्या दु, अन हे उकिया सार्थकता दु, अले दु, बुद्धया समकालीन व पूर्वकालीन नारी-समाजया पारिवारिक, सामाजिक, राजनैतिक स्थितिया दिग्दर्शन !

थेरी-गाथाय् थुजागु बुद्ध-वचन दु, गुगु बुद्ध-वचन सुयात सम्बोधन याना सुयागु नितिं बुद्धं न्यंका विज्यागु खः वया नितिं सार्थक नं जुल, अले वं सार्थकताया प्रसन्नतां अभिभूत

जुया आनन्दं हुसुलुं पुला म्ये हाला व हे बुद्ध-वचनया पुनरावृत्ति याना च्वनी । उकिं थ्व बुद्ध-वचनया प्रमादोत्पादक प्रेरणा गुलिं प्रशंसात्मक खः, गुलिं धैर्यात्मक खः, गुलिं शिक्षात्मक अर्थात् न्वायेगु रूपया खः, अले नाप नापं थुकी सम्बन्धित लक्षित व्यक्तियात त्वःगु उपमा नं दु । थेरी अज्ञातनामां मिया रापे क्वःगु तरकारी हे थःगु नितिं उपमा यात अथवा थय् धाये माली, जीवनया अनित्यतायात उपमेय यात । थ्व हे अन्तर दृष्टि पाखे लक्ष्य याना बुद्धं नं उपमा बिया उपदेश बिया विज्यात । अले छु आश्चर्य उकिं थेरी अज्ञातनामायात थुलि प्रभावित यातं, वं आजीवन सकसिनं तायेक थ्व हे जक ब्वनावं च्वनं । थेरी मुक्तायात व पूर्णयात थःगु नां अनुरूप ज्या यायेत वा सार्थक सिद्ध यायेत वसपोलं आज्ञा जुया विज्याइ :—

‘मुक्ता ! छ मुक्त जु ! राहु रूपी ग्रहणं मुक्त चन्द्रमार्थे छ फुक श्रंखलां मुक्त जु !

विमुक्ति प्राप्त चित्तं साहु पुला हे जक छं राष्ट्रयागु अन्न नयेगु या !’

‘पूर्णे ! छं पूर्णता प्राप्त या । पूर्णिमाया पूर्ण चन्द्रमार्थे छं कल्याणकारी धर्मे पूर्णता प्राप्त या ।

प्रज्ञाया परिपूर्णतां छं अंधकार-पुंजयात नाश याना छ्व ।’

बुद्ध-वचनया मेगु स्वरूप सराहनात्मक खः, गुगु थेरी पूर्णादिपिनि नितिं अविस्मरणीय उत्साहप्रद आशीर्वादथे जुइ । अले थ्व आशीर्वादमय बुद्ध-वचन बारबार अनायास हे इमिगु म्हुतुं उच्चारण जुयाच्वनी । उज्जयिनीया अभया ध्यानाशने ग्याइ, बुद्धं धैर्यं बिया विज्याइ व हे धैर्यं थः संसार-अभया अर्थात् अर्हतं जुइ थुंका नं स्मरण याना च्वनी हानं गर्वं धाइ, ‘जिं वासना रूपी हा चाना, बुद्धया शासन पूरा याना ।’ थेरी

भद्रायात कर्तव्यबोध पाखे इंगित याना बुद्धं गुगु वचन न्यंका
बिज्याइ, भद्रां व हे थःगु नां नाप नापं थन तोता वनी ।

थुकथं बुद्ध-वचनयात थःपिनिगु अनुभूती हया व क्षत्रे
वा उक्किया संस्मरणे उल्लासे पिनें शब्दं ध्वनित जुइगु संगीतं
अतिरिक्त थव थेरी-गाथाय् थेरीपिनिगु थःथःगु अनुभवया
गाथा नं दु । अम् लौकिक जीवनया स्वानुभव व लोकुत्तर
जीवनया स्वानुभवया गुगु संगीत नारी-हृदय-तंत्र भंक्रुत
जुया पिहाँ वःगु आनन्दया तरंग थेरी-गाथाय् खने दु, व गुगुं
धर्म-साहित्ये गनं हे कदाचित् खने दइ ! थःगु हे विचारं
तिफ्याना काःगु प्रेरणाया निगू स्वानुभव धात्थें आकर्षक जू ।

थेरी दंतिकाया गाथा खः—

‘ऊम्ह अंकुश ज्वना च्वंम्ह मनुखं वया धाल, ‘तुति
भलंकि’ किसि तुति भलंकल, मनुखं वयात गल,

अदन्तं किसियात दमन याःगु व मनूया अधीनता स्वीकार
याःगु खना व गम्भीर अरण्ये दुने दुहाँ वना जिं नं थःगु
चित्तयात वशे कया ।’

थेरी शुभा (निम्हम्ह) यात गुगु कोमल शब्दया प्रशंसा
ज्वना वयागु साधनाया लें ऊम्ह ल्याय्म्ह वया पं वल अथवा
शुभायागु गुगु सौन्दर्य-पिपाशा व युवकं व्यक्त याइ व यदि
छुं भूमिका लिपा जक याःगु जूसा थौंया काव्य-आलोचकतये
दृष्टी आकर्षक हे जुइगु, युवक निन्दाया पात्र गुगुं हालते जुइ
मखुगु, तर निर्वाण-साधिका थेरीं ला उकी आश्चर्य हे जक
व्यक्त याइ । धाइ, ‘मूर्ख ! गुगु शरीर खना क्क थपाय्सकं
मुग्ध जुल, ... थव शरीरे अजागु छु वस्तु दु गुगु खना हं
विमुग्ध जुया थथे धया च्वना ?’

युवकं लिसः बी,

‘सुन्दरी ! छंगु निगः मिखा चलाया मिखाथें बांला !
पर्वन-शिखरे फेतुना च्वंम्ह किन्नरिया मिखाथें बांला ! थव
छंगु निगः मिखां हे जिगु हृदययात साला च्वन । थव मिखा
खना हे जि छं थाय् प्यपुं वया च्वना ! पलेस्वां मुख्यात नं
सौन्दर्य-हीन याना बीगु छंगु सौन्दर्य युक्त ख्वाः, उकी च्वंगु
निगः मिखा ! हे प्रियदर्शिनी ! आम निगू मिखाफुसि नं गुलि
विस्तीर्ण ? छंगु मिखा गपाय्सकं मधुमयी ?...’

लिसले थेरीं थःगु मिखां निगलें तच्छ्याना बी । थव
मार-विजयया स्वानुभव वयागु जीवने चिरनूतन जुया च्वनी,
अले ला थेरी शुभां इल-इले थव लुमंका म्येया रूपे हाला
च्वनेगु यात !

फुक थेरीपिनिगु लौकिक व लोकुत्तर विषये मान्यता
माःसा थेरी सुमेधाया थव मन्तव्ये फुक सन्निहित जू वइ,

‘भतिचा सुक कामया नितिं छं विपुल सुखयात त्याग
याये मत्य,

स्व, न्याथें बलसि नुना क्क सिना वने मत्य !’

तृष्णाया विषये सुमेधाया विचार खः,

‘आकाशं यदि न्हेगू प्रकारया रत्न, भिगू दिशा जाय्क
वर्षा जूसां नं मनूया तृष्णायात तृप्त जुइ मखु ।’

थेरी सुन्दरीं धाइ,

‘कामासक्त मनूतयेगु गति हे स्यायेगु-सीगू, चीगु-चिकेगु,
पलसा कायेगु-कायेकेगु, स्यंकेगु-स्यंके बीगु खः । कामासक्त
मनूतयेके आपालं क्लेश खने दइ ।’

थुकथं गुलिं थेरीपित भोगी जीवनया विषये प्रतीत जूसा
धर्मया नामे शरीर-तापन संक्लेश नं अथे हे हीन प्रतीत जू ।
थेरी भद्रा कुण्डलकेशां धाइ,

‘न्यत्तस्य च्वंगु सँ फं-फं तया, नाले वुत्तु बुलागु कापः
क्कुकुति म्हे भुना जि न्हापा चाःचाः हिला च्वनेगु खः ।

गुगु तोते बहःगु ज्या खः, व हे जिं यायेगु,

गुगु याये बहःगु ज्या खः, व जिं मयायेगु ।’

थेरी-गाथाय् थुकथं विभिन्न थेरीपिनिगु भिन्न-भिन्न
प्रकारया अविस्मरणीय घटनाया संस्मृति दुथें विभिन्न थेरी-
पिनिगु क्कगू हे प्रकारया आनन्दाभिव्यक्ति दु, व आनन्दा-
भिव्यक्ति दु, व आनन्दाभिव्यक्ति दु अजागु आनन्दाभिव्यक्ति,
गुगु आनन्दाभिव्यक्ती साधनालब्ध इन्द्रियातीत सुखया
साक्ष्य दु, भौतिक ध्येयवादया प्रतिष्ठा दु । सुमंगल-
माताया थव अभिव्यक्ती गुलि मधुमयी भाव दु ?—

‘अहो ! जि मुक्तम्ह मिसा !

जिगु मुक्ति गुलि धन्य ?.....’

अहो ! जि गुलि सुखी,
जि गुलि आनन्दं ध्याने निमग्न ?

उकिं थुजागु आनन्दया न्होने देव-योनिया कामना तुच्छ खः। थेरी मित्रां न्हापा औंसी, पुन्ही व प्रत्येक पक्षया अष्टमी व्रतया साधना देवयोनि लायेत याना च्वंगु खः, तर थ्व मोक्षया आनन्दं लिपा वयात तुच्छ प्रतीत जुइ। थेरी मैत्रिका, थेरी चालापिनिगु शब्दे थुमिसं बुद्ध-शासनयात पुवंके धुंकूगु धाःसां ज्यू। थेरी उत्तमायात ला थुलि थ्व ज्यायु गर्व कि वं थःत बुद्धया हृदयं उत्पन्न जूम्ह कन्या धका थःगु व संगीते क्यनो, गुगु वं लुमक पत्ति आत्मविभोर जुया हाला च्वनीगु खः। उच्चिरीयात पुत्री-वियोगं प्राण हे काये त्यंगु, भिक्षुणी-संघया आंगने दुने थ्यनेवं वयात गुगु शान्ति प्राप्त जुल व वयागु नितिं स्मरण-निधि हे जुल। थुकथं थेरी-गाथायु थेरीपिनिगु आत्म-कहानी दु, अले व कहानी निगू अध्याय दु, कृगु प्रव्रजित-पूर्वया, मेगु शैक्षत्वं नं मुक्त जुया धर्मदिन्नाया शब्दे उर्द्धश्रोतपिं जुया च्वने धुंकूबले निसैंया। अले इमिगु पूर्व-जीवने वर्तमान-जीवनं पश्चाताप, संवेग, दुःख, ग्लानि प्रकट याना तःगु दु। गुलिं गुलिं थेरीपिसं ला थःगु गत-कालया जीवने न्हिला नं स्वया च्वनी। थेरी अद्धकासीया थःगु वेश्या जीवनया लुमंतिं प्याना गुलिखे समय तकं मूहाया च्वनी,

‘फुक काशी-राज्यया गुलि आमदानी दु, उलि हे जिगु मू दु। जि व स्वया छुं म्हे दां कया थःगु सेवा मनुतयेत मबिया।.....तर व हे जित बांलागु फुक जिगु घृणाया कारण जुल।’

थ्व हे भाव भीसं उज्जयिनीया प्रसिद्ध गणिका अभय-माताया जीवनी खं। वैशालीया रूप-जीवनी (गणिका) या म्हायु विमलाया ला भं थःगु सौन्दर्यया जाले थुलि विश्वास दु, वं तथागतया अग्रश्रावक मौद्गल्यायनयात हे कयंका कायेगु प्रयत्न याइ। किन्तु व हे विमलां लिपा थथे उद्गार पिकया पूर्व जीवने दुःख प्रकट याना च्वनी :—

‘रूप, लावण्य, सौन्दर्य व यशं माते जुया यौवनया अभि-

माने मस्त जुया जि अज्ञानी थःत गुलि गौरवमय समझ जुया च्वनागु खः।

म्ह क्कम्हं तोपुक तिसां तिया जि आपालं ल्यायूमहतये आकर्षण जुइगु खः। वेश्यागृहे लुखायु फेतुना बांलाक सतर्क दृष्टिं स्वया जिं व्याधार्थं रूपया जाल हला च्वनेगु खः।

लज्जा शर्म तोता, वसः इसः दक तोता नांगा तकं जि जुइगु खः। मनुतयेत पतन यायेत जि अनेतने माया जाल ग्वयेगु खः।

व हे मनु जि थौं संखाना तयागु छ्योम्ह, चीवरं न्यया तःम्ह जुया सिमा क्वे ध्याने च्वना अवितर्क ध्यान लाना विहार याना च्वना।

‘देवपिनिगु मनुतयेगु कामनाया फुक जिगु बन्धन च्चुना वने धुंकल। फुक पाप जि तापाक वांछ्वया थौं जि निर्वाणया परम शान्ति अनुभव याना च्वना, जि निर्वाण प्राप्तम्ह खः, परम शान्तम्ह खः।’

थेरी नन्दुत्तरां थःगु न्हापाया अतिभोगमय जीवन व अति शारीरिक कष्ट बियागु जीवन नाप वर्तमान मध्यम-प्रति-पदा मार्ग जीवनया तुलना याना च्वनी। थेरी चन्द्रा थःगु वैधव्य-दुख सन्तान-शोकया रापं बराबर कयेका च्वनी। थेरी चापायात थः भिक्षुणी जुइ धुंका भिक्षु जुइत वने त्यंम्ह भात-यात लिगनाबलेयागु खायूगु अनुभवं आः नं गय्थे गय्थे च्वंक मने सुख मदयेका ब्युनिः—

‘हे कृष्ण ! जि पर्वतया च्वकायु स्वां हःगु सिमार्थे, अथवा बुँ हःगु धालेमार्थे वा बाटिकाया गुलाब स्वांथेजाम्ह खः।

जिके सौन्दर्य व यौवन बिलिबिलि जाइ च्वन।

छंगु नितिं जि म्हे म्हासुगु चन्दनं बुया तये,

काशी दयेकूगु रेशमया वसतं पुने।

स्वामी ! थुजाम्ह रूपवतीयात तोता क्क गन वने ?’

थुगु प्रकारं गत जीवन तुच्छ खना विमुक्ति-रसया पान यायेत गुलिं थेरीपिं न्हेन्हुं समर्थ दुपिं जूसा गुलिं थेरी थ्यामार्थे २५ दँ तकं असमर्थ जुया च्वंपिं नं दु। वड्ढेसी थःगु काम-वास्तवार्थः हे थुलि ही मही चाल कि ख्वाः तोपुया

हॉय् हॉय् ख्वया च्वनी । वया थ्व अन्तरवेदना, हृदयया तुमुल-द्वन्दया चित्रण यायेत अजाम्ह महाकविया आवश्यकता दु, गुम्हसिके काव्य-प्रतिभा दया नं निर्वाणया महत्ताया खानुभव ज्ञान दु । थेरी सिहां ला भं आत्मनियंत्रणे असक्त जुया, विचार व हृदये संतुलन हये मफया विवेकं धाःथे थमं याये मफया खिपः ज्वना यःगाना आत्म-हत्याया प्रयत्न सम्म नं याइ । आह ! थ्व प्रयासे दुने थेरी सिंहाया गुलि भावना सागर गुगु प्रकारं न्ह्याना च्वं जुइ ? कृतकृत्य जीवनं लिपा नं थुकिया प्रभाव थुकथं खने दया च्वं :—

‘ही चाया जि छन्हु खिपः ज्वना तःधंगुजंगले दुने थ्यंकः दुहाँ वना । विचाः याना ‘हीनं हीन आचरण यायेगु सिबे ला जिगु निति यःगाना सीगु हे भिं, उत्तम ।’

पाय्छि थुकिया अःखः आत्म-शक्ति दुपिं, नैतिकताय् प्रबल विश्वास दुपिं वीर थेरीपिं नं दु । श्रावस्ती गणराज्यया कोषाध्यक्ष-पुत्री उत्पलवर्णा तरु-कुंजे च्वं च्वनीबले मार वया धाइ—

‘पुष्पित तरु-कुंजे वया छ याकःचा सिमा ववे च्वं च्वन, छ गुलि अरक्षित ! छु छंत धूर्ततयेगु भय मडु ?’

उत्पलवर्णां लिसः बी :—

‘क्येँ जापिं सलंसः द्रलंद्रः धूर्तत वःसां जिगु सँ छपु हे थी फइ मखु, छ छम्हसिगु ला छु खँ ?’

गुलि तेजस्वीभाव दु, गुलि निडरपन दु !

धीर, वीर, शान्तशीलापिं विभिन्न थेरीपिं बुद्ध-शासने सम्मिलित जू वःगुली नं विभिन्न-कारण छु । थेरीपिं मध्ये गुलिं उच्चिरीयेँ जापिं राजमहिषी ; सुमना, सुमेधा, शैलापिंथेँ जाःपिं राजकुमारीपिं, सुन्दरी नन्दार्थेँ जाःपिं राज-कुल-वधुपिं सम्पन्न कुलं वःपिं खःसा गुलिं चन्द्रार्थेँ विधवा जुया नये मखना निर्धनतां वःपिं नं थुकी दुथ्याः । जातीय दृष्टि दंतिका, मैत्रिकार्थेँ ब्राह्मण कुलं वःपिं, अभिरूपा नन्दार्थेँ क्षत्रिय कुलं वःपिं, थेरी धर्मदिन्नार्थेँ वैश्यकुलं वःपिं, थेरी चापार्थेँ व्याधार्थेँ जागु निम्नकुल वःपिं थुकी दुथ्याः । हानं गुलिं प्रव्रज्या-पूर्वया जीवने हे गुलि प्रज्ञावानपिं दुसा गुलि वियोग-वेदनां संज्ञा हे हीनावस्थाय्

थ्यंपिं दुथ्याकः वःगु दु । थ्व हे सुन्दरताय् नं खः । थुपिं न्हे-खम्ह थेरीपिनि त्यागी-जीवनया इतिहासे दुने आपालं विभिन्न अन्तरकथा दु । अथवा न्हेखम्ह थेरीपिनि जीवनया छगू अध्याय विभिन्न रूपं प्रारम्भ जुया अन्त छगू प्रकारं हे जुइ, मानो विभिन्न थार्सं नदी न्ह्याना वया फुकं महासागरे मिले जुया वनी । थ्व विभिन्न दिशा विदिशाय् न्ह्याना च्वंगु खुशिधाः मोरे जुया महासागरे लय जुया वंगु विभिन्न मोर नं आलोचनीय जू । फुक थेरीपिं थेरी सुमेधार्थेँ ज्ञानानुप्रेरित जुया बौद्ध-संघे सम्मिलित जूगु मखु । थेरी धर्मदिन्ना भात नापं सहचर जुया प्रव्रजित जूम्ह खःसा अभिरूपा नन्दा विवाहया दिने हे थः भात जुइम्ह चरदूत मृत्यु जुया व हे वेदनां प्रेरित जुया जूम्ह खः । वाशिष्ठी, कृशा-गौतमी पुत्र-वियोगया नुगः-धाः लंकेत भगवान बुद्धया संघे दुहाँ वःगु खःसा श्यामा मालीकया वियोगं जूपिं खःसा थेरी क्षमाया अनुकरण याना जू वःम्ह थेरी विजया खः । अले थेरी सोणा-यात भौपिनि अवहेलनां संघया आंगने पलाः तयेकल, थेरी भद्रा कुण्डलकेशां सारिपुत्र नाप जूगु तर्क प्रभावित जुया भिक्षुणीभाव स्वीकार यात, थेरी विमलां मौद्गल्यायन नाप जूगु वार्ता । अले आश्चर्य खः, थेरी उत्पलवर्णाया प्रव्रज्या हेतु हे वयागु अतिशय सुन्दरता जुल ! — कारण व थुलि बांला कि वयात ल्हावःपित चित्त बुझे यायेगु वा थ्वयात बी धका निर्णय यायेगु हे छगू थुजागु समस्या जुल, गुगु समस्या समाधान यायेगु हे वैरागी जीवने उत्पलवर्णा दुहाँ वनेगुली जक छु ?

च्वे हे उल्लेख जुइ धुंकल बुद्धया समकालीन व पूर्वकालीन नारी-समाजया पारिवारिक, सामाजिक, राजनैतिक स्थिति थ्व न्हेप्यम्ह थेरीपिनिगु जीवनी स्पष्ट खने फु । हानं थ्व खंके धुंका गबले थ्व स्थिति नाप स्वतन्त्र सत्ता सम्पन्न भिक्षुणी संघया संतुलनात्मक अध्ययन जुइ, अबले भगवान बुद्धं नारी-समाजया नितिं याना विज्यागु उपकारया महत्ता छलंक न्ह्योने च्वं वइ ।

न्हापां नारी-स्वतन्त्रता पाखे स्वःसा अबले दुगु नारी-स्वतन्त्रता मडु हे बरोबर खः । बौद्ध-समाज स्वतन्त्रताया

सराहना व परतंत्रया भर्त्सना यात, थःगु संघे अलग अलग संघ व्यवस्था दयेकल । समाजे शुभकर्मया निति हे थ जु अय् पत्नी पतिया परित्याग याये मद्दु, गय् पति पत्नीया परित्याग याइगु खः । थेरी अज्ञातनामायात छुं समय तक उकिं हे भिक्षुणी जुइगु स्वइच्छाया बलात्दमन याये माल कि वया भातं वयात बचं मब्बू । थेरी धर्मा ला भं भातया जीवन पर्यन्त हे भिक्षुणी जुइ मखं । थुखे स्थविर पुण्णमासथें जाःपिं यक्व स्थविरपिं दु, गुपिंत इमि पूर्व-पत्नीपिसं प्रलोभन त्रयं वया चवनी । उकिं थ्व करुण-सत्य खः भिक्षु जुइत जूगु सम्बन्ध विच्छेदे उभयपक्षीय स्वीकृति मद्दु । अभ् कृषिदासीयात थःछें वाके हःगुया कारण छुं दुसा व थ्व हे दु कि वया भातया व मयः । स्थविर उत्तरार्थे थेरी अनुपमा, गुप्तादि विवाह अनिच्छां प्रव्रजित जूपिं पिप्पलिमाणवक व भद्राकापिलायिनीथें सह-संसार त्यागी जूपिं दया नं, थेरी धर्मदिक्षाथें उपकया ल्यूल्यू सुन्दरी नन्दा भिक्षुणी जूवं थें सुं थेर थेरीया ल्यूल्यू भिक्षु जू वःगु खने मद्दु । थ्व समता-हीन अधिकारगु समाजे बुद्धं कपिल-वस्तु गमनं लिपा थःगु संघे दुहाँ वयेत मां-बौया बचंया हे जक आवश्यकता विनये ज्ञापन याना बिज्यात (?) । अले भिक्षुया स्तर भिक्षुणी, श्रामणेरया समकक्ष श्रामणेरी, उपासकथें उपासिका रूपे शासने नर व नारीया सम-उपकार याना बिज्यात । खः, प्राकृतिक समताया दथुइ दुगु भिन्नता अनुरूप निर्वाण साधना वा सांघिक शक्तिया सुरक्षार्थ स्वसः व भिक्खू विनय प्रणित याना बिज्यात, गन कि भिक्षुपिंत निसः व नीन्हेगू जक ।

थेरी-गाथां स्पष्ट जू, नारी तृष्णाया-उपशम मार्गे वाधक मखु । बुद्ध-धर्मे नारी धर्मया पंगलः मखु, न त नर हे खः, अपितु इमिगु वासनायुक्त विचार व हृदय खः । धर्म साहित्ये 'भेनका', 'अप्सरा' शब्दया पुल्लिङ्ग मद्दु । तर पाली साहित्ये ला मार-पुत्री व मारया हे जक उल्लेख दु । उकिं धाये फु, पालीवाङ्मये 'भेनका' शब्द प्रयोग जूगुसा, 'अप्सरा' शब्द तपभंग याइपिं नारीया विशेष शब्दार्थ जूगुसा थुक्किया पुल्लिङ्ग नं दइगु । साधनाया लेँ विचलित यायेत मार-पुत्रीपिं वथें मार नं वःगु उल्लेख थुकी दु । चाला, उपचाला, शिशूपचाला, उत्पलवर्णा, शुभादि थेरीपिंत तपभंग यायेत, साधनां विचलित यायेत ब्रम्हचर्य स्यंकेत गुजा गुजापिं मारत वल व

कमपिं मखु । मिसाया रूप मोहं बचे जुइत मिखा तछ्याः धाइथें थेरी शुभां कामूक व्यक्तिया आत्मबोधार्थ मिखा तछ्याना बी ।

थेरी-गाथाय् थुजापिं थेरीत नं दु, गुपिनिगु नां च्वे थासे थासे प्रसंगे वये धुंकल, पतनमयगु जीवनं जीवनया उच्चतम लक्ष्य प्राप्त याना वन । वाराणशीया अड्डकासी, उज्जयिनीया अभयमाता, वैशालीया अम्बपाली प्रसिद्ध गणिकात खः । इमिथाय् जुजु व महासामन्त, समाजया प्रतिस्थित व्यक्तिपिं निसंकोच वः । थ्व नं उल्लेखनीय, बरू खः, अबले गणिका-वृत्तियात ह्यय दृष्टि स्वया तःगु खने मद्दु । हालांकि थ्व नं बुद्धया दृष्टि पञ्चशीले निष्कृष्ट खः । थ्व नारीयात भोगे छ्यला तःगुया आभासे भं उब्बिरीया जीवनी स्पष्टता हः । उब्बिरी श्रावस्तीया कुलीन-पुत्री, तर अतिशय सुन्दरी जुया कोशल जुजुया लायकुली थ्यनी । अले मचाया माँ जुइका पुत्र-प्रेमं वयात राज-महिषी पद बी । थेरी सुमेधाया गाथाय् नारीयात सत्तरले छता रत्न याना तःगु खने दु । थेरी कृषिदासीया गाथाय् ला दां काये दुगु ल्याखे बलात् म्हाय्मचा यंकूगु अले व्यापारि-पुत्रं वयागु यौवन नाप म्हितूगु उल्लेख खने दु । थेरी अनुपमायात म्हंया भारी च्यादुगं अशर्कि बी धयागु खं नारी-हृदय क्रय-विक्रय याइगु खँ कं !

सौन्दर्य प्रतिस्पर्धाय् नारी-विजय जूगु वा सौन्दर्यया नारी नाप अपो सम्बन्धितगु भाव नं थेरी-गाथाय् खने दु । थेरी-गाथाय् मेगु क्कू विशेष गुण खने दु, गुगु भोगु समाजे क्कू मदया वना हानं दया वया चवन, व खः विवाहे थःगु इच्छा व अनिच्छा निसंकोचं प्रकट यायेगु ।

सारांशे थेरी-गाथां थुक्थं नारीया अधिकार विषये कना वयागु शक्ति, साहस, धीरता, वीरता, क्षमता बांलाक वयं ! थेरी पूर्णिकाया 'लखे मोल्हुया पाप कटे जूसा न्या काबले आदि ला गन जक थ्यनीगु' धयागु तर्क मौलीक खः, अकाट्य खः । थेरी अम्बपालीया शरीरया अनित्य दर्शन सुं वैरागीया दर्शन सिबे निम्न प्रतीत जुइ फइ मखु । थुक्थं कृतकृत्यपिनिगु गाथां जागु थेरी-गाथा वास्तवे नारीया कार्यक्षेत्रया, धर्मक्षेत्रया अजागु विजय-गाथा, गुगु विजय-गाथा बुद्ध व बुद्ध-धर्म थ्व धरती, थ्व संसारे प्रचार जुया च्वंतले आकाशे गुंजित जुया चवनी । अस्तु !

वैखवा मवल व....

श्री रामबहादुर कायष्ठ, खवप

लना च्वने जिं गबयत् वैत
लँप्वी च्वना थौं वइगु व आशं,
छु वं मस्यू ला ईया ख्याल
लोमंका हे च्वन वं खः ला
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

खिचा ख्वया च्वन चुक हे थक्क
कां थें ख्यूंसे च्वंगु थ्व बखते,
न्यने मगाकं धौं नं हाल
ज्वीगु छु थुकिया खः न्हां पासा ?
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

मखुगु लं जकं व लिहाँ वल ला
अथवा अनसं दन हे खः ला
छाय् थें थौं वं मन्यंस्य वंगु
वइ हे मखु ला थौं छाय् पासा ?
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

सःतः वन्य नं अथें मक्किन थन
तोप तैगु नं आ जुल बखत,
ख्या थें नी थें याना च्वन वं
खः ला धै थें जुल थ्व मती नं
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

नातिकुति खँ अन सयूका च्वन ला
अथवा अल्की जुया जकं हे,
मवेगु जुक्ति पिकया च्वन ला
खः ला धात्थें वयागु छु पहः
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

मनुख्या हाःसः ताय् छुं मन्त
मन भन जिगु थौं पीपी च्पात
वै थें मच्चन व आसं थ्यात
छाय् थें थौं थय् लिवाक्क च्वंगु
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

निष्पट ख्यूया च्वंगु थ्व बखते
च्वन स्व हिस्याना थःथितितय्सं
मखु ला वं नं घृणा यागु दः
निश्चय ख्यायत् वोगु थ्व चा खः
वैखवा मवल व छाय् थें पासा ?

आश कया जिं गबयत् व लना
झुकु झुकु न्ह्यो नं वल जिगु थ्व मिखाय्
अय्सां छाय् थें वैगु हे क्किपा
वै च्वन नुगले द्यो हे भापा
वै खवा मवल व छाय् थें पासा ?

भी भाषाया प्रथम उपन्यास 'मिसा'

प्रो० सूर्यबहादुर शाक्य एम० ए०

श्री 'हृदय'जुयागु प्रेरणां जितः नं मां-भाषाय् प्रेम जुजुं वल । उकिं जिं 'धर्मोदय', 'थौकन्हे', 'नेपाल' व 'पासा' ब्वनेगु बानि याना । आपा याना 'धर्मोदय'स धुयास्वां साय्मिजु-यागु बाखंचात खनीगु । व बाखंचात बांलासे च्वंगुलिं थ्व धुयास्वां साय्मि धयाम्ह सु नव-युवक खः धयागु खं याना जिगु मने आपा हे धौ-बजि वाल । तर लिपते छु पत्रिकाय् मस्यु वेकःयागु फोटो खंबले ला भसंग वंथे जुल । वेकः ला जिमि गुरु श्री प्रोफेसर नारायणबहादुरया काय् भाजु धका खः !

यद्यपि जिं नेपाल साहित्ययागु अपाय् च्वकं छुं अध्ययन याना तयागु मरु अयूनं च्वसापासायापाखें गठन जूगु श्रेष्ठ सिरपाः कमिटिं जितः धुगुसी छद्म परीक्षक नियुक्त यात । उकिया नितिं जिं करकापं हे खुगू सफू जाँच याय् माल । अले जिं पहिला याना छ्वयागु सफू श्री धुयास्वां साय्मिजुं च्वया दीगु उपन्यास 'मिसा' यात हे श्रेष्ठ-सिरपाः प्राप्त जुल ।

थ्व सफू 'मिसा' यात जिं छाया प्रथम स्थान बिया थ्व विषये हे जिं थन च्वे ल्यना । भी मां-भाय् ल्हाना च्वंपिं दाजु-किजा तता-केहेंपिनि मती शंका उत्पन्न ज्वीगु ला स्वाभाविक हे खः, चित्तधरजु, वैकुण्ठप्रसादजु थें जापिं मां-भाय्या सेवा यायां पाक ज्वी धुंक्पिनिगु सफू दयक दयकं थ्व 'मिसा'

गथे जुया पहिला जुल । थ्व खँ जिं नं माने याना च्वनागु दु कि श्री चित्तधरजुयागु 'भीगु साहित्य' व श्री वैकुण्ठप्रसादजु यागु 'थुलिचा' सफू प्रशंसनीय खः । तर जिगु बुद्धि खंधाय् तक्क विचार याना स्वयाबले श्री धुयास्वां साय्मिजुयागु सफू 'मिसा' यात हे प्रथम स्थान बीमाः ।

दकसिबे न्हापां थ्व सफू भीगु साहित्ये छ्गू न्हूगु साहित्यिक रूपयागु सृष्टि खः अर्थात् थ्वयां न्हापा भीगु साहित्ये उपन्यास धयागु मरु । तर जिं खालि थुलिया निमित्त जक हे थ्व सफूयात उच्चस्थान बियागु मखु । धुयास्वां साय्मिजुं थःगु प्रथम उपन्यासे हे गुलिमक्ति सफलता प्राप्त याना दिल, थ्व सराहनीय खः । थ्व उपन्यास थौकन्हेयागु अंग्रेजी उपन्यासकारतसे च्वया तःगु सफूत नाप नं दाँजे याय् लायक जू । विशेषतः अंग्रेजी उपन्यासकार एच० जी० वेल्सयागु सामाजिक उपन्यास नाप ।

एच० जी० वेल्सयागु सामाजिक उपन्यास स्वेबले वेकः छ्मह सुधारवादी धयागु सी दु । थौकन्हे अंग्रेजी समाजे गरीबतयत गजागु अत्याचार जुया च्वन व धनीवर्ग धयापि गुलि तक मधिं ज्वीफु इत्यादि खँ वेकलं बांलाक क्यना तःगु दु । श्री धुयास्वांजु नं छद्म थौकन्हेयागु भीगु नेपालया बांम-

लागु समाज खना दुःखित जूम्ह छम्ह नवयुवक खः । वेकलं थ्व खालि धनीतयगु जक गुण-गान जुया च्वनीगु समाजयात च्वं-क्वं, ल्यूनै-न्होने बांलाक पुत्तुमत्तु पुइका थःगु उपन्यास 'मिसा'य् क्यना दीगु दु । छ्खे धनीपिं मनूतयसं याइगु अत्याचारया विशद चित्रणं भीत उत्तेजित यासा मेखे दुःखं जीविकाया निंतिं यायमालीगु घृणित ज्या क्यना भीत संवेग व जागृति हया बी । सायमिजुया थ्व ज्या वेकःया 'मिसा' सफुली जक मखु बाखंचाय् नं खने दु । थ्व उपन्यासे ला भं शीर्षकं हे सी दु कि थुकिया आधार जग हे गरीब मिसा प्रति जुया च्वनीगु अत्याचार खः ।

वेत्सं वैज्ञानिक रोमाञ्चकारी उपन्यास नं आपालं च्वया दीगु दु । थुखेपाखे धुयास्वांजुया छुं मदु । उकिं वेकःयात वेत्सनाप खालि वेकःया सामाजिक उपन्यासकारया रूपे जक दांजे यायगु ठीक जू ।

उपन्यास धयागु धातथें धायसा थौंकन्हे तिनियागु छगू साहित्यिक रूप खः । ख ला १७ गूगु शताब्दी स्वीफ्ट फील्डिंग आदि-पिसं छगू तरहया उपन्यास च्वेगु शुरु यागु खः । तर उपन्यासं थ्व हे २० गूगु शताब्दी वया तिनि छगू निश्चित रूप काल । धातथें

ला आतक नं सुं समालोचकं उपन्यासयागु बांलाक व ल्वेक परिभाषा बीफुगु मखुनि । भोसं साहित्ययागु इतिहास स्वया यंकल धासा सी दु कि महाकाव्यं नाटक पिहाँ वल, अले लिपा नाटकं उपन्यास पिहाँ वल । अतएव महाकाव्य, नाटक व उपन्यासे आपालं पारस्परिक समानगु गुण दु । गथे छगू महाकाव्य बीचं भ्वाट्ट शुरु जुइ वथें तुं छगू नाटक या छगू उपन्यास नं भ्वाट्ट शुरु जुइ । अले लिपातिनि उके च्वंपिं पात्रतयगु जीवनीयागु बयान वइ । 'मिसा' उपन्यास नं थुगु हे तालं शुरु याना तःगु दु । छन्हु न्ह्यइपुसे च्वंगु सन्ध्या कालयागु प्राकृतिक सुन्दरताया बयानं निसैं थ्वया प्रारम्भ जुइ । अले तुरन्त हे थ्व उपन्यासया मुख्य

चरित्र-नायिका १४ दँ दुम्ह ल्यासेचा ज्वी धुंक्मह साधना थःगु विचार सागरे दुबे जुया च्वंगु खँ नं वइ । थ्व साधना सु ? गुबले, गुयागु अवस्थाय् जन्म जूम्ह खँ फुक्क लिपते भ्रमं स्पष्ट जुजुं उपन्यास न्ह्यान्ह्या वनी । उपन्यास धयागु थुगु हे तालं भ्वाट्ट शुरु ज्वी माः ।

उपन्यास च्वेत छगू ठोस विषयया आधार अनिवार्य जू । थ्व नं धाय् मागु मखु कि हरेक साहित्यिक भेदया विषयया आधार मानव-जीवन हे खः । तर मनुष्य-जीवने नं आपा हे विभाग दुः--धनी व गरीबया जीवन, शासक व शासित वर्गया जीवन । हाकनं हरेकसिया जीवने नं सामाजिक राज-नैतिक, आर्थिक, धार्मिक इत्यादि विभाग दु । आ खँ वइ

उपन्यास च्वेबले फकिं फत्तले मानव-जीवन-यागु फुक्कं वर्ग व विभागयागु छुं भति भति जकसां भलक दय्माः । ख ला छगू निगू वर्ग व छगू निगू मानव जीवनया विभागयात मेगु स्वया अवश्यमेव अप्पो प्रधानता बीगु ला स्वाभाविक हे खः । 'मिसा' उपन्यासे नेपाली जीवनया हरेक वर्ग व हरेक विभाग यागु धयाथें छुं भति भलक खने दु । तर थ्व सफू ४१५ दँ न्हापा हे च्वया तःगुलिं थुके राणातयगु धनी वर्गयागु व मुख्य याना

लेखक

गरीबतयगु व मिसातयगु जीवनयागु विषययात प्रधानता धिया तःगु खने दु । साधनाया अबुया ज्या बाबु साहेबयात ल्यासेपिं मिसात चूलाका बीगु खः । बाबु साहेबया केहें कनकलतां गजागु नीच ग्वसा ग्वया साधनायागु धर्म स्यंकेगु स्वत, व नं थः हे दाजुया पाखें । नैतिकता हीन राणा वर्गया उल्लेख थुकी गाक्क दु । हानं बाबु साहेबतय् छैं पश्चिमी सभ्यतां गुलि प्रभाव जमे याना तय् धुंकल थ्व नं स्वफुलिं क्यं । इपिं ४१५ मुन कि ह्वीस्की, ब्राण्डीयागु गिलासका गिलास फर्माय् जुइगु । हानं ल्यासेपिं मिसात अय्ला त्वना निर्लज्ज जुया प्याखं ल्हुइ । इमि मिसातसैं नं नैतिकतायात वास्ता हे याइगु मखु । उदाहरणार्थ कनकलता व वया हे दाजुया पासा डाक्टर-

या सम्बन्ध । व डाक्टर नं थपायूचो नीचम्ह कि वं बाबु साहेबयात वया हे विरामीम्ह ककायात विष नका स्यायूगु अकल कनी । थुकें बांलाक स्पष्ट सीदु कि राणात जक मखु, धनीपिं नं उतिकं नीच व चरित्र हीन ज्वीफु । साधनाया अबुयात सास्ति यागु खँ नं कम निर्दयतायागु खँ मखु उकेसं व बुढा व विरामी जुया च्वंहेसित । उल्टा भं कन्हे खुन्हु व बाबु साहेबं गांयापिं मन्तयूत गजागु मखुगु खँ ल्हाना धोखा बिल । थः अबु सिसैलि साधना शहरे च्वना च्वंपिं थः पाजु-पिनिगु शरणे वन । तर अन नं व च्वनां च्वने मफुत । थः हे मलेजुपिसं साधनायात कुव्यवहार यात । थः हे ला-हिया थः, तर निर्धनी हे मखा ! वया क्कम्ह मलेजु, रोजयागु गजागु बांमलागु चरित्र ? डाक्टरनाप वया गजागु असभ्यतापूर्ण ख्याः ! थुखे धनं रोजया थःगु करतूत तोपूगु खँ क्यं थें उखे क्लिप तंबले साधनायात पा यागुलिं निर्धनं सत्ययात त्वःपूगु क्यं । आखिरे रोज व डाक्टरयागु षड्यन्त्रं याना बाबु साहेबं साधना सुथे लः का वया च्वंहेसित बल जफतं मोटरे तया विसिके यंकी ।

उपन्यासकारया विचार अनुसार तःमिपिं मन्तयू चरित्र-हीन जूगु मुख्य कारण हे पाश्चात्य सभ्यताया फसं कइगुलिं खः । पाश्चात्य सभ्यतायू दुगु भिंगु गुण तोता मभिंगु व ज्या लगे मजुइगु जक आपा याना धनी वर्गं काल । अयू जूगुलिं मीथायू तःमिपिं वासनाया शिकार जुल । गन धनीतयूगु हुकूमत चले जुल अन गरीबीं याना गरीबतयूसं घृणित ज्या यायू मागु व हे प्वाया निमित्त खः । अयूनं अज्यागु नीच ज्या याना मालिकया सेवा याना च्वनं नं वं हे दुःख सी माल । आखिरे वयात तुँ दाल व वया हे म्हायूयात स्यंकेगु तक नं स्वत । बाबु साहेबं साधनायात उलि बलात्कार यायूफुगु साधनाया गरीबीं याना खः ।

आखिरे थ्व उपन्यासया मुख्य ध्येय हे थौंकन्हे भीगु समाजे मिसातयूगु अवस्था क्यनेगु खः । थ्व उपन्यासया शीर्षक उगु हे कारणं 'मिसा' तःगु खः । ख ला हेला याइ-पिसं मिसा-मिजंया भेद मतः—इमिगु गरीबी हे हेलाया

मुख्य कारण जू वनी । धातर्थे ला भीगु समाजे मिसातयू स्थान हे मदु धासां पाइ मखु । छुँ जुया क्कम्ह मनु गरीब जुल धासा हेंखें धौंमा जुया चरित्र भ्रष्ट मिजंतयू मिसा चू लाका बिया थःगु जीविका चले याना जुइ । तर थुकें याना व हे मिसातयूत जक वेश्या धाइगु, मिजंतयूत ला सुनानं दोषी धाइ मखु । उदाहरणया निमित्त साधनाया बौया मालिक बाबु साहेब हे खः । वयात सुनानं दोष लगे याये फुगु मखु । हानं सुँ मिजं नं सुँ मिसायात बलात्कार याइबले व मिसा चिल्लायू दना हाल धासा वयागु हे जक बेइजत जुइ । मिजंयात छु नि छु । साधनाया मांयात सन्तोषया बौनं बलात्कार यात, तर उकिया शिकार साधनाया मां हे जक जुल सिबायूत व बाबु साहेब-यात छुँ हे जूगु मखु । मिजं मिसायागु खँ वल कि मिसा न्हाक हे निर्दोषी जूसां वयागु हे कपाले समाजं कलंकया सिन्हः तिकी । साधनायात कनकलताया दाजुं बलात्कार यायगु स्वत, तर भाग्यवश स्यंके मफुत । परिणाम अःखः वतां भं साधनायात हे चरित्र भ्रष्टा धाल । क्कम्ह सी त्योह्म बुढां नं ल्यासेपिं मिसातयू नाप ब्याहा याइगु । वर्थे तुँ अयूला-गुलु, लुच्चा, बदमाशतयूसं थःगु करतूतं दुःख बी मिसायात । साधना नं भण्डै क्कम्ह तःमिह्म तर वेश्यागामी अयूला गुलुया ल्हाते लाय त्यंगु खः । तर अचानक बौया मृत्यु जूगुलिं व बुढाया पञ्जां छुटे जुल । मिसातयूसं मेपिं मिसातयूत थःपिनिगु अवस्था लुमंका सहायता बीगु ला गन गन भन अःखतं इमिसं मिजंतयूसं सिबे अप्पो बरखाइ याइ । थ्व फुकया कारण खः अविद्या । धुयास्वांजुं साधनायागु जीवने थ्व फुक खंयागु उल्लेख याना तःगु खने दु । उपन्यासकारं कनकलता व रोजयागु उदाहरणं थौंकन्हे पाश्चात्य सभ्यता-यागु मभिंगु प्रभाव लापिं मिसातयूगु गति नं क्यना तःगु दु ।

उपन्यास च्वेत छगू आधार माः । व आधारया छगू निश्चित रूप माः । व हे निश्चित रूपयात मीसं कथानक धाइ । थ्व उपन्यासया कथानक साप हे साधारण खः । थ्व उपन्यासया पात्रत मध्ये साधना, कनकलता वया हे दाजु रोज आदिपिनिगु चरित्रयागु बांलाक अध्ययन याना स्वेबले

‘मिसा’या कथानके आपा हे वृद्धि ज्वीगु शक्ति दु । अयू जूगुलिं कनकलताया चरित्रे क्वकलं परिवर्तन जूगु बखते वया हे दाजुया चरित्रे नं भूवाट्ट परिवर्तन वइबले, हानं सन्तोषं साधनायात थःगु मने प्रेम दःसां जबजेस्ती केहेँ याना छ्वइगु बखते भीत भचा मङ्गि थें च्वना वइगु । जिगु धापुया मुख्य तात्पर्य खः उपन्यासया कथानकया गुलि वृद्धि ज्वीमागु खः उलि मजू । अयू जूगुलिं थुके मुख्य-मुख्य घटना ज्वीबले च्वनीपिन्त भचा मङ्गिसे च्वना वइ । शायद थ्व उपन्यास-कारया प्रथम उपन्यास जूगुलिं च्वच्वं हे भक्कीं चाया वल ज्वीमाः । खालि थःगु ज्या याकनं सिधयूकेगुली जक ध्यान वन ज्वीमाः । उकेया परिणाम उपन्यासया मुख्य-मुख्यगु घटना नं भूवाट्ट शुरू जुया भूवाट्ट हे सिधया वन । अयूनं थ्व उपन्यासं नेपाया मिसातयूगु यथार्थ अवस्था क्यना च्वंगु दु । मिसात सुथे हिती लः का वइबले स्वामदुगु खँ ल्हाना च्वनिगु दइय, मिसातयूसं मिसातयूत हे आपा दोषारोपण याइगु दइये, धाथें भ्नीपिं नं पात्रत जुया भाग कया च्वना ला धया थें च्वना वइ ।

उपन्यासे पात्रत यक दइगु ला स्वाभाविक जक मखु मा नं माः । थ्व ‘मिसायू’ नं आपालं पात्र दु गथे-साधना, वया बौ, सन्तोष, वया बौ, कनकलता, वया दाजु, डाक्टर, प्रोफेसर, आठपहरिया, बुढा, विलास, साधनाया बाज्या, वया प्यमह पाजुपिं, प्यमह हे मलेजुपिं इत्यादि । थुलि मध्ये पात्र-नायिका साधना खः, व पात्र-नायक सन्तोष व राजा खः । मेपिं मुख्यपिं पात्रत कनकलता, वया दाजु बाबु साहेब व साधनाया मलेजु रोज खः ।

पात्रतयूगु चरित्र निगू ढाँटयागु दयूफु क्कू परिवर्तन-शील व मेगु अपरिवर्तनशील अर्थात् परिवर्तनशील पात्रतयूगु चरित्र व हे क्कू उपन्यास अथवा नाटकया भित्रे हे परिवर्तन जुजुं वनी तर अपरिवर्तनशील पात्रतयूगु चरित्रे छुं परिवर्तन वइ मखु । परन्तु इपिं च्वं च्वंगु समाज अथवा इमिगु जीव-नया परिस्थिति हे परिवर्तन जुया वनी । ‘मिसायू’ निगुलिं प्रकारयापिं पात्रत दु । कनकलता व वया दाजु परिवर्तनशील

पात्रत खः । शुरू शुरू इपिं साप हे नीच, स्वार्थी कामी खः । लिपा इमिगु चरित्रे परिवर्तन वया इपिं नं भिपिं जुया वन । थिमिगु खँ च्वे धायू हे धुन । चरित्रे गुगु परिवर्तन वल व भचा भूवाट्ट वोगुलिं मनोवैज्ञानिक तरह कथं मवं थें च्वं । शायद थ्व उपन्यास सुखान्त यायूगु लेखकया इच्छा वा याकनं सिधयूकेगु उद्देश्य ज्वीमाः । साधना व सन्तोषया चरित्र अपरिवर्तनशील खः । इपिं न्हापांनिसै भिं व लिपते तक्क नं भिना हे च्वन । रोज नं अपरिवर्तनशील पात्र खः । रोज पाश्चात्य सभ्यताया मभिगु फन्दायू लाना स्यंह मिसा खः । थुपिं मध्ये नं साधनायागु चरित्र, रोजयागु व कनक-लतायागु न्हापायागु चरित्र एकदम हे विपरीत खः । थथे हे सन्तोषयागु व कनकलताया चरित्रे नं खः । पात्रतयूगु चरित्रे थजागु विपरीतता मदयूकं न उपन्यास च्वे फइ न त नाटक व बाखं हे च्वे फइ । थौंकन्हे पात्रतयूगु चरित्र-चित्रण याइबले इमिगु पिनेयागु ज्या खँयू सिबे नं इमिगु मने जुया च्वनीगु खँपाखे आपा ध्यान बीगु जुया च्वन । थ्व सफुली नं मने जुया च्वनीगु खँ अथवा मानसिक द्वन्द्वयात विशेष स्थान बिया तःगु दु । साधनायात वया पासापिसं क्किमि बौनं छंत बांलाम्ह भात ल्यया पयून बिया छ्वइन धयागु खँ न्यंकुसैलि साधनाया मने गजा गजागु खँ लुमना वल । अथे हे तुं सन्तोषया साधना नाप प्रेम जुजुं वोबले वया मने गजागु द्वन्द्व जुल । अयूनं थ्व उपन्यासे माक मात्रायू मान-सिक द्वन्द्वयात स्थान बिया तःगु खने मदु ।

थ्व खँ न्हापा हे न्हाथने धुंगु दु कि उपन्यासकार क्कू सुधारवादी खः । उकिं गथे वेत्सं थःगु उपन्यासे व्यक्तिगत आलोचना नं याना च्वनी, क्कू पात्रं उपन्यासकारया प्रति-निधित्व याना च्वनी, वथें तुं ‘मिसा’ उपन्यासे नं थःगु व्यक्तिगत आलोचना दु व अले सन्तोषं लेखकया प्रतिनिधित्व याना च्वन । धनीमानीतयू अत्याचार, अशिक्षित नारीतयू निरर्थक वार्ता, परिवारे मां बौ मदइबले ज्वीगु दुःख आदि उपन्यासकारं उपन्यासया पिने च्वना व्यक्तिगत आलोचना याना तःगु दु । अले हानं सन्तोषया रूपे वया गरीबी,

अशिक्षा, मिसातयगु अवस्था, किसानतयगु हालत, धनीतय मनोमानो आदि विषये उपन्यासकारं बांलाक थःगु विचारधारा प्रकट याना तःगु दु । हानं क्वम मिसायात गजागु शिक्षा माः, दया नैतिक जीवन गजागु ज्वीमा, वया भातनाप गजागु सम्बन्ध दय्माः धयागु विषये उपन्यासकारं मैयायागु रूपे प्का च्वंगु दु । थथे गबलें दुने व गबलें पिने च्वना थःगु राय बिया च्वनेगु थौंक्नेहेयागु उपन्यासयागु क्वगू लक्षण खः ।

थ्व उपन्यासे थाय्थासे प्रकृतिया वर्णन नं गाक्क दु । ख ला गनं गनं कोठा, छेँ, मनू आदियागु नं बयान याना तःगु दःसां तबि थुकेसिबे भीगु ध्यान प्रकृति वर्णनं आपा आकर्षित या । वेकःया प्रकृति-वर्णन ब्वना स्वेबले वेकःयात शेक्सपीयर व रवीन्द्रनाथपिनिगु कृतिं आपा हे प्रभाव तथा तःगु दु ला धया थें च्वना वो । रवीन्द्र बाबुया बाखने व शेक्सपीयरया नाटके नं प्रकृतिया आपा हे वर्णन दु । वेकः पिनिगु कथनानुसार मनुष्य जगत व प्रकृतिया जगते क्वगू अनन्य सम्बन्ध दु । भीगु जगते छुं मखुगु मभिंगु ज्वीतेन धाय्व प्रकृति नं ठीक व थें तुं क्वगू भयंकर रूप धारण याइ । हानं भीगु जगते अथवा भीपिं खुशी ज्वीगु बखते प्रकृति न्हिला थःगु खुशी प्रकट याना च्वनी । धुयास्वांजुया प्रकृति वर्णन नं ठीक थ्व हे खँ खः । साधना ब्वीत्यंगु बखते वया मांयात साह्रै हे वेदना जुइ । उगु हे बखते प्रकृतिया व मिसा प्रति दया वना ला छु थें व बहनीयात प्रकृति तसकं हे ख्युंसे च्वंका सुनसान याना बी । हानं बिचे बिचे खिचां उइगुलिं व बहनी भिंभां-मिभां दंगु बढे जुजुं वनी । फय् हीं हीं वइ । सर्गते हाकुगु सुपाँय् बढे जुइ । कोठाय्

मत भाराभारा मिनी । साधनाया मांयात मचाब्वीत्यंगु व्यथां याना तसकं कष्ट जुइ । उखे साधनाया बौया मने तःधंगु दुःख जुइ । थथे हे प्रकृतिया जगते नं आंधी वइ । थथे हे तुं कनकलताया चरित्रे सुधार जुइबले प्रकृति थःगु खुशी प्रकट याइ । थुकथं प्रकृतिया वर्णन थाय्थासे दुगुलिं 'मिसा' अति हे बांलाना द्वाल्से मच्वंगु खः ।

थ्व सफुली हास्य-रस नं गनं गनं खने दु । अय्लायात गुह्येश्वरीया जल धाइबले, साधनां सन्तोषयात लखं लुना है बले भी पाठकतय् न्हिले मास्ते वइगु ला स्वाभाविक हे खः ।

आ थ्व उपन्यासया शैलीपाखे ध्यान बी । धुयास्वांजु हिन्दी भाषा-भाषीतयगु जगते ब्वलंमह क्वमह युवक खः । मचांनिसें हिन्दी भाषा-भाषीतयगु जगते वुला च्वंगु जूगुलिं भाषाय् छुं मचा हिन्दी भाषायागु प्रभाव दइगुला स्वाभाविक हे खः । थाय्थासे नेपाल भाषाया उखान टुक्का नं खने दु । हाकनं ठेठ नेपाल भाषाया शब्द नं आपा हे खने दु । वेकःया सरल, साधारण बोलचालया शैलीं वेकःयागु उपन्यासयात यथार्थता पाखे यंकेगुली आपा हे ग्वाहालि ब्यूगु दु ।

अन्ते जिं थुलि हे खँ धया थ्व 'मिसा' या आलोचना सिधय्के । थ्व उपन्यासे दोष अवश्य दु गुगु जिं च्वे हे उल्लेख याय्धुन । तथापि थ्वया गुणया न्होने व दोष क्षम्य जू । भी उपन्यासकारयाके क्वमह तःधं ज्वीमह उपन्यासकारयाके दय्मागु आपालं गुण दु गुगु वेकलं थ्व हे 'मिसा' उपन्यासे बांलाक वयना दिल । जितः थ्व पुरा विश्वास दु थुगु हे छौंटे वेकलं मां-भाय्यागु सेवा याना दिल धासा वेकः भी मां भायया क्वमह नां दंमह लेखक अवश्य जुइ ।

‘हृदय’यात अभिनन्दन

श्री चिनियालाल वज्राचार्य, तानसेन

कवि !

हृदयया हृदय

प्रणयीया प्रणय

जिगु भावना, कल्पना,

उच्छ्वास व उल्लास

थ्वं संमिश्रित भावावेग

पुनीत श्रद्धायागु ताय अबीरं ह्वला छंगु गा च्वका ज्वना,

कलसं लः हायका थौं लालायित जुल लसुकुसु यायूत ।

हानं कवि !

थ्व प्रकृतिया स्थले

थ्व प्रज्ज्वल धवलया मुले

थ्व चिमाः व विहारे

थ्व मंदिर व मस्जिदे

थ्व साहित्य व संस्कृतिया दोगले

थ्व भीगु इतिहासया पृष्ठे

छ खने दया च्वन

अले जिमिगु हृदय स्वां न्हिला च्वन ।

तर कवि,

छ वनि

छ वने हे नं माः,

छंत मामं सःता च्वन

छंगु छेँ थौं तक ख्यूनि,

छ हूँ, कवि छ हूँ,

नेपाःया प्रत्येक कुंचायू

अले मत च्याकि

प्रदीप्त, ज्योतिर्मयया

राष्ट्रयात, भाषायात

साहित्ययात, संस्कृतियात ।

अय जूसां कवि ! छ वनिबले

जिमि मिखां ख्ववि हासां

जिमित छं न्हिलेगु प्रेरणा ब्यु

जिमित छं छंगु हे आदर्श ब्यु

थ्व हे खँ थौं मती तया

छंत छाया थ्व अभिनन्दन

भी ‘हृदय’यात अभिनन्दन !

करुणा

श्री लक्ष्मीभक्त जोशी

संसार दुःखया प्वः खः । चीमिया नये मखना, तःमिया धनया अभावथें जुया, निसन्तानया संतान मदया दुःख । थन सु मनू दुः, सुया दुःख मदु ? दुःख ब्याक थासे ब्याता च्वंगु दु । मचात गुलि गुलि तःधिक जुयावइ, वं उलि उलि दुःख म्हसिया वइ । थःत दुःख जुल धायेवं थमं छुं चाइ मखु, वं थःत थमं छुं याये फइ मखु, खालि काःगु सासः लहाना मसुका जक तइ । तर मेपिन्त छुं दुःख जुइबले भीगु मने छुं जः पिज्वया इमित छुं ग्वाहाली बी धका न्ह्यचिला वइगु गुणयात 'करुणा' धाइ ।

दुःख म्ह मसीकं सुख सी मखु । भीसं भीगु दुःख म्हसिल धायेवं तिनि करपिनिगु दुःख बांलाक म्हसीके फइ । करपिनिगु दुःख बांलाक म्हसिल धायेवं तिनि धात्थेंया करुणा तये सइ ।

सुख व दुःख पाःपाः वइगु व 'दुःखं दुःख साली धाइ तर दुःखं दुःख सार्थें, सुखं सुख मसाः । क्कम्ह चीमि मनूया दुःख खन धायेवं भीत दुःख जुया वइ । अले दया वनी । थुकिया विपरीत क्कम्ह तःमिया सुख खना सुं क्कम्ह तुरन्त सुखी जुइ मखु । रामयात दाया श्यामयात स्याइ मखु, क्कम्ह सुखी जुइवं मेपिं सुखी जुइ मखु ।

कु-मनू व बँमनू मनू हे मखु । भिं मनू जक मनू खः । भिं मनू जुइत मति भिके माः । मनयात स्वच्छ याइगु यच्चु-कीगु समाज्वलं करुणा खः । मनयात स्वच्छ मयासैं मनूया भयंकर शत्रु काम, क्रोध, लोभ, मोह नाप त्वाये फइ मखु । तमं तं साली, लोभं लोभ साली, तर करुणां करुणा मसासे

श्रद्धा व कृतज्ञता साली गुकिं मनूयात धात्थें भिंम्ह मनू धाइ । करुणा धने निर्भर मजू । अर्थात् धनी हे जक करुणा दुम्ह जुइ मखु । धनया सहायता बीवं तुं करुणाया रूप जुइ मखु । करुणा मानसिक तत्व खः । धात्थेंगु करुणा दुःखया स्वानुभव यायेगुली निर्भर जू । क्कम्ह अनाथ वा अबला खना गुलि भोत करुणा पिज्वइ, उलि क्कम्ह पहलवान वा सबला खना पिज्वइ मखु ।

मनू विचारवान प्राणी खःथें करुणा नं विचारवान मनूया वाहन खः । विचारवान मनूयाके जक करुणा दइ । अथवा विचारहीन प्राणीयाके करुणाया अस्तित्व सम्भव मदु । अय् धका विचारवान मनुखं करुणाया वशीभूत जुया न्यायया नियमया भंग याइ धयागु जक नं मदु । गबलें करुणाया शक्ति स्वया विचारया शक्ति बढे जुइ । क्कगू अडाय् क्कगू थाय् प्वना च्वन धायेवं तुं न्ह्याम्हं मनू करुणा चाइपुसे च्वन धका भर्ति याइ मखु । हानं गबले यदि श्यामयाके न्यासः दां काय दःसां यदि श्यामया छें मिं नया भष्म जूसा वया उपरे करुणा पिज्वइ, व धेबा काये माःगु न्याय व नियमया वं छुं च्यू-ताः तइ मखु ।

करुणाया मांग थौंया इले गाक दु । करुणा धका करुणाया दुरुपयोग यायेगु सकलयात भिं यागेगु याये माल बुद्धया अमृतवचन लुमंके माल । करुणा मनूया मानवीय गुण मध्ये क्कगू श्रेष्ठ गुण खः । ब्याक्कसित भिं याये फुसा जक करुणा करुणा जुइ, हानं धात्थेंगु करुणाया फलया उपभोग भीसं याये फइ । करुणाया सदुपयोगे गुलि जीवनया सार दु, व अनुभव याये बहः जू । अस्तु ।

लेख मास

श्री आदित्य प्रसाद पुरी

[नेपाल भाषा समिति द्वारा आयोजित साहित्य सम्मेलने पाठ जूग]—सं०

छन्दु आपलखं हे निम्ह पासापि जिथाय् भाल । छम्ह श्री 'पूर्ण', मेह श्री 'स्वयंभू' । वय्कपिं भाया धयादिल 'भी साहित्य सम्मेलनयात छुं लेख बियादी मखुला ?' अले जि जि च्वयेगु बानि मदया लेख-लिख च्वयेगु जा जित 'काला अक्षर भैस बराबर का' जक छु धया स्वयंभूजुं न्ह्यपना धैदिल 'अथेला गय् धायेगु', अले छता निता मेमेगु खँ ल्हाये-धुंका पूर्ण हानं धैदिल, "का छु धया" । लिसले जि 'फतीं फतले च्वयेगु स्वये' धैबले निहोसिनं नं 'कासा हां' धका ज्याखँ आपाः दुगु खँ न्यंका भाल ।

आः जित व 'कासा न्हं' धैगु पासापिनिगु प्रेरणां व जिगु मौन सम्मतिं नुगले क्वात्तु क्वाना च्वन, छु च्वये, गथे च्वये, गुगुखतं च्वये ।

गबले जिके मतीवइ 'छम्ह १७ दँ ति दुम्ह कलेजे व्वनीह्य ल्यासे व छ्म बी० ए० तक व्वना तःह्य ल्याय्म्हयात कया छुं च्वयेला । तर, काचाक्क मेगु विचाः वया थ्वयात ध्याकुंचाय् थ्यंका छ्वइ । छ्म ल्यासेया प्रेमालापया खँ प्रकाश यायेगु, वा इमित फायेगुली सुं छ्म दोषी पिकायेगु, वा इमिगु स्यंगु मञ्जलिपुस्य च्वंगु चरित्र वयना माँ-ब्बापिनित 'खबरदार' यायेगु वा समाजयात बोबीगु आदि किसिमया लेखत थौंकहे उलि हे दंक लाय् धुंकल गथे मोनीभाः भीथाय् आमसि लाइ ।

अले जिगु नुगः नं खुसुक्क च्वन । आः छुच्वयेले । दकसिबे अप्पुक्क च्वये ज्याङ्गिगु लेखत जा थुलि हे खः । बस, छ्म ल्यासे काल, छम्ह ल्याय्म्ह काल । अज थः अपो सः स्यू धैगु वयनेसा गुलाफ-खाँयात नंवाकेगु, छुंचित सभा संचालन याकेगु वा शेरयात राजकाज चलेयाकेगु थःथःगु बयान कंकेगु । बस न्यनीपिनित नं वाहवाह धायेके दुगु ।

अले संसारे मदुह्य ल्यासेयागु हिस्सि दुगु ख्वाः छुमंका ख्वयेगु, चन्द्रमायात पासा नालाः थः ज्या वायेगु, नगुत मुंकाः चाकःलि पाँयपाँय् मिहतेगु, ग्यानापुस्ते च्वंगु ग्वीं च्वनीपिं भंगः पंङ्कितयेत बाखं न्यंकेगु । सिमा नाप खँल्हाना थः ल्यासेया थाःगाः सीकेगु, व थः न्ह्याथे हे जूसां च्वेगुलीनिं सकसियां दुःख स्यूम्ह खः धायेकेथे करुण रसया लेख, कविता आदि किसिमं च्वयेगु लेखत नं जिगु न्हेपुइ हे दुहाँ मवं ।

"आः छुयायेगु ले" नुगलं न्यनाहइ, "छुं लेख छ्मू धाःसा गुबले च्वयेम्वाः च्वयेगु तरिका यात वा मेपिसं च्वःगुयात धाःसा आमसि दँथे दं धायेगु थ्व नं खँ ला ।" मनं लिसः बी "मेपिनिसं याःगु खँयात न्ह्याथे हे सां मभिका खँ ल्हायेगु व सःसां मसःसां वयातं थ्वयातं व्वःबिया जुइगु नं ला थौंकन्हेया भाजु पहः खःनि । थुलि जक बाँलाक सयेकूसां थौंया नेपामिया समाजे च्वे च्वनेत मेगु छुं ज्याखँ याये फयेके माःगु मदु ।"

मयल बि, थ्वयात थन थाय् हे कोःजिका बी, थुकथं आखः जक तःग याना गन जक थ्यंकेगु । न्ह्यागुसां छ्मू लेख न्ह्याथेगु हे जूसां च्वया पासापिनिगु म्हुतुप्वाः नं ला ती मालनि ।

१०६६ (दोलछि व ख्वीखु) साले जि गौरे (नेपाःया पूर्वी भाग रौतहट जिह्ला) वनेत वैरगनिया (भारतया सिमानाया छ्मू थाय्) स्टेशने रेलं कहाँ वया । अनं थासे थ्यंकेत अज्ज क्तेयाति वने मानी । १२ ताः ईया छाःगु निभाः । सवारि छुं चू मलाः । ल्हाती वसः इस दुगु भोली ह्विचा छपाः दु । च्वीं च्वीं पूगु निभाले थपाय्मिसि हाकःगु लय् गथे जक वनेगु धैगु विचाः कयाच्वनाबले कमीज छपा पिनाः धोती छपुं चिना तःम्ह बाज्योःति वंम्ह छ्मू भाजुला उखे पाखे हे वनीह्य नाप लात ।

न्हापां न्हापां मरसे वनागु, न्हागु हे जूसां वसः कृताला
 भिक मपुंसा भी भाजुथं नंला च्वनी मखुनि धैकथं ताःनोगु
 सह याना नं तःपाः लं सुरुवा व कोटं फिना तैगु जा जि
 तो हे मत्वता । व भाजुं धासा जित घुरे जुया स्वया भीगु हे
 भाषं 'गन भायेगु' धका न्यन । जि क्मह तराइवासी ज्वीधका
 च्वनागु जा भीथाय् पाखे हे च्वंमह जुया च्वन । अले अपेचो
 तान्वेक नं लं सुरुवा फिना तैगुली जित मक्कासे वल । थव
 भाषं जित स्वसः व स्वीन्हुं चिक्वीगु थाय्—बेलाइते—
 च्वनीपिं मनूत कश्मिराया कोट व पैण्ट फीसगुलिं सभ्य
 मनुख्य हंकाः काःगु भापाः भी नेपाले बैशाख जेठं नं
 सभ्यताया चि क्यनेतथे उजोगु ढाचां जुइमह क्मह पढा थें
 जक मतीकालला धैथे च्वन । अय्सां थव खँयात अपेचो
 गुभिस्तागु भाःपाः मकया, व तापले थः थाय् पाखे च्वंमह क्मह
 नापलाःगुलिं सापहे खुशी जुया जि वयागु खँया लिसः बिया ।

व भाजुया ततःपाःगु कुत नं दुखनि, निह्न हाकुस्स्य
 च्वंपिं मनूत,—इमिके न लाकां दु, धोति नं भी थाय् दाजु
 (ज्यापू) पिनिंसं काँच चीगुथे खम्पा खम्पा तक जक तोप्वीक
 चिना तःपिं—उँउँ हायेक अपाय्मिक्कि प्वःगु कु क्चोले तथा
 जिपिं लिस्सें तुं वयाच्वन ।

जि, क्कप्वचाः थःगु हे वसतः निता स्वता ज्वना न्यासे
 जक वनेमाः बले ला गथे वने छु याना वने धैगु बिचाः
 धाःसेलि थुपिं जक क्काय् थपाय्सकं दुःख सिया जूगु धैगु
 मतीजक वेयवं नुगलं लिसः बिलकि छं थव खँ छंके तुं न्यना
 गुबले नं माःगु व खःगु लिसः वइ मखु । बरु छं व मनूया छेँ
 वना निन्हु स्वन्हुया क्कपे सट्टू चूं लाका म्वाना च्वंपिं, कवं
 स्वयानं गति मरूपिं मचाखाचा व माँपिनिके न्यं ।

अनं नं मगाःसा प्वाथे स्वया नं साःगाले अपो वां छ्वइपिं
 व उखे थपाय्चो हिचःति हायेका याःगु ज्याया ज्याला बीबले
 प्याःनामाः थाय् ध्येबा च्यागः जक बियानं अपो काल धका
 लाक बोबीपिं भाजुपिनिके न्यं ।

अज नं मगाःसा थःगु राज्य भर च्वंपिं क्कमह्मेसित
 उलिं तु हंका, नये पुनेत गथे थाय् धाये म्वाय्केया लागी धका

सकिसिकेनं ल्हापं कया कय्ता लाकेयायेगु ला गन गन अःखः
 वतुं साया घाले क्कखं कायेथे स्वसः व स्वीन्हुं कायेगु व लायेगु
 सिवाय् छुं ज्यात स्वइ मखुपिं सरकार व कर्मचारिपिनिके न्यं ।

का, स्वइदिसँ आः जि म्वाःब्वे वने मालं भुटिब्वे वना
 च्वननि, गौरया बयान च्वये त्यनामह जा छुछु जक च्वइ च्वंगु,
 आ गौरया बयान च्वये हे मखुत, बरु धनकुटाया खँत च्वयेका ।

च्यूरिवासं सुथ न्हाप्पां दना वना, धारापानी धैगु थासे
 थ्यनेवं पासापिनिसं तापाक गुं क्कगूया च्वकासं कोति व थति
 हाकः जुया पुलि पाले खने दुगु छेँ पुचःत क्यनां 'धनकुटा
 धयागु व हे का' धका जित सीके बिल । अनं ववं ११ ताति
 इले 'मूलघाट' धैगु 'तमोर' खुसिया घाटे थ्यन । अन प्यखा
 न्याखा छेँ त व पसत दुखनि । अले पसः क्कगुलि च्वना नये
 नीगु ताःतीः लाका । अनं निभाः नं क्काःगु व थासे थ्यंकेत नं
 तँ क्कपु जक थाँ वंसा गाःगुलिं स्वताति ईले निभाः भच्चा
 कयातुकाः जक जिपिं अनं न्द्वाना वना । अले मन्तय्कं ववं
 सन्ध्याः काःईले 'माथिल्लो कोप्चे' छैगु द्वाले पासा क्कमेसिया
 थःया छेँ थ्यंकः वना ।

अन तल्लोकोप्चे, माथिल्लो कोप्चे, ठाडो बजार, धैगु प्यंगू
 न्यागू त्वाः दु । लः फय् भीत तस्सकं नीगु जुयाच्वन, नयेगु
 नसात नं भिगु हे ल्हा । व्वनेकुथी (अंग्रेजी व्वनेगु हाई स्कूल)
 नं मिसा मचातये क्कगू मिजं मचातये क्कगू दु । रहन सहन व
 लिवास नं भी थन स्वया छुं मपाः, मचा तनं मुल्मी, जोशी,
 श्रेष्ठ, प्रधानांग, मुन्शी आदि थरयापिं फुकं धैथे नेवात हे
 खनि, गुँया च्वकाचाय् च्वंगु थव चिकिचाधंगु तर गौँडा दुगु
 चिल्ला शहर तसकं हे बांलागु थाय् जुयाच्वन । धने नं कमपिं
 अपाय्सतं खने मडु । अनयापिं मनूतये धन मुंकेगु थिति स्वया
 धाःसा नेपाःया मद्रास धाःसां ज्यू । धनयात धुकू कोठाय्
 कुनातयेगु स्वया लंचुरी, वहया करुवा, वहलं भुना न्हखा, नः-
 कठि आदि दयेका धन व्वयेगु व मुंकेगु चलन दु । तर भाय्
 कृता धासा भीगु लागि गरेखेसे च्वं । 'गात्री ल काया हीं'
 'घोडा चढे मान्हु लडे जुल', थुकियागु मतलब थव कि अनयागु
 नेपाल भाय् नेपाली व नेपाल भाय् त्वाकःबकः जुयाच्वन ।

आ थन वल भाषा विषय खँ । थव जक विचाः वयेवं दकसिबे न्हापां मनूतयेसं म्बःभाय् व ल्हाःभाय् ल्हाना थःथःगु विचाः काइगु व बीगु भापालं पुलावंगु युग । अनं मनूतयेसं छुं बस्तुयागु सः व चालया आधारं नां छुं शब्दत दयेका भाय्ले प्रगति हःगु पाःला । अनंलि शब्दयात हानं वैज्ञानिक आधारं नां छुना दयेकूगु अःपुगु व न्हाइपुगु भाय्त गुगु कि थःथःगु क्षेत्रे क्षत्रीय वैज्ञानिक तयेसं थःथःगु क्षत्रया प्रचलित भाय्या आधारे कृताकृता भाय्त दयेका थःगु भाय्धैगु पिकाःगु समय । अनं 'जिमिगु भाय् हे तःधं, छिमिगु भाय् खुयाःइगु, छिमिगु भाय् फन्ला नाप ज्वःला जिमिगुला आदीनिसैं दुगु' आदि विवादत पिकया जिह्लाःपिं मस्तथैं थवंथः ल्वाना, हाला, ब्वबिया जुइगु अति प्रगतिशीलगु थव अवस्था ।

लिस्सैं तुं 'पोखराया ध्यांगःया पालहकि' धैगु भाय् नं म्फलंम्लं लुमना वल । थव खँ कथाय् पसले वया धाःगु, जिला छुं हे थुइके मफु । लिपातिनि पसलैं पाछु क्कू लिक्कया व मनूयात बियालि व मनुखं ध्यबा निगःया ल्यागः क्कगः वांछ्वया बीधुंकुलितिनि जि उकिया अर्थ थुल ।

बुटौलीनं जव क्कम्ह मनूयाके 'क्किगु छैं गनले' धका न्यना बले वेकलं 'जिगु छे' ला तानसेने थें नि' धैदिल, थन, तानसेने जक धासां गागुली 'थे'नि' धैगु शब्द जा अपो खने दु । थथे क्क्या धाःगु धैगु विचाः याना न्यन्यं थुया वल कि उखे पाखेया भाय्ले 'थे'नि' दुगु हे जुया च्वन । वथें तुं नेपाली भाय्ले नं थाय्थासे थुकथं हे भाय् ल्हाइगु जुया च्वन । गनं 'भ्याउनु' सा गनं 'तुस्याउनु' व गनं 'सिध्याउनु ।'

थन हे म्नीथाय् धरेलु अड्डासं जूगु खँ क्कगू नं दु लाबला न्हाप्पा अन इटर्ली निम्ह खम्ह भाजुपिं म्नी थाय्यापिनित ज्या सेनेत धका वया च्वंगु जुया च्वन । इपिं थौंकन्हेया माध्यमिक भाय् जुया च्वंगु अंग्रेजी भाय् नं मसःपिं खनि, अले थनयापिं नं इमिगु भाय् मसः । अले थःथः ज्या कायेत व हे दकसिबे पुलांगु मोःभाय् ल्हाःभाय् ल्हाना ज्या तप्यंकल ।

उकिं व्याक खँयात बाँलाक मस्वसैं मथ्वीकुसैं जि तधं क्क चीधं धका थः थवंतुं ल्वाना जुयाया गति व हे जुइ, गथे थौंकन्हे

म्नीथाय् प्रजातांत्रिक पार्टीतये जुया च्वन 'नयनं मखं खापां त्यो !'

भाय्या विषये भोजपुरे च्वंह क्कम्ह श्रेष्ठया खँ नं दु । क्कन्हु टक्सारं (भोजपुरया निगू बजारे क्कगू) थाहाँ वना च्वनाबले क्कम्ह भाजु नापलात । भाजु धैबले क्कपिसं त्वईसे च्वंक वसतं पुना, अम्ह लाःसा सुलचं नं तया, चट्ट चुरोठ क्कपु म्हुटुसी कट्टाका जुइपिं धका च्वनी । अथे मखु, व भाजु ला खंपा तक्क जक तोपुक्क काँचथें चिनातम्ह । ल्यूनेया पाता क्कपाताँ जेले धुंकूगु व क्कपाः मिहचा लात्रां लात्रां वःगु इस्कोटं फिना तःह्म ।

म्नीगु नेपाः देया खासयाना पहाड़े गन गन ब्रह्मत व क्षत्रीत दु अन नां गां स्वया नं न्हाप्पां जात न्यनीगु चलन दु । थव हे रोग तराइले नं मदुगु मखु दु तर अप्पोयाना पहाड़े दु । व भाजू नं जिके न्यन अथे तुं जि नं न्यनाबले वय्कलं नं हामी त श्रेष्ठ नेवार हौं, धाल नेवाजक धाय्वं जि नेपाल भाषां छें गन्थाय्ले धका न्यना । वं जिगु ख्वाः जक स्वत नंनिं मवाः । अले जित जा गरेखेसे च्वन, अयूनं खँ प्यीका हाकनं न्यना 'थन म्नी श्रेष्ठत गुलि दुले', अलेतिनि वं जिगु ख्वाः स्वया 'के भनेको हामी त्यस्तो कुरात जान्दैन' धासैंलि थुके पाखे थःगु भाय् हे मस्यूपिं नेवाःत नं दुखनि धैगु खँ सिल ।

का, जिगु लेखं ला खँ थवइ मखुगु ताल, वल, लेख च्वये सिधयेका थौ हे बीमाःगु लेख मासां छुछु जक खँ प्याहाँ वइगु । 'क्कि, क्कि,.....', मतिं धाइ 'छु क्कि क्कि च्वये म सः धैगु खँ ला सि हे स्यूगु खँ खः ।'

“आः छु यायेगु ले”

“थव हे द्वी मदु स्त्रीमदु खँ जकसां साफी याना छ्वया बीगु का, उलि जकसां पासापिनिसं लुच्चा धका लाय्ला बुइ फइ मखुतला । सःसां मसःसां च्वये सय्केत खगु खँ नं ला सि हे सी ।”

अं बरु जित कक्कु ज्वना लेखकतये भोले फेतुकेत स्वःपिं पासापिनि जय् जय् जुइमा ।

जन्मन्दिह

स्वशापासा

श्री फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

२०१०

न्हापां दना थउं सुथे थन खां तिवांत्यू
आभा वना वसिबँ पू जुल ख्यूँगु चा धू,
शीतं हला हल थ्व निर्मल शुद्ध नीलः
वार्युं थना जुल सुमन्द सुगन्ध धूप ।

कीगः अन्याकल दशा फुक फाय्क्ययात
आ अन्धकार वन, व्वां वल प्रात थ्यंकः,
कीगः नक्षत्र जति-खां नल अन्तरिक्षे
सो च्यानि पश्चिम दिशाया् तिमिला सुकुन्दा ।

थौं जन्म उत्सव जुइ शुभ प्रातयागु
भंगः गभाजु वन पीठस पाठ यात,
शुक्रादि व्याकृ ग्रह फाय्क्यत वं पुज्यात
स्वांयागु केसर तथा ग्रह-अर्घ यात ।

जःहां चुयेकल खुसी प्रतिमा तथा थः
नायोगु भास्कर दिगन्त तुयू जजंका,
गोजा हिमाल गुँ-च्चकाया् वल हा कुँ धुंया
भंगःतसें व्वन सुमंगल सूत्र गाथा ।

जाकी सिंहः तिकल ह्याउँक प्रात भाले
नाना उनं सहित मेघ-प्रसून शीर्षे
क्रापः घछाल क्यब सुन्दर पुष्प बुट्टा
घोने दु ग्वे सि, दक्षिणा शित सूर्य छाया ।

गो धौ तुयूगु पयपूर्ण पुरबू अनेक
श्री प्रातयात प्रकृतिं बिल धौ सगं निं,
कयूगू सि चाकु तिल धौबजि सप्त-रश्मि
सो ब्यूगु धौबजि इना सुथया मिभा जः ।

बालार्कया शित व पीतगु गो-सगं ख्येँ
नापं दु न्या सम सुपाँय् नभयागु बाताया्,
थापिं व अन्ति भरनां लुत का-थ्वँ अयूला
प्रातं निपा कर फया ज्वन पात्र ख्येँ न्या ।

श्री ठाकुरमान शाक्य

ललितपुर

१०७७ पोहेलाथो, १३

पासा प्रचण्ड,

छंगु मेगु पौ थुलि याकनं स्वये दुगुलिं छंत हे नापलाये दुगुति खुशी जुया च्वना । थुकिया उपहारः क्वन्त कृपा ल्हाते धन्यवाद व मेगु ल्हाते कृतज्ञता तथा निपा ल्हातं मिलेयाना बिया च्वना । छंगु स्त्रीकृतिया प्रतीक्षा याना च्वना ।

अँ, छं जिगु पौ खूब ध्यान तथा स्वया हँ मखुला ? “छंगु चिट्ठी बमोजिम धार्थे खःसा जा व बडो हे बाँलागु धर्म थें च्वं” धका छं च्वोगुलिं जिं छंत विश्वास बी जिं च्वयागुया सिबे नं शास्तायागु उपदेश व सिद्धान्त आपा गुणा अपो व्यावहारिक व वैज्ञानिक । जिके नं वसपोलया सिद्धान्तया आपा ज्ञान मदु, अध्ययन यायेगु नं मौका वःगु मखुनि । खालि न्यनागु व फाट् फुट् पत्र-पत्रिकाया भरया ज्ञानं जक छंत च्वयागु खः । धार्थे अध्ययन यायेगु मौका माला च्वना तिनि । “तर पूरा विश्वास जा उबले याये जब जित उकिया पूरा अध्ययन याना मनन यायेगु मौका दइ ।” धागु खना जि साप हे लयूताः । छता वसपोलया व गम्भीर व गहन शास्त्रया अध्ययन यायेत पासा क्वम्ह नं दत धका मेगु छ हे वसपोलया धार्थेम्ह शिष्य शायद जुइ फइ धयागु विश्वास जुल । छाया-धासा वसपोलं धया बिज्यागु दु, “जिं धैगु खेँ जिं प्रति श्रद्धाया कारणं जक विश्वास याये मते अम्ह सुयागुं लिपि खँयात मान्यजन-पिनिसं धागु व च्वोगु धका जक माने यायेमते उकिं थःगु स्वतन्त्र चिन्तन शक्ति प्रयोग याना विचार या मनन या अले थःगु इच्छानुसार स्वीकार या अथवा आलोचना या वसपोलं हरेक जनपिन्त वसपोलया धर्मे खुला विवाद यायेगु मौका बियातःगु दु । गायत्री व नाना मेगु मन्त्रया नामे मनूतयेसं न्हाय्पने कना धर्मप्रचार याइ व फुक, शायद छंगु नं समर्थन दइ लुच्चा व कपट चाला खः । हीरा हे खःसा स्वतन्त्र परी-

क्षाय् वनेगु शक्ति दयेमाः नत्र खाःयात नं हीरा हे धका सन्दुके तथा तइपिं मनूतयेगु छु खँ ?

छथें हे उलि हे कडा जुया कसिं लुँ जाँचे यायेमाः अप्पो श्रद्धा नं हिस्सि मदु । अप्पो श्रद्धां मनूतयेत कां याना बी अले उकिं हे स्यंकी । व हे अप्पो श्रद्धां याना नेपाले बुद्धयात तिसां तीका बा प्याखं नं हुइका बिल, गुगु वसपोलया सिद्धान्तया बाँलाकं हे विपरीत खः । संघया नामे भव्य नयेगु थाय् त्वापुया हा जुया च्वन । थन स्वयं बौद्ध धर्माबलम्बीतयेसं शुद्ध रूपे बुद्धयात म्हसीके मफये धुंकल । भिक्षु जुइगु चलन न्हूगु नापनापं नेपाले प्रचलित बौद्ध-समाजया सिबे मित्र नं खः । नेपाले हाल प्रचलित बौद्ध समाजयात आमूल सुधारया आवश्यकता दु । विहार विहारे “पंचशील” यात एकादशि, पारु, पुन्ही बले जक व्रतया रूपे मकायेकुसे दैनिक चर्ज्याय् धाले याना थंके मागु खने दु । विहारया नाताय् थन दुगु साधन व संगठनयात नं आधुनिक रचनात्मक कार्य लगेयाना थंकेमाः । थव फुक यायेत छथें जिथें जापिं नवयुवक तयेसं संघर्ष यायेत तयार जुइमाः । भगवान बुद्धया धर्म भारतीय व वया आसपासया देशतयेगु लागी क्रान्तिकारी धर्म खः । उकिं भीसं वसपोलया सन्देश ज्वना समाजया कुरीतित नापं संघर्ष यायेगु वसपोलया हे अनुशरण यायेगु खः तर वसपोलया क्रान्ति शुद्ध शान्तिमय ढंगं जुइ गन कि थौं कन्हे क्रान्ति माने हे अशान्तिया हा मनूतयेसं भापी । थुगु किसिमया बौद्ध समाजया निर्माण याना बौद्ध जनपिन्तजक मखु नेपालयात हे भिके फइ धयागु निश्चय जू । वसपोलया अनुसरणं जक हे विश्वशान्तिया सम्भव दु । वसपोलया सन्देश ज्वना विश्व परिक्रमा याइम्ह विश्वपुरुषया प्रादुर्भाव जुल कि हे थव सम्भव दइ । संयुक्त राष्ट्र संघ नं उबले हे जक सफल जुइ । नत्र मनूतयेगु पशु-प्रवृत्ति बराबर प्रकट जुया विश्वयात अशान्तिया सागरे डगमगे याना हे तइतिनि ।

मेगु संसारया आपा धर्मगुरुपिनिसं थःत मुक्ति प्राप्त
 यायेत थये या अथे या धका स्यना तःगु जक दु । वसपोलं
 मनूतयेत थःगु लागी मखु थः नापं च्वंपिं मनूतयेगु उपकार
 अथवा क्कगू शब्दे परोपकारया उपदेश बिया बिज्यात । स्वाथं
 त्याग हे वसपोलया उपदेश खः । व हे स्वाथं याना थौंकन्हे
 विश्व अशान्ति लडाइ न्हा वया च्वन । वसपोलया निःस्वार्थ
 सेवाया उपदेशयात मानेयाना विश्व जनतां विश्व शान्तिया
 कल्पनायात साकार यायेगु कोशिशं अवश्य फल बी धयागु
 निश्चय खः । वसपोलया हरेक वचन, वाक्य, प्रयास, उपदेश
 विश्व-शान्तियात त्यवात खः ।

धार्थे धायमाल धासा एसियाया छुं साजागु चीज छुं हुं
 धासा थ्व हे बौद्ध-धर्म खः । नत्रसा उत्तर व दक्षिणया भाषा,
 संस्कृति, लवाइ, वर्ण समेत छुं मिले मजू । सिर्फ थ्व हे बौद्ध-
 धर्म सारा एसिया महादेशयात कातुक क्कपु सूत्रे इना तःगु दु ।
 उकिं चीनं भारतयात उलिं निकट ताल गुलि भारतं चीनयात ।
 उम्ह आदर्श व महान मार्ग दर्शकं नेपायात थःगु जन्म
 स्थान नाला नेपायात विश्व प्रातः स्मरणीय स्थान याना बिल
 उकिं लुम्बिनी नेपाया सिन्हः खः ।
 थौं थुलि हे मेगु लिपा ।

स्नेही पासा
 अरुण

कांतांदब

श्री मोहननारायण श्रेष्ठ

ख्युंगु व हासः मरुगु नसंचाय्
 थाना वल क्कह कांतांदबदब,
 व यना च्वंपिनि न्ह्योसू तंक
 दिपा मकासे वल वं थाथां ।

सुषुप्ति सूरे थः लोमंका
 मोह जुया फुक यना च्वंपिन्त
 कांतांदबदब ताले थाथां
 न्ह्यां वल सकसित जागृत यायां ।

खिचात ल्यूल्यू कांतांदबया
 उना उना वल बो-बी बी थें
 गुहं गुहं दन होशे वय्वं
 लिबात ख अहो द्यो तुइल धका ।

संसारया घटिकारक घमण्ड

श्री एम्० पी० प्रधान

‘सकसिनं क्वत्यला हल । लाय् यःसा लाइगु, फाय् यःसा
फाइगु । दँ धाल कि दनेमाः वँ धाल कि दनेमाः । ‘यःगु
याःसां याये ज्यूम्ह’ धका यःयःथे याना हःगु मखा थ्व ? धति
खया अपो सह याना थ्व छुं वंगु दिने !’ —कन्हु ज्ञानीयात
विचार याकल । ज्ञानी ज्ञानया धनी जुया वःलिसे घमण्डयात
मङ्गिना वल । विस्तार विस्तारं लिचिल । अन्ते वं रूप हिल,
चिकीधिकः जुया क्यन, थपाय्सकं चिकीधिकः जुया क्यन,
ज्ञानीयात होश हे मदयेका बिल । ज्ञानीं थःके तुं तीसकं
न्यन, ‘आःला जिके घमण्ड मंत ?’

थौं ?

थौं सकसिनं क्वत्यला हःबले घमण्डयात धया च्वन—‘जिगु
घमण्ड गन वन ? जिके घमण्ड मदया जिगु मूल्य मदया वन ।
जित सकसिनं न्यात, सकसिनं कात । सकसिनं क्वत्यला तल ।’
घमण्डं तीसकं धाल, ‘ज्ञानी ! जि गन च्वनेगु ? गन
मान मदु, अन च्वने नं अःपु मजू !’

ज्ञानीं मुसुकु न्हिल, मिखा कन !

‘घमण्ड वल !’—वं चाल, नुगलं धाल ।

‘फलानाम्ह पण्डितं गुलि मजां जिगु स्वागत याः पाहुना
याः । अम्ह जित थः आत्मायातथें माने याः, शिरे तः । धाल्थें
ला वयागु पाण्डित्यया महत्व नं जिगु पाखें दत !’—घमण्डं
धाल । ज्ञानीया खाः स्वल ।

ज्ञानीं नं वयागु अन्तरकथा ब्वना ब्वब्वं सुंक च्वन ।

घमण्डं म्हुतु वां खात । अले ज्ञानीं नं मधासे च्वने
मफुत । क्कालं धाल—‘पिहाँ हूँ !’

‘जित थाय् यक दु, वा धाःसां वह मखु !’ घमण्डया
लिसः नं लिपा मलाः । अम्ह सः नं चीसः मजू ।

‘महासागरे धरती गनं छंत थाय् मदु !’—ज्ञानीं धाल ।
‘छाय् ?’

‘महासागरे लः गनं अपो, गनं कम जूसां व आनन्दित !
वयाके गुलि सम्पत्ति अन छंत थाय् मदु । संसार भरया नदी
सरिता स्वागते वया भेदभाव मदु । अन क्क दु ला ? ज्ञानीं
जनपित मान अपमानया वास्ता मदु, वयात थ्वयात वास्ता
मदु, वया हृदये छंत थाय् मदु ।’

‘आम फुक कल्पना खः !’—घमण्डं धाल ।

‘कल्पना मखु, उपमा ! गुम्हसिगु कल्पना उपमा खः,
गुम्हसिगु कल्पनाय् स्थिरता दु, गुम्हसिगु कल्पनाय् स्व वपरया
हितेच्छा दु अन नं छंत थाय् मदु ।’

घमण्डया छु मती वल मस्यु, व बिसि वन । खने मदयेक
बिसि वन । अनवं थनवं मदयेक बिसि वन । ज्ञानीं वयात
माल, मात्तु, माल, खंके मफुत । वया म्हुतुं धाल—‘जिके
घमण्ड मंत । संसारया घटिकारक घमण्ड मंत ।’

अबले हे अनं वः थनं वः मदयेक सः थ्वया वल । व सः
गुगु घमण्ड इतिइति न्हिला हःगु सः खः । ज्ञानीं न्यनां न्यने
मफुत । न्हेपं प्वाःतित । न्ह्यूसः थ्वयावं च्वन, थ्वयावं च्वन ।

ज्ञानी अनसं थ्याच्चाक फेतुत । वयात इकुया वल ।
क्कचालं च्वंगु संसार कुम्हाःया घःचा चाह्युथें ताल । फनफन
चाह्युथें ताल, फनफन चाह्युथें ताल ।

सम्पादकीय

ध्व अंक 'धर्मोदय'या फिदँ फुना फिदँ च्वंगुया खलायागु संयुक्तांक खः । अले वंगुयां वंगु अंके गय् सुचित याना अय् हे ध्व अन्तिम संयुक्तांक नं खः । च्यालाति 'धर्मोदय' प्रकाशन बन्द जूगुया आः ध्व अंकं फुक अंक पिदन । जिमित छखें थथे याये माः-गुली दुःख दुसा मेखें हानं थय् अल्पकालीन समयं स्वंगु अंक पिकाया आः वङ्गु फरवरी अर्थात् सिल्ला अंकं निसें लच्छिया छगू छगूगु जुया न्हापा न्हापाया पेज अनुसारं न्हापाथें हे कलरिंग याना नियमित रूपं निश्चित इले पिकाये दङ्गुली हर्ष दु ।

धर्मोदय सभां व प्रकाशकं छाया 'धर्मोदय'या पुनर्प्रकाशने थुलि तत्परता क्यंगु खः, ध्व विषये गत अंके सांकेतिक रूपे न्ह्यथने धुंगु दु । जिमिसं न्ह्यथनागु निता कारणे छता कारण खः, छगू दैनिक-पत्रं अतिरिक्त फुक नेपाल भाषा पत्रिकात पिहां वये मफुगुलिं ध्व पुलांगु पत्रिका 'धर्मोदय' नं गय् बन्द जुइका तये धयागु छगू भावना ! तर वंगु अंके थुकी पाठक वा भाषा-भाषी पिनिगु उत्तरदायीत्व गुलि दु, क्यनेगुली औचित्य गुण मखना न्ह्यमथना । आः ध्व स्वंगुगु संयुक्तांक पिकाये धुंका लिपा निसें लच्छिया छगू छगूगु अंक पिहां वङ्गु स्थिती थयंका जिमिसं व पुलांगु शब्दत थन हानं छको न्ह्यथना च्वना, गुगु जिमिसं नेपाल संवत् १०७६ या कौला अंके न्ह्यथनागु खः ।

संसारया साक्षर जगतया पत्र-पत्रिकाया स्थिति व भीगु पत्र पत्रिकाया स्थिति धाथें तुलना हे याये बहः मजू । 'धर्मोदय' पाखें गुलि नेपाल-भाषाया पत्रिका वल, हानं गुलि दयेका छुछु कारणं व पिहां मवया वन । व कारणया खोजे मवंसे थय् धाःसां गाःथें ताः, यदि प्यम्ह सज्जनं प्यंगु पत्रिकायात माक्क भों बी धाःसा, अले प्यम्ह मेपिं सज्जनपिं वया प्रिटिंग चार्ज बी धका धाःसा कन्दे हे प्यंगु पत्रिका हानं पिहां वङ्गु, अले व पिहां वःगु अबले तक पिहां वङ्गु, गबले तक उपिं सज्जनपिं नापं दया च्वनी ।

उकिं ध्व धाथें हे चिन्ताया विषय खः, सिनेमा हल त्यके जुया नं पत्रिका त्यके मजुइगु, ताश व सिगरेट थ्या मलाना नं पत्रिका मजुइगु । यदि भीत शिक्षाया प्रसारे प्रचारे अभिमान दुसा छु थुकी चिन्ता मदु गय् धाये ? विशेषतः थुकी विद्यार्थी-जगतं फिगुंगु शदीया व्यक्तिपिसं स्वया चिन्ता यायेमाः । हानं ध्व चिन्ताया विशेष बोझं विद्यार्थी-जगत अबले तक मुक्त जुइ मखुनि गबले तक साहित्य-साधना हे लाज्याथें जुया च्वनी । उकिं पत्रिका स्तर, आर्थिक दशा पाखे ध्यान तथा रचना बिया दीगु पत्रिकाया ग्राहक दयेकेगु आदी गुहाली बिया दीगु जिमिगु विशेष अनुरोध दु ।

लुम्बिनी श्रीमती उ० नु०

लुम्बिनी, दिसम्बर ११। भगवान बुद्धया जन्म-स्थान लुम्बिनी दर्शनार्थ थौं श्रीमती उ० नु० थ्यंकः भाल। वेकः लुम्बिनी थ्यनेसाथ लुम्बिनी धर्मोदय कमेटी पाखें श्री भक्तकृष्ण उपासकं हार्दिक स्वागत यात। स्वागतया लिसले श्रीमती उ० नु० धया दिल “धार्मिक दृष्टि व बौद्ध संस्कृतिया दृष्टि बर्मा व नेपाः भौगोलिक दृष्टि छस्वा मजूसां म्नीपि थवंथवे थपायकं सत्ती कि छिक्किपि जिपि थें च्वं, जिपि छिक्किपि थे च्वं।” समाचारे ज्ञात जुगु दु, श्रीमती उ० नु० लुम्बिनीया जुया च्वंगु प्रगति खना तसकं लय ताया दिल। समाचारे थव नं धया तःगु दु, वेकःयात धर्मोदय सभापाखें थःगु प्रकाशनया सफूत व दन्तया बुद्ध मूर्ति छगू प्रदान यात। हानं नेपाल सरकारया पाखें वेकः व वेकःया पार्टीयात, गुकी नीन्हेह मनुत दु, टी पार्टी छगू नं बिल। श्रीमती उ० नु० व वेकःया पार्टी भगवान बुद्धया जन्म-स्थल लुम्बिनी महामाया देवीया न्ह्योने च्वना बौद्ध चरित्रानुसार अत्यन्त भक्तिपूर्वक पूजा यात।

लुम्बिनी विभिन्न थासं यात्रीत

लुम्बिनीया छगू मेगु समाचारे ज्ञात जुगु दु विभिन्न बौद्ध देशं याना वंगु ६ जनवरी तकं थुगुसी स्वदोलं मयाक लुम्बिनी दर्शनार्थ यात्रीत वया वन। विशेषतः वोपिं यात्रीत मध्ये स्यामया राजकुमार व वेकःया पार्टी, स्यामया हे तुं धर्म

व संस्कृतिया डाइरेक्टर जनरल, बर्माया धर्म मन्त्री व वेकःया पार्टी, भारत स्थित काम्बोदियाया महामहिम राजदूत व वेकःया पार्टी विशेष उल्लेखनीय जू।

समाचारया अन्ते धया तःगु दु वर्तमान समये बस्तीनिसें राजकोय बस सर्भिस दुगुलिं यात्रीपिन्त विशेष सुविधा जुगु दु व थव हे सुविधां आपालं भारतीय जनतापि नं लुम्बिनी दर्शनार्थ वोगु दु।

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

कलकत्ता। समाचार ज्ञात जुगु दु, महापण्डित राहुल सांकृत्यायन बौद्ध साहित्यया अन्वेषणया नितिं याकनं चीन भाइगु जुया च्वंगु दु।

सहायक सम्पादक थःगु पदं मुक्त

‘धर्मोदय’या सहायक सम्पादक श्रामणेर सुदर्शन छुं दिनया नितिं कलकत्ता बिज्याना ‘धर्मोदय’या लिकुना च्वंगु अंकत पिकाय गुली सहयोग बिया जनवरीया निनूगु सप्ताह पाखे नेपाले लिहाँ बिज्यात। हानं वसपोल ‘धर्मोदय’या सहायक सम्पादक पदं मुक्त जुया बिज्यात। स्मरणीय खः, श्रामणेरजुं ‘धर्मोदय’या अन्तरंग सम्पादक जुया व सहायक सम्पादक जुया न्यादँ-खुदँ ‘धर्मोदय’या सेवा याना बिज्यागु खः। हानं थव कार्यभारं मुक्त ज्वीया नितिं च्याला भिला न्ह्योनिसें थःगु पदं त्यागपत्र धर्मोदय सभाया मंत्रीयात बिया तःगु खः।

‘धर्मोदय’या ग्राहक जुया धर्म, भाषा, साहित्य,
संस्कृतिया उन्नति व प्रगति हया दिसँ।

क हे 'थेरी-गाथा' प्रकाशित

जुल

भरतसिंह उपाध्याय, एम० ए०, पी-एच० डी०

अनुवादिका : अनागारिका चन्द्रशीला

प्रकाशिका : न्हुक्षेभाया उपासिका

'थेरी-गाथा' ब्वना बुद्धया समकालीन व पूर्वकालीन नारी-समाजया पारिवारिक वा सामाजिक स्थिति छिं छलक खंका दिसँ । नारी-समाजया प्रति बुद्धया दृष्टिकोण छिं खंका दिसँ । थव नापं थुकी संगीतया रसास्वादन व जीवनया सत्य-दर्शन नं छित जुइ । थुकी नारी-समाजया साधनालब्ध इन्द्रियातीत सुख व नैतिक ध्येयवादया प्रतिष्ठा दु ।

मूल्य } मो० रु० ११५०
 } भा० रु० १२५

सफू दइगु थाय्—श्रीघः विहार, नघःटोल, कान्तिपुर, नेपाल ।

आनन्दकुटी विद्यापीठ

याकनं आखः सयेके बिया थः मस्त बुद्धिमान नापं सचरित्रम्ह याना दीगु जूसा थव आनन्दकुटी विद्यापीठे थः मस्त भर्ति याना दिसँ । न्हि प्यकः नयेगु, यच्चुक-पिच्चुक चवनेगु सुप्रबन्धे थन संगीत-शिक्षा, नृत्य-शिक्षा बिया भाषण बीगु अभ्यास याकी, साहित्ये अभिरुचि हया साहित्यिक क्षेत्रनं पलाः छिकी । पत्र व्यवहार थव ठिकनाय् याना दिसँ :—

हेडमास्टर
आनन्दकुटी विद्यापीठ
स्वयम्भू मुनि, काठमाण्डू
नेपाल ।

'धर्मोदय'या

लेखक-लेखिकापित

'धर्मोदय' हानं नियमित रूपं प्रकाशित जूगु खँ सकल लेखक-लेखिकापिसं वंगु निगू संयुक्तांकं सीका दिल हे जुइ । आः वइगु अंक निसँ ला लय् लय् न्हापाथे हे पिहाँ वइ । उकिं थःथःगु रचना छवया हया दीगु निति जिमिगु विशेष अनुरोध दु ।

—सम्पादक

ग्राहकपिं नापं

‘धर्मोदय’या गुण-ग्राही ग्राहकपिं व प्रिय पाठकवर्ग ‘धर्मोदय’ या स्थितिया पलाः पलाः पाखें परिचित खः । वंगु दँया सिद्धा अंक व चउला अंक याना ‘धर्मोदय’ या ६० प्रतिशत ग्राहकपिनि लय्-पौया ल्हापं दां फूगु खः । थ्व खँया अपील नापं पत्रिकाया प्रकाशन दित, अले छिकपित ताकिता याये मफुत । उकिं थौं हानं ‘धर्मोदय’ सुचारु रुपं प्रकाशित जुया वया च्वंगु पाखे लक्ष्य याना थःथःपिनिगु ग्राहक ल्हापं दां क्वे च्वया तयापिं जिमि प्रचारक व एजेन्टपिं मध्ये स्थानीय प्रचारक वा एजेन्टपित बुझे याना बिया दिसँ वा थन छ्वया हया दिसँ ।

येँ —

- १—भिक्षु सुबोधानन्द, श्रीघः विहार
- २—श्री साहु हर्षरत्न, असन टोल
- ३—श्री प्रेमवहादुर कंसाकार, केल मासंगल्ली
- ४—श्री लोकरत्न तुलाधर, असन चलाछें

यल —

- ५—श्री पद्मरत्न शाक्य, हःखा

ख्वप —

- ६—भिक्षु रत्नज्योति, मुनि विहार, इनाचा टोल
- ७—नेपाल साहित्य मन्दिर, खौमा टोल

भेाँट —

- ८—श्री वर्णवज्र वज्राचार्य, स्वधा टोल

प. १ नं. त्रिशूली —

- ९—श्री बेखारत्न शाक्य, त्रिशूली बजार

तानसेन —

- १०—भिक्षु शाक्यानन्द, आनन्द विहार
- ११—सानुकाजी नीरकाजी, भीमसेन टोल

भोजपुर —

- १२—श्री हेमवहादुर शाक्य, टकसार टोल

चैनपुर —

- १३—श्री जुद्धपति त्रिलोकप्रसाद, चैनपुर बजार

वीरगंज —

- १४—श्री लक्ष्मी प्रसाद श्रेष्ठ, मीना बजार

भीमफेदी —

- १५—श्री रूपज्योति वज्राचार्य, सोना चाँदी ज्यासल, भीमफेदी बजार

सिकिम —

- १६—श्री नरेन्द्र नरसिंह शाक्य, रंगेली बजार

कालिम्पोंग —

- १७—श्री एम० पी० प्रधान, कालिम्पोंग

दार्जीलिंग —

- १८—श्री संघमुनि कंसाकार, एम. टी. रोड

तिब्बत —

- १९—श्री साहु त्रिरत्न, धाकं छोकं

कपिलवस्तु —

- २०—श्री मंगलमान वज्राचार्य, तौलिहवा बजार

विराटनगर —

- २१—श्री जनकदास श्रेष्ठ, विराटनगर

—व्यवस्थापक